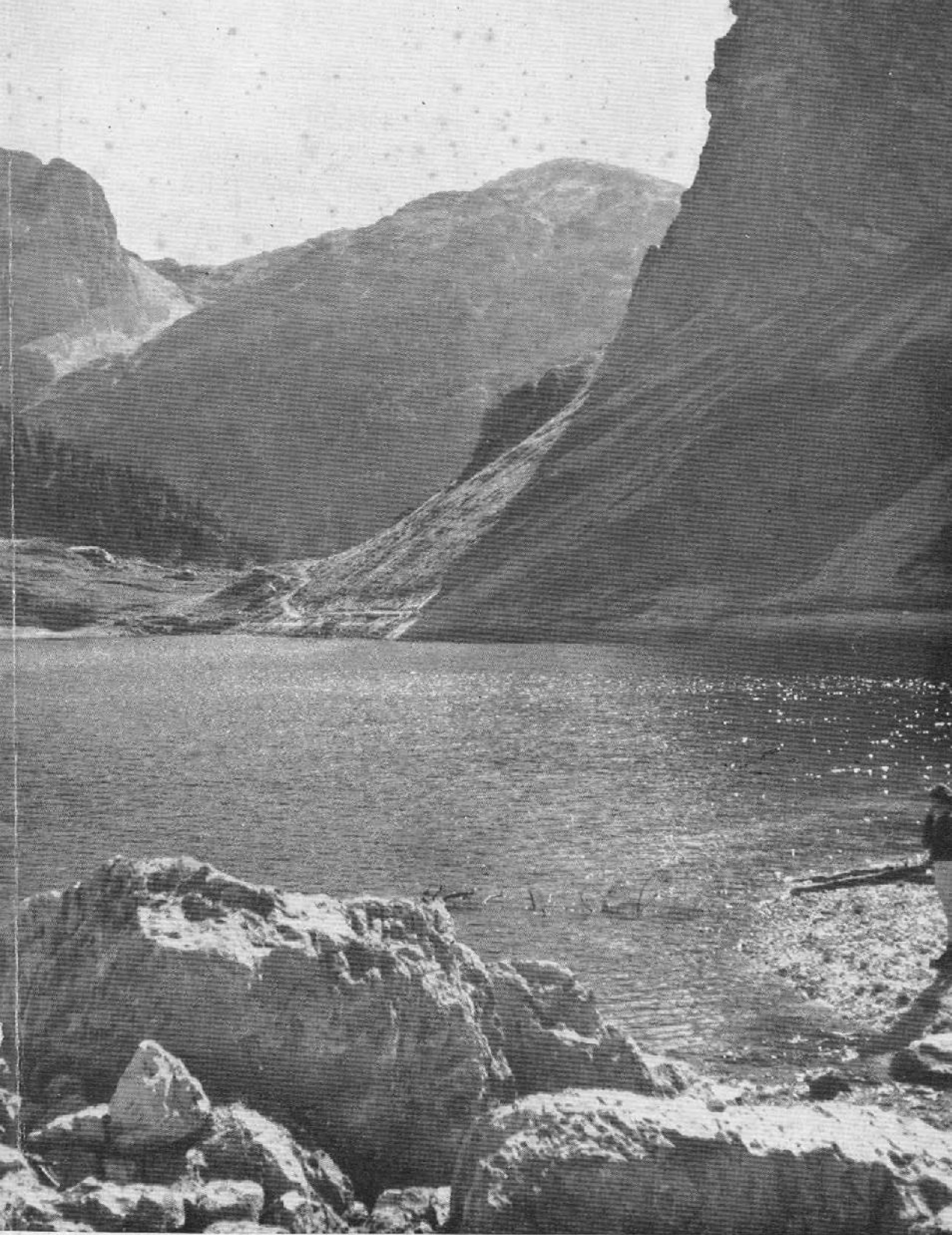

poština plačana v gotovini

VSEBINA:

POZDRAV MLADINI UIAA	289
JESENSKE POTI Marko Čibej	290
V PLAZU Peter Janežič	292
SEVERNA STENA TRAVNIKA POZIMI Kurt Richter	294
STRUCA Zmago Medved	300
KRASKE ZANIMIVOSTI OB SLOVENSKI PLANINSKI TRANSVERZALI Dušan Novak	301
OB STOLETNICI PERNATOVE (PERNHARTOVE) PANO- RAME S TRIGLAVA Vilko Mazi	311
DVA VELIKA (NE)POZABLJENA Vilko Mazi	314
NAS KOZOLEC POD MATERHORNOM Andrino Kopinšek	316
DRUŠTVENE NOVICE	320
ALPINISTIČNE NOVICE	325
VARSTVO NARAVE	327
IZ PLANINSKE LITERATURE	328
RAZGLED PO SVETU	330
OBČNI ZBORI	334
NASLOVNA STRAN:	
KRNSKO JEZERO — Foto Jože Kovačič	

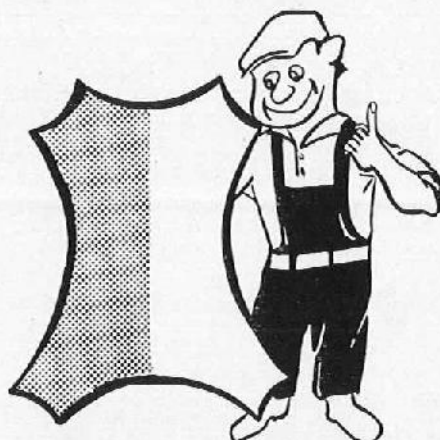
«Planinski Vestnik» je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS-urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrč« v Ljubljani / Letna naročnina je N din 24.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za inozemstvo N din 37.— ali 3 USA \$) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 501-8-5/1 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo upravi do 1. decembra za prihodnje leto. Rakopisov ne vračamo.

VIST

ZA ČEVLIJARSKO INDUSTRIJO,
TAPETNIŠKO, GALANTERIJSKO
IN OBLAČILNO STROKO.

ZAHTEVAJTE KOLEKCIJE IN TEHNIČNA
NAVODILA O UPORABI.

INDUSTRIJA USNJA, KEMIČNIH
IZDELKOV IN PLASTIČNIH MAS

STANDARD

KRANJ

PLANINSKA ZALOŽBA

Te dni je izšla v založbi
PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
specialna planinsko-turistična karta

»BOHINJSKE IN FUŽINSKE PLANINE«

v merilu 1 : 20 000.

Karta je izdelana na podlagi najnovejših
geodetskih in turističnih podatkov, v šestih
barvah, z najnovejšim stanjem poti in cest,
s kompletno prikazanim reliefom, s plastni-
cami in skalovjem, gozdnimi površinami in
ruševjem, obseg 90 × 65 cm.

Prodajna cena N din 13.—, trgovska pro-
dajna mreža ima poseben popust.

Naročite jo pri

PLANINSKI ZVEZI SLOVENIJE,
Ljubljana, Dvorčakova 9, tel. 312-553

Pozdrav mladini UIAA

Mladina jugoslovanskih planinskih društev in z njo vse naše planinske zveze z vsemi svojimi člani iskreno pozdravljajo mednarodno mladinsko srečanje, ki ga v dnevih od 6. VII. do 13. VII. tega leta prireja Mednarodna zveza planinskih organizacij (UIAA) na naših tleh. Ker bo srečanje poteklo v glavnem na turi od Tamarja do Vršiča, na Kriških podih, v Vratih in v bohinjskih gorah, želimo, da bi jubilejna prireditev v naših gorah potekla v najlepšem vremenu. Naj se udeležencem razkrijejo Julijske Alpe v vsem svojem sijaju, v vsej svoji lepoti, po kateri slove!

Zelimo, da mladinska komisija UIAA na svojem desetem mednarodnem zborovanju ponovno izpriča visoko vrednost idealov, zaradi katerih je pred leti združila planinsko mladino mnogih držav vseh kontinentov, ne glede na družbeno ureditev in politične sisteme. Naj potečejo ti mladinski dnevi v prijateljstvu in soglasju, v znamenju vzajemnega spoznavanja in priznavanja istih in enakih interesov.

Planinska zveza Jugoslavije se čuti počaščena, da lahko gosti mlade planinske rodove, in želi, da bi ponesli na svoje domove najboljše vtise o naši deželi in naših ljudeh. Planinska zveza Slovenije pa je posebej vesela, da zborujejo mladi planinci prav v območju Triglava in njegovega kraljestva, kakor je njegovo sosesčino imenoval dr. Julius Kugy.

Dobrodošli, mladi planinci, v Triglavskem kraljestvu!

JESENSKE POTI

Marko Čibej

29. avgusta: na Krstenico

Hribi so strup, ki z gotovostjo učinkuje. Trenutno sem na poti zastrupljevalca in mož, ki dobiwa prvo dozo, je Fitek. To je seveda »partizansko ime«. Pomanjševalna oblika se mu spričo osebnih dimenzij dobro prilega, sicer pa je korenina in naše gore list.

Zdaj krevasva v tisti strmi breg proti Krstenici in trpiva vse zaslužene muke zaradi dolgega jutranjega spanja, vročega sonca in tistih znamenitih prvih tisoč metrov vzpona. Za tolažbo si zapojeva tisto, da gora ni nora ... ampak samo po čedalje pogostejših počitkih, ko imava dovolj sape za to. Za tak počitek je tudi nabiranje gob dober izgovor. Ko zaslišiva zvonce krsteniške črede, jih imava že lep kup.

V poznem popoldnevu čepiva pred sirarno in se nalivava z mlekom. Čreda se vrača s paše in sonček tako prijetno sije.

Oko išče znana in neznana pota, spomin sanja stara doživetja, želja išče novih. Na jugu je še šled štirinajsturne januarske torture čez bohinjske planine. Na severu mora misel pomagati do prvega klina, zabitega v triglavsko skalo, klina, ki je pomenil upanje, zmagovalstvo in ponižnost. Na zahodu sta sonce in odsev dni, ko so nekje med Lanževico in Kalom iz duše vrele poganske hvalnice duhovom krasot njenega veličanstva Gorske Zime. Na vzhodu so samotna pota po Grintovcih in nori beg iz nevihte nad Skuto. In še malo dalje dom.

Kam še? vrta misel. Ne vem, ampak veljalo bi iti na Ograde in pozimi kdaj v Laz in še kam. Ne škodi malo sanjariti. Potem je želja močnejša, jasneje kaže pot in up dokončane smeri je do-
ločnejši.

30. avgust, s Krstenice na Planiko

Stavim, da sva s Fitkom najboljši par za na skupni pograd. Na tistih 80 cm desk sva vso noč spala kot kanona.

Krave so vstale malo pred nama in zato sva morala vso ozko pot do Jezerca pretelovaditi med množico včasih plašnih, včasih pa nesramno predrznih rogatih mrh. Postavi se ti takole onega na najožje mesto poti, debelo zija — in pika! Ecce krava! Mirno žveči dragoceno planinsko floro in se pri tem očitno naslaja ob mukah tvoje gorniške duše, ki že sedem let ni utrgala rožice v hribih. Divje zagodnjaš — in to čudo se ti na vsem lepem počti kake tri metre niže med skale, da misliš — na, vse je drobno v njej in krvno maščevanje bohinjskih planšarjev ti bo sledilo do sodnega dne.

Ampak ne, nikar si ne domišljaj, da si to ti prestrašil! Ta monstrum je samo sledil svojemu nekultiviranemu gurmanskemu nagonu. Ko se zaveš in odpreš oči, spet nedolžno gleda v beli svet in žveči še lepši, še sočnejši in še bolj zaščiten šopek planinske flore.

Pri Jezercu sva uživala zgodnje sonce in tam sem se do kraja razočaral nad značajem bohinjskih krav. Srčkan teliček je stal pri koritu, čist kot rosa, z bleščečo se gladko kožo. No, sem si mislil, tole bo idiličen posnetek za feranijo in sem ga pritislil. Pa se ti žvad nemarna postavi en face, pogleda milo kot prodajalka vijolic — in čaka. Naj mu bo, si mislim in mu privoščim še en portret. Komaj vdruči šklepne moj stari zorkij, že se brdavek ponovno nastavi v junaški pozi — in spet čaka. Ne, sva rekla s Fitkom, da tule srečaš take bolne zvezdniške ambicije, je pa že preveč. In sva užaljeno odkarakala lenarit na préval.

Obzorje postane črta med resničnostjo in sanjo. Nad njim je samo nebo, pod njim sluti misel dovršenost in pot do nje. Kako naju mika obet novega razgleda! Z dvignjenim obrazom se ženeva navzgor, samo včasih poišče pogled kvedrovcu pot mimo modrih sviščevih očk. Na vrh greva, bratec, na rob obzorja, zato velja paziti na korak, da ti radosti novega doživetja ne bo grenila zavest pogažene lepote.

Za robom je Triglav, so neodločne meglice nad nad Velim Poljem. Milo in tiho naju sprejmejo medse žareča polja sleča in redki, sanjavi macesni. Fitkov »Mej duš je krasn« (v klasični trboveljščini) potrjuje diagnozo, da strup že deluje. Pod Planiko spozna bučman svoje prvo staro snežišče in tu s krepkim sunkom v njegovo hrbtišče uveljavim staro pravico starega planinca za njegovih prvih 2000 metrov. Omamljen od strupa se samo reži.

V Planiki najdeva Romana, mojega nekdanjega konkurenta iz plavalnih bazenov in njegovo plavalaso sanjo, ki je Vesna. Je res hecno, da se

ex-plavalci vedno srečujemo v hribih. Pozneje nama je vreme dokazalo, da ta kvalifikacija tudi tu ni čisto od muh.

31. avgust: Na vrhu

»... Triglav se spomni, da je bog...«

Bog trpke in ponosne preteklosti z minijem in otroškim prstom narisanih treh rogljev na sivi steni... ki se je po njej čez nekaj dni... kot sled slabo obrisanega čopiča cedila rdeča... rdeča... rdeča...

Tam zadaj je Stena, legenda, ki so jo Prometeji junške dobe ukradli nadljudem za ljudi in jo naredili za Arc de Triomphe naroda pod Triglavom. Kot fanfare zmagovalja neuničljive življenjske sile tlačnega ljudstva zvenijo imena stolpov, grap, smeri in ljudi. Stara: Breginc, Tuma, Jug, Čop... in nova, desetine novih.

»... krvi gre tok, duh išče pot.«

Pot ponosa.

»... The Slovenes... are still regarded... as an historical paradox and miracle... one of the smallest nations in Europe...«*

Pa je res čudež? Celo paradoks?

»Na koncu je stvarniku ostalo prgišče lepote...«

Ni li v tej lepoti ključ čudeža? In ali sploh more propasti ljudstvo, dokler išče svojo popolnost... v bližini zadnjih gnezd in prvih zvezd?

Ko sem bil prvič na Triglavu, sem videl morje. Fitek se je ob prvem obisku odločil za morje megle. Sicer pa je v prebliskih jasno videl Rjavino in Kredarico. Na vrhu je videl mene (ker sva stala zelo blizu skupaj) in tudi Aljažev stolp (ker se je zanj držal, da ga ne bi odpihnilo).

Nebes pod Triglavom ni videl. Nič hudega, saj bo še prišel sem.

1. september: Prehodavci

Pred dvema urama sta odšla Roman in Vesna, povita kot sviloprejkine bube. Skozi meglo in dež smo še videli, kako je zavihrala Romanova polivinilasta vreča. Nato smo s skupnimi močmi zaprli zunanja vrata in ostali smo sami v bajti.

Neusmiljeno tuli veter okoli koč in tišči dež skozi najmanjše špranje. Smo takorekoč ujetniki in ta položaj izziva kljub jasni zavesti, da je tisto zunaj načelno močnejše od nas.

Tranzistor hrešče prepeva »Ko sem še majhna bva« in čisto nič ne zasluži svojega imena »Orfej«.

* Janko Lavrin: *The Parnassus of a small Nation*, antologija slovenske lirike v angleščini, iz uvoda: »Slovenes še vedno štejejo za zgodovinski paradoks in obenem čudež. Po številu, ki ne dosega niti dva milijona duš, predstavljajo eno najmanjših nacionalnosti v Evropi... pa so vendar uspeli preživeti vse viharje in nevšečnosti... in ustvariti briljantno literaturo...«

Vremenska napoved je v stilu »Hudo je, pa pravi, da bo še huje«.

Vendar je bilo izzivanje močnejše od tako imenovane zdrave pameti in sva s Tono tekla na Vršac. Vrnila sva se ožgana od vetra, mokra ko morske dekllice in srečna kot... kot dva mlada norca, ki ju vihar ni zbrisal v Zadnjico. Zdaj čepiva pri štedilniku, polna čaja in ruma (tudi tistega brez čaja) v veseli mednarodni družbi in Tona zamaknjeno strmi mali Avstrijki na ravnost v usta, iz katerih prihaja tako pristno tirolsko jodlanje.

Pod mrak jo iz Trente primahata dve bitji z nahrbtniki. Ko se rešita polivinila in uvodnih slovesnosti, se izkaže, da sta Anka in Jožica. Pozneje smo skupaj vandrali in s Fitkom sva spoznala, da pripadata tisti dragoceni in redki vrsti deklet, ki zna z odprtimi očmi in zaprtimi usti hoditi po hribih.

Zvečer priredimo neverjetno uspel mednarodni družabni večer z zastopniki štirih slovenskih plemen (Trbovlje, Zasavje, Kranjska in Trenta), dvema Avstrijcema, tekočo »inspiracijo«, bratovščinami, tritavžent mravljinci in obvezno zaključno politično debato.

2. september, Prehodavci

»... Triglav-Kredarica: dežuje, temperatura $+5^{\circ}\text{C}$, piha severovzhodnik s hitrostjo do 100 km na uro.«

3. september. »Zdaj je pa dovolj«

smo rekli (obe buči in oba bučmana). Treba je oditi iz več razlogov. Prvič: s Fitkom se že tri dni hraniva z odličnimi jajci à la Prehodavci in se je bati, da prideva v dolino rumena kot Kitajca. Drugič: po vremenski napovedi in približnih računih bo treba jutri proti večeru na Prehodavcih zgraditi Noetovo barko. Tretjič: dopust gre h koncu.

Zdravo Ivanka, adijo Marjola, Tona, Oto in Mici — pardon: Otto in Mitzi. Na svidenje, Prehodavci. Sporočite mi prosim, kdaj bo pri vas bruhal kakšen vulkanček ali vsaj padale ošpičene preklje, ker samo tega še nisem tu doživel.

Na glavo planemo ven, veter nas oklofuta in vodaravno leteči dež se milo vsuje pod dežne plašče in ostale vodotesne iznajdbe, ki so preračunane samo na vodo iz vertikale. Briga me. Ravnam se po dokazanem dejstvu, da je moja koža nepremočljiva, ostalo pa se da posušiti. Zato so premočene samo hlače in srajca in seveda najlepši in najboljši in oh in sploh čisto novi čevlji iz jugousnja (tip in firma kot za lansko kavkaško odpravo). Obe buči vedro korakata za mano.

Lahko njima: po tonaži in dimenzijah je obeh skupaj za enega mene in ju zadene samo vsaka druga kaplja.

Fitek maršira kot zaščitnica in me (je rezervni oficir) disciplinirano obvešča o položaju tam zadaj. »Kumerat,« pravi, »džež gre!« V istem sočnem narečju ga neponovljivo lepo pohvalim za tehtno novico.

Sam sem si kriv njegovih sadističnih vicev. Prepovedal sem mu vzeti s seboj brivski aparat in kadar se popraska po enotedenskih kocinah, takoj pove kaj kosmatega.

Sicer pa ima bučman srečo: prvič je v hribih, pa je že spoznal triglavsko meglo (znamenitost, ki je otipljiva), reprizo prvih dni vesoljnega potopa in generalko za sodni dan, povrh vsega pa še deset, DESET! jezer v Zajezerski dolini. Pri tem imam tov. Naravo na sumu, da je enega od »nadštevilih«, tistega pod Velikim ledvičnim, sunila na lepotnem tekmovanju za najlepše jezero v vilinskem carstvu: zelen kristalček sredi macesnovih čipk.

V Lopučnici, tik ob poti, je rdeča puščica, ki kaže VODA 10 min. Še nikoli nisem tako trdno verjel kakšni markaciji.

Hribovski aksiom je, da se zvedri, ko si na koncu poti in že temeljito namočen. Zato pridemo na Komno v skoraj prijetnem vremenu. Triglav in sosedje zardevajo od sončnega zahoda in naših očitajočih pogledov.

»Le zaspi, le zaspi, trudne očke zapri...«

Morda bo jutri lep dan.

4. september: od Komne do Mihovca

smo jo mahali v dveh in pol etapah. Na Jagrovi skali smo skoraj dve uri koketirali s sončkom. Nato je bilo Črnega jezera po dolgem med brati takole kakih dvesto metrov in smo seveda lovili dragocene dokumentarne posnetke. Ankine fotogenične rdeče nogavice so spet prišle do veljave.

Na koncu jezera smo se nenadoma zavedeli bližajoče se civilizacije in se ji še pravočasno umaknili na levo. Čez Komarčo da teče preveč vode, je bil precej prozoren motiv te odločitve.

Med Stadorjem in Viševnikom je ležalo kar pošteno jezero, mislim, da tudi spada med »nadštevilha«. Ne vem.

Zadružno mleko na Viševniku je dražje kot v dolini. Ja, kje so zlati časi drenovcev in skalašev in homersko velikih zastonskih latvic kislega mleka! Komaj si upamo gledati. Morda so Bohinjci tudi lepe razglede obdavčili.

Od Planine pri jezeru smo skoraj malo dolgočaseno capljali na Vogar. Oh, kako je dolga,

dolga pot... do Mihovca in njegovih klobas in zaseke in dobre, stare lajne.

Resignirano cmokajo koraki po zopet mokrem asfaltu proti jezeru. Avtobusovi reflektorji vrtajo predor skozi noč proti Ukancu.

Iz Zlatoroga grmi jazz in twistovske parade drabijo še tisto mrvico zaupanja v civilizacijo.

Mehke roke ukanških gozdov brišejo poslednje temne sence iz svetlih spominov.

Po škodlah šumi dež. Konec poti.

Januar 1966: Strup deluje

in Fitek si je dal umeriti nove gozjerje, ker da je v sposojenih nerodno hoditi in zbira za dopust družino za v hribe in da naj grem zraven.

V hribe? Seveda grem.

V PLAZU

Peter Janežič

Z Oltarja so visele debele sveče, njih svetli lahko pordeli zublji so plameneli ob vzhajajočem soncu v milijonih drobcenih snežnih kristalih in se poganjali kvišku po divji strmini prav do vrha Skute. Ta se je ves odražal od temnega neba kot silhueta smrti, zavita v bel mrtvaški prt, pogrnjen prav do zatrepja v Koncu. Ponoči so pošle viharju, ki je dva dni zdržema divjal in rohnol po goli pustinji podov, zadnje moči. Sem in tja je zapoznala snežinka zaplesala v prebujajočem se jutru svoj poslednji ples in se spojila z mehko preprogo novo zapadlega snega, ki je pokril gore kot bel kristalen pajčolan. Temni sneženi oblaki so se leno umikali proti zahodu pred nežno modrino na umitem nebu, ki je prihajala izza oddaljene Ojstrice. Sonce se je le počasi dvigalo iznad zasnežene kupole Brane in s poševnimi snopi slepeče svetlobe oblivalo pokrajino krög bivaka ter ji dajalo čuden, prijeten in skrivnosten videz.

Čprav še krmežljava, zaspana in otrdela od dolgega ležanja in postopanja v bivaku, sva s Frančkom hitela in si utirala globoko gaz po čisti belini snega, kot bi naju kdo spodbujal in priganjal.

Zasopla sva se ustavila ter počivala pred ledeno bariero okrašeno z zimskimi čari. Vzpenjala sva se v napetem loku proti grebenu Streže in se stapljala v rahlo valoviti in komaj zaznavni črti z nebesnim svodom.

V nestrpnem pričakovanju in mladeniški zagnanosti sva imela le toliko časa, da sva si pritrdila na noge dereze, ki pa so bile prevelike in so le slabo prijemale. Toda to naju ni motilo, saj drugih sploh nisva imela in so nama bile več kot dragocene. Drug za drugim sva se zaganjala v breg, da bi bila čimprej na vrhu. Novega snega na tej strmini ni bilo, saj ga je veter v večini odpihal na drugo stran grebena.

Na robu Streže sva se za trenutek ustavila. Pogled nama je na drugi strani grebena, kot padajoče človeško telo, zdrsel navzdol po odurni in mrki strmini, se za kratek čas ujel na polici, v osončenem stebri južnega raza, nemočno padel dalje v žleb in se odbijal od stene do stene, dokler ni priletel v plaznico pretrgano z ledeniki in golimi skalnimi skoki ter se ustavil šele na mehki in nežni zeleni preprogi, ki se je tkala v vejah prebujajočih se dreves.

Iz zamaknjenosti me je prebudil Franček, ki je priganjal: »Daj no, pohitiva, sicer naju lahko pod vrhom podere še kakšen plaz, ko sonce že tako močno pripeka«. Nad nama ni bilo videti do vrha ene same kopne skale ali drugega varnega otočka, kjer bi lahko zabila klin in varovala. Zato se tudi nisva navezala na vrh, čeprav sem jo že privlekel iz nahrbtnika. Da bi pregnal strah in nemir, ki se me je naenkrat polastil, sem hitro pospravil vse stvari v nahrbtnik in zagazil na odvetni strani grebena v globok pršič, ki je bil prekrit s tanko ledeno skorjo. S težavo sem rinil naprej. Sneg pod nogami se je posipal in ni dajal varne in zanesljive stopinje.

Ceprav me je hotel Franček že dvakrat zamenjati, da bi se odpočil, sem, ne vem zakaj, trmoglav vztrajal in rinil naprej ter ga zavračal. »Počakaj tjele do tistega grebenčka, potem pa pojdeš ti naprej.« Ceprav sva hodila in plezala v senci, mi je bilo strahotno vroče. Slan pot mi je curkoma lil s čela in mi silil v oči. Misel, da je do zameta na grebenčku samo še par metrov, me je pognala naprej.

Stal sem že na robu in se oziral na vzhodno položnejšo stran pobočja. Da bi bil na varnejšem, sem napravil po ravnem še dva koraka naprej. Tedaj pa je volhko počilo. V snežni površini se je v tisočinki sekunde odprla globoka zev. Tja pod nogami so se mi zamajala. Ne da bi kar koli mislil, sem odskočil korak naprej, kot bi me pičil gad, in zabil cepin globoko v sneg. V istem

trenutku mi je že spodneslo noge. Padel sem na obraz in obvisel z roko na zanki cepina, ki je bil še zasidran v gornjem snegu. V grlu me je stisnilo, da nisem mogel zakričati. Plaz! V trenutku sem se zavedel, kaj se je zgodilo. Sprožil sem plaz. Ozrl sem se navzdol. Reka bele smrti je uničujoče drsela v globino in se z blazno hitrostjo razširjala v ogromen veletok. Ubogega Frančka, ki je stal nekaj korakov za menoj, je zavrtelo. Ni si mogel z ničimer pomagati. Obupno je zakrilil in stegnil roki proti meni ter nemo z očmi prosil pomoči. Gledal sem ga, kako je zaplaval v gmoti snega in se poskušal ustavljati s cepinom. Bilo je zaman. Premetavalo ga je kot nebogljenega otroka. Naenkrat mi je zginil spred oči pod površino valov razpenjene in pobesnele gmote snega. Obšla me je slabost. Bruhal bi, pa nisem imel kaj, izpljunil sem le suho slino. Obrnil sem se in si zakril obraz z rokami, da bi ne videl strašnega padca njegovega telesa preko štiristo metrov visoke stene. Obžaloval sem, zakaj se nisva navezala na vrh. Morda bi ga lahko obdržal ali pa bi si delila radost ali pogubo. Kesanje je bilo prepozno. Ostal sem osamljen, potr in skrušen v snežni pustinji gore. Kaj storiti! Vprašanje, ki mu nisem vedel odgovora.

Na ostri rezi Streže se je smrtonosni veletok razbijal na dva dela in se v penečih valovih poganzjal preko roba stene v obliki mogočnega niagarskega slapa. Bobnelo je, kot bi se podirala gora. Počasi se je plaz umirjal. Le zamolkel šum iz globine je dal slutiti, da se ne bo ustavil prej kakor v dolini med drevjem in prvim pomladnim cvetjem.

Prepričan sem bil, da prijatelja ni več med živimi. Dolgo sem zbiral korajžo, da bi pogledal navzdol, vendar si nisem upal. Drgetal sem po vsem telesu kakor šiba na vodi. Zdajci zaslišim slaboten glas: »Petrač, pomagaj.« Obšla me je groza. Kaj kličejo duhovi mrtvih nas zemljane pri belem dnevu? Ne. Boječe sem se ozrl navzdol. Sem morda zblaznel ali se prebudil iz težkega sna? Ne. Zagledal sem prijatelja, ki je visel z glavo navzdol in z nogami navzgor na ostrem robu Streže kot na tehtnici, med tem in onim svetom, med življenjem in smrtjo. Plaho sem mu zaklical naj miruje, in hitro izvlekel iz nahrbtnika vrh. Sestopil sem s tresočimi koraki petdeset metrov navzdol po zbitem snegu in mu vrgel konec vrvi, da jo je lahko z roko zagrabil ter se rešil nemočnega položaja. K sreči je bil takrat, ko sem sprožil plaz, v njegovem gornjem delu, sicer bi ga odneslo naprej čez rob stene. Videti je bil zdrav, saj je lahko gibal in hodil. Z bledega mrliskega obraza se mu je zrcalil smrtni strah.

Pomagal sem mu do sebe in izkopal v strmino pravo medvedjo luknjo za varovališče. Ne da bi se karkoli menila, sva uganila misli drug drugega, zato odločitev ni bila težka. Naprej, navzgor, saj bi bil sestop mnogo težji, kakor pa je bila strmina, ki naju je še ločila od vrha. Hitro sva si opomogla, se navezala na vrh in začela plezati navzgor po vseh pravih varovanju.

Toplo pomladansko sonce se je skozi redko meglo z vso močjo upiralo v pobočje, tako da je postal sneg precej mehak in sva zato lahko hitro napredovala, saj nama ni bilo treba sekati stopinj. Le s strahom v očeh in kosteh sva gledala navzgor, kdaj se bo pobočje nad nama ponovno premaknilo in se otreslo dveh zagrizenih in neumnih trmoglavcev.

Šele proti poldnevu sva srečno pricapljala do vrha. Ko sva si stisnila drhteči desnici, so se nama v oči prikradle solze neizmerne sreče. Počutila sva se, kot bi se pri cvetočih letih svoje mladosti ponovno rodila v čistem, prelestnem gorskem svetu. Slaboten vrisk iz izsušenih grl je izdal najino bedno zmagoslavje in odplaval na oblakih proti stenam in dolinam.

Gore so stale okrog naju v svojem sijaju dostojanstveno nemo in tiho kakor vedno — brez odziva, saj se v njih tisočletnem snu ta dan ni zgodilo ničesar novega ali pretresljivega.

Mokra in lačna sva hitela molče navzdol skozi hosto po lovski poti čez Žmavcarje. Od časa do časa sva se spogledala in se zasmejala. Pogled pa nama je silil skozi redko zelenje nazaj proti vrhu, ki se je kopal v peni oblakov obsijan z zadnjimi žarki zahajajočega sonca. V koči je bilo polno ljudi. Harmonikar je z ihto gonil svoj meh in hripavo pel, da je staro in mlado odskakovalo v divjem ritmu od škripajočega poda. Zmetala sva prazne nahrbtnike na tla v kot.

Čeprav utrujena in izmučena naju je plaz živih, razgretih, poskakujočih teles potegnil vase. Le zagorela obraza in širok nasmeh na licih so bledim dolincem govorili, da sva doživela lep dan.

Dogodek, ki sem ga popisal, se mi je pripetil 1. maja 1956 ob vzponu na Skuto, z Malih podov. Napisal sem tako, kakor sem doživel.

SEVERNA STENA TRAVNIKA POZIMI

(Prva zimska ponovitev Aschenbrennerjeve smeri)

Kurt Richter

Tokrat smo prišli v Jugoslavijo zato, da bi preplezali 900 metrov visoko navpično Travnikovo steno po skrajno težavni Aschenbrennerjevi smeri (VI) — pozimi. Načrt smo naredili, ko smo v lanskim zimi opravili prvi zimski vzpon čez severno steno Špika.

Ker šteje Aschenbrennerjeva smer med najtežje v Julijcih, je bilo treba ta podvig skrbno pripraviti, da bi že vnaprej zmanjšali tveganje, ki ga tak zimski vzpon pomeni, na najmanjšo mero. Smer sem si ogledal leta 1956 pri letnem vzponu in tako sem lahko ocenjeval težave in napore, na katere utegnemo naleteti pozimi. Morali smo izbrati izvrstno opremo, doseči pa tudi odlično telesno zmogljivost. Zato smo za ta vzpon od novega leta dalje trenirali.

Morali smo pripraviti navezo za v steno in pomožno navezo, ki bi skrbela za opremo in oskrbo, v primeru potrebe pa rabila kot zaščitnica.

3. marca smo si uredili ob podpori Planinske zveze Slovenije naš glavni tabor v Tamarju. Vreme in vse okoliščine so se nam zdele odlične, tako da smo že naslednje dopoldne gazili proti podnožju stene in tu pri vstopu pustili nekaj opreme. Okoliščine v steni so nas navdajale z optimizmom. Odločili smo se, da se ne bomo zamujali in da bomo naslednji dan vstopili.

Naši štirje tovariši iz pomožne naveze so med tem prenesli ostalo opremo in brašno v Tamar. Zvečer smo urejali opremo in pakirali hrano. Planirali smo 6 dni.

Kakor vselej pred napetimi dogajanji sem tudi to pot slabo spal. Še enkrat sem premislil: Hašo opremo. Smo vzeli s seboj dovolj hrane? Kako bomo prišli preko navpičnih gladkih plati? Kje bomo viseli v prihodnjih nočeh? Bomo dosegli planirana mesta za bivač?

Severna stena Travnika
2. dan, v dolgi zaledeneli prečnici
v levo

Foto Kalkbrenner

Sama vprašanja, na katera bomo morali odgovoriti v prihodnjih dneh. Vsa utegnejo biti življenjsko važna.

5. marca nas je dan dobil na požledenih plategh vznožnega pečevja. Vreme je lepo. Dereze škripaje grizejo v trdi sren. Že okušamo, da nas čaka trdo in težko delo. Vsak raztežaj terja natančnost pri varovanju. Počasi lezemo navkreber po Travnikovem trupu, kakor majhne gosnice. Šele ob treh popoldne dosežemo stebrič pod velikimi previsi. Pri teh raztežajih po gladkem pečevju z navzdol potekajočimi plastmi, ki se je spremenilo v skoro navpično drčo, smo prvič podvomili v uspeh. Cele ure so nam požrli ti raztežaji. Le malo varnih klinov sem mogel zabiti. Poleti ta odstavek ne pomeni posebnih težav, brez klinov pohitiš čezenj, zdaj pa nam je zastavil mnogo ugank.

Včeraj smo si za danes postavili previsok cilj. Kamina nismo dosegli in tako smo si uredili prvi bivak na koncu dolge prečnice v levo v veliki lévi, nad katero se je bočila opast. Naravnost idealen prostor.

Z Güntherjem Kalkbrennerjem sva po 200 m dolgi in 5 mm debeli transportni vrvi potegnili z vznožja stene kuhalnik, bencin in hranó, Günter Warmuth pa je varoval Fritzja Eskeja, ki se je še dajal z nekaj metri čez in čez zasnežene težavne prečnice.

Heinz Heine in Werner Böhm sta nama z vznožja voščila lahko noč in se naglo podričala po zasneženih žlebovih. Cele ure sta potrpežljivo čakala, da smo končno naš pratež potegnili za seboj. Zdaj smo sami. Na zapadu preži teman oblak, vendar nas še ne plaši. Imenitno se počutimo. V kotu cvrči kuhalnik in razširja udobje.

Naslednji dan se spoprimeмо s prečnico. Ekstremno in tvegano plezanje. S težavo zabijem nekaj klinov. Z vsakega oprimka moramo pométati sneg. Nebo se je med tem pooblačilo, ni pravega mraza, sneg je moker.

G. Warmuth je popoldne dosegel dno kamina. Jaz sem prečil okoli previsnega roba, v katerem je tičala lesena zagozda in ščitila vrv. Zdajci slišim, kako se nekaj lomí, in že se je skalni rob razsul in zgrmel v globino. Naša edina misel so bile vrvi. Ali so še cele? Imeli smo srečo, nič jih ni zadelo. V kaminu je polzela voda. Plaziči so se usipali čez nas in nas premakali. F. Eske je dosegel vrh kamina. Ob fiksni vrvi sem bil s klini hitro za njim. Pred izhodom iz kamina je napihani sneg nudil ugoden bivak. Medtem ko sta G. Kalkbrenner in G. Warmuth urejala prostor in z vznožja stene s transportno vrvjo potegnili še zadnji material, sem jaz pripravljaj naslednji

raztežaj vse do tam, kjer se odcepi Debeljakova varianta. Bila je že skoraj noč, ko sem se spustil v kamin. Zakričali smo v noč voščila za rojstni dan dr. Passehru, preden smo se zrinili v pripravljeni ozki a udobni bivak. Zoper plaziče smo napeli šotorsko platno, le čisto zgoraj smo pustili majhno lino, skozi katero je medlo mežikala zvezda. Za večerjo smo si pripravili lečo z mesom, kruh, slanino, salamo in čaj. Bila je bogata večerja in zadovoljni smo se stisnili v naše spalne vreče in jopiče.

Ponoči mi je bilo slabo. Najbrž mi slanina ni storila dobro. Pojedel sem pomarančo in odleglo mi je.

Drugo jutro sem po pripravljenem raztežaju plezal s kljupami* v valovečo meglo. Za hip se je brezupno borilo sonce, da bi zmagalo nad meglo. Že sem se veselil, da nas čaka lep dan, ko je završal veter in pognal sivi čad navzgor. Kmalu se je stopilo vse v eno, megla in sivi gladki previsi.

Skrajno strmi odsek stene, v katerem plezamo danes, spada med najtežje v steni. V strmi pečini je tičalo le malo snega in že zabiti klini so nam nudili zadostno varovanje. Zato nam je šlo hitro od rok. Največ časa in moči so nam spili nahrbtniki in transportna vreča, ki smo jo morali vleči za seboj.

Popoldne je. Končno smo lahko pogledali proti dnu stene, kjer smo videli naše tovariše. Poslali smo jim sporočila. G. Kalkbrenner je odpel transportno vrv. Sporočili so nam, da je barometer močno padel. Slaba novica za nas, ki smo hoteli priti na vrh. Začelo je snežiti. Podvizamo se, da bi čim prej premagali najtežje partije s strehami in nad njimi v votlini prenočili. Pa iz tega ni bilo nič. Noč nas je presenetila pod zadnjim, najtežjim raztežajem. Kakor netopirji visimo v strmini, vsak na dveh klinih, oprti na sedlice, ki smo jih imeli s seboj. Med nogami vidimo, kako se stena grezi sto in sto metrov v prevesah vse do snežišč v vznožju. Vse, kar imamo, moramo privezati. Na ped širokem stopu, najboljšem, kar je tu, stoji kuhalnik, komaj ima G. Kalkbrenner, naš kuhar, dovolj snega za vodo, čaj in lečo. K sreči visimo vsi v dosegljivi bližini, tako da Kalkbrenner na skrajni levi lahko podaja meni na skrajni desni. To je najbolj zračni bivak, kar smo jih doživeli. Tovarišstvo, občutek, da spadamo skupaj, sta nas grela tudi to noč.

Neprenehoma se je vsipal sneg čez naša šotorska krila iz dederona. Napeli smo jih nad seboj kot streho.

* Nemško »Klemme«; kljupa je del priprave za povezovanje sena. Beseda je v kmečki govorici še živa npr. v Gornji Savinjski dolini, vzeta je iz naše materialne kulture.

Pričakovani vremenski preobrat nas je dohitel. Dolga težavna noč bi bila brez sedlic še hujša. Drugo jutro je bilo vse belo. Veter se je gnal z dolgimi snežnimi grivami preko stene in nas z njim zasipal. Še vedno je snežilo.

Zajtrk je bil vroč. Vsak je dobil dve porciji kaše iz ovsenih kosmičev z rozinami. Kakšna delikatesa! Kako spretno in ravnodušno kuha Kalkbrenner! Občudujemo ga. Hiter in nepremišljen gib in že bi lonec ali celo kuhaličnik sfrčal v globino. Kaj potem? Hujšega si res ne moremo misliti. Topla hrana je nujna, če hočemo telesu vlti svežih moči.

Razmere v steni so postale težke in takšne, da sem se vpraševal, ali je še možno iti naprej. Tudi najmanjši oprimek v najbolj strmi skali je bil posut s tanko plastjo snega, vse pa je bilo gladko, nedopovedljivo gladko. Naslednji raztežaj bo odločil.

Le z največjim naporom sem se obdržal. Zdaj sem pri klinu in vsi smo se oddahnili. Potem sem si s primeži »piffi«* in lestvicami pomagal ob klinih navzgor. Napetost v meni je popustila. F. Eske mi je povedal dovtip prav v trenutku, ko sem od napora stokal pri plezanju čez streho. Na račun mojih trpkih nasmehov so zbijali šale. Naslednji metri so strašno gladki, skoro brez oprimkov. Stena se nekoliko položi, požleda je več, klinov manj. Sem in tja je obupno. Samo klini in lestvice mi pomagajo navzgor. Poltretjo uro je trajala napetost, dokler nisem zaklical potrpežljivim prijateljem pod seboj odrešujoči: Za menoj!

Nato je vodil E. Eske, za njim G. Warmuth. Prečnica v levo navzgor v kot stene je bila kočljiva. V kratkih presledkih so odšumevali preko stene pršni plazovi novega snega. Pršič nas je zasipal, prodiral v obleko in nas premakal. Vreme je še naprej slabo. Sneži, nikamor se ne vidi. Na stojišču levo od kota stene so preko nas brez premora polzeli plazovi. F. Eske je tedaj odkril izpostavljeno luknjo na začetku »rampe«. Seveda tu ni mesta za bivač. Nagloma se plazi noč v steno. Rampa je strašno strma in gladka. G. Warmuth se bori s požledom. Celo po svedrovcu mora poseči. Končno nas potegne iz dosega plazov v zavaročen bivač. Veter in plazovi odnašajo naše krike. S hudimi napori potegnemo za seboj nahrbtnike. Zatikali so se vsak hip, vrvi so bile trde in zmežljane, roke opraskane, prsti krvavi. Vsak prijem pomeni bolečino. Bentili smo

Travnik, 3. dan, s kljupami smo premagali previse. Samo 3. dan smo lahko plezali brez derez
Na sliki K. Richter

Foto Kalkbrenner

in tulili, vse pa je zadušil plaz, ki je potegnil mimo nas. Vsak je dal od sebe vse najboljšo.

Noč je že bila, ko sem se priplazil v ozki bivač na rampi. Tu smo bili varni. Plazovi so puhali okoli nas. Vhod v luknjo smo zadelali s šotorskim platnom. Prostora je malo, komaj moremo sedé stegniti noge. Premočen smo. Lahko pa kuhamo. Mrzla, neudobna noč preži na nas. Vreme me skrbi. Skrivam skrb pred tovariši, kolikor ga morem. Jasno mi je, da tičimo v kritičnem odseku stene. V zagati smo. Navzgor nas čaka odvratna rampa, pod nami so previsi, gladka, požledenela stena, preko katere grme plazovi. Navzgor in navzdol — enak problem. Če je torej tako, potem velja: Navzgor!

Kljub štirim dnevom v steni smo vsi pri močeh in smo svojemu načrtu kos. Vsak od nas lahko vodi. Smo dobro uglasena naveza, ki se je izkazala v marsikakšnih trdih okoliščinah, dobro opremljena, polna zdravega optimizma.

* Po zunanji obliki (ne po uporabi) bi jim mi lahko rekli »petalinički«.

Tu v tej ozki luknji na rampi severne stene Travnika se je odločilo o našem uspehu — bili smo vsi za vse in vezalo nas je sijajno tovarništvo. Če bi bil tu en sam podvomil, če bi kdo delal slabo voljo ali če bi obupaval, kdo ve, kako bi se nam izteklo.

Kljub temu pa smo se naslednji dan zbudili v strašnem. Vso noč je snežilo. In še sneži. Rampa je ena sama bela kočljiva ploskev. Nobene skale ni videti, nobene špranje, nobenega oprimka. Na desni strani meji na nepristopne previse ena sama orjaška plaznica od neba do sivega dna. Edina možna smer, ki drži navzgor, je poč v dnu zajede. Ko sem začel, sem čutil težo odgovornosti. Pritiskala je name s fizično težo, kot klini, zagozde in vponke, s katerimi naj izsilim prehod.

S tem raztežajem je raslo naše upanje na uspeh. Kjer se rampa vzpne, je dobro stojišče. Naslednji raztežaj mi je zares preizkusil živce. Odločitev je bila za nami. Po treh urah trdega dela je F. Eske dosegel zadnjo luknjo s stojiščem. Kaj vse smo morali v teh raztežajih poskusiti in tvegati! Kdor hoče to oceniti, mora to doživeti. Zabijali smo kline, čeprav niso prijemali, držali pa so kljub temu vsaj za hip; včasih je pomagala pentlja kladiiva, ki smo jo ovezli okoli robiča, da smo zmogli meter višine; zatikali smo zagozde, ki so se tako majale, da bi bilo bolje, če bi ne stopili nanje. Noge so se nam tresle od napora. Položaji, v katerih smo viseli, so bili nemogoči in vendarle smo ure in ure zdržali v njih. Samo eno smo videli pred seboj: »Naprej, navzgor!« Sem in tja je kdo omahoval in potreboval spodbudo. »Kako kaj kaže?« je prišlo vprašanje od spodaj. »Težko, pa gre,« se je glasilo od zgoraj, četudi se je gornji videl na koncu vseh moči in umetnij. Samo da bi volja ne splahnela. To pomaga. To je bil tisti »dobri duh«, ki nas je spremljal skozi steno. G. Warmuth je prevzel vodstvo. Rampa je bila opremljena s stopi in čeprav so ga ogrožali plazovi, se mu je posrečilo priti do uporabnega stojišča. Še vedno težak svet, pa plazovi, katerih puh nas je večkrat zares plašil. Prav z ničimer nam stena ni prizanesla. Potekal nam je najtrši dan. Kljub dederonskim vetrovkam smo bili do kože premočeni. Nobeno stojišče ni bilo varno pred plazovi. Kakor velikanski slapovi so se metali z vršne stene in se usipali po žlebovih in kaminih, po katerih smo morali mi navzgor. G. Warmuth je pripravil in opremil še en raztežaj. Medtem je G. Kalkbrenner prečil v levo na prepadno zasneženo gredo, deloma varno pred plazovi, in tu izkopal luknjo v sneg. Trudoma sta F. Eske in G. Warmuth prinesla nekaj varovalnih klinov.

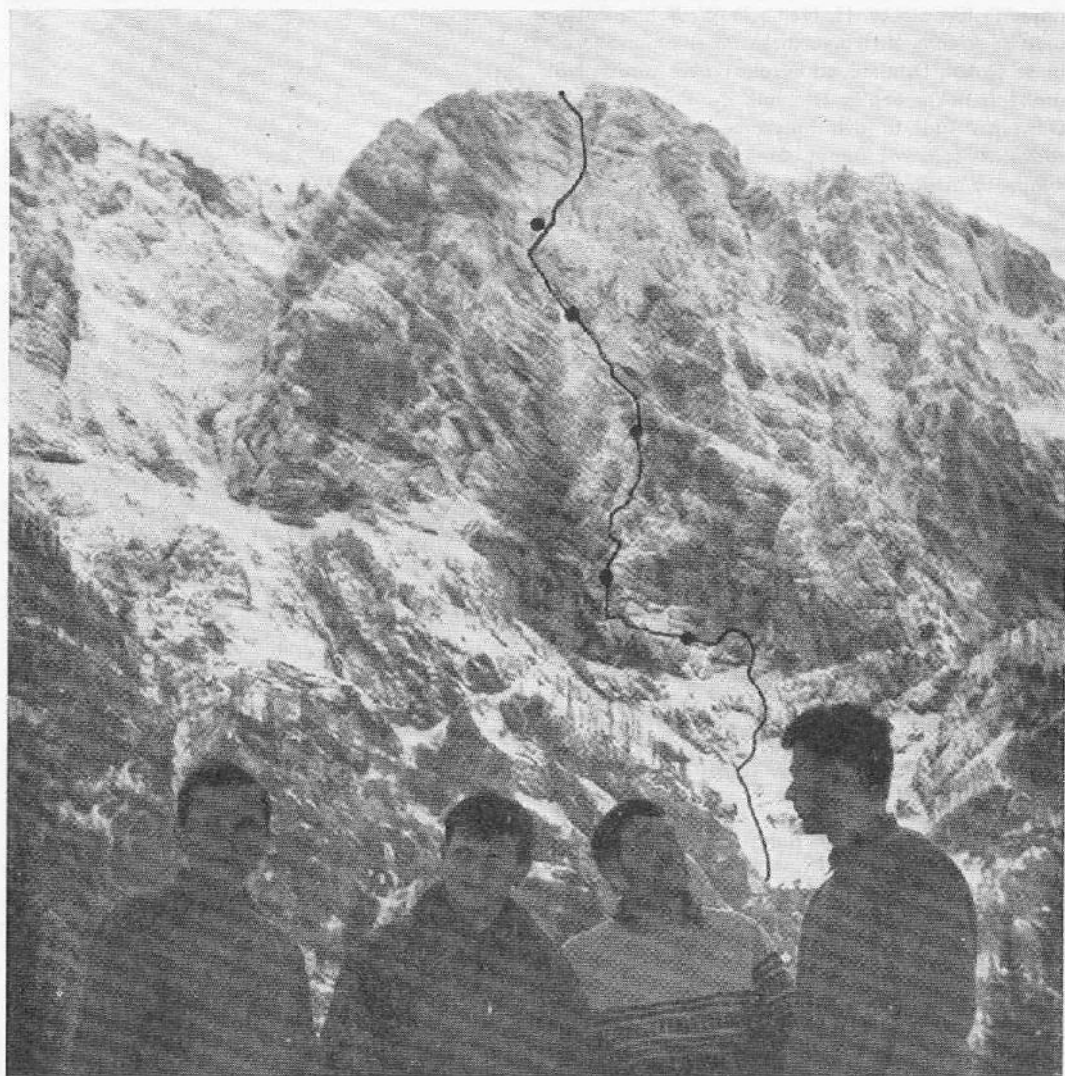
Od stojišča pod kaminom smo napeli še prečno vrv za pomožno dodatno varovanje.

Končno smo se lahko premaknili s svojega mesta. Od premraženosti so mi šklepetali zobje. Divje sem izsekaval sneg in ga ravnal, da bi se ogrel, urejal vrv in obešal opremo na redke kline. Še enkrat sem se spustil na stojišče, da navežem nahrbtnike, ki jih bomo potegnili v bivak. Plazovi, zmrzal, premočenost in vrsta dni v steni, v vertikalni, vse to je bilo krivo, da smo bili vpricho nevarnosti že ravnodušni. Tako mimogrede so zapazili, da se je izruval klin, preko katerega je tekla prečna vrv in da sem jaz zdrsnil na spodaj ležeče snežišče. Grizem spet navzgor, pritrdim vrv na klin, na katerem so viseli nahrbtniki, in že sem pri prijateljih. S cepini pritrdimo šotorska platna nad luknjo, v kateri se stiskamo. Tu čez drži drča le za plaziče, njihov prh sili v naše zavetje. Veter se igra z lahkimi platni, njihovo plahutanje nas skrbi.

Mine nekaj tesnobnih minut, ko prasknejo vžigalice. Modri plamenček iz kuhalnika v pišu vetra zatrepeče, plašno vztrepeta, vzplapola, zamrla, vedno manj ga je. Tedaj pa se vendar še zave svoje moči, jezno šine nekajkrat navzgor, kot da bi hotel pregnati sovraga. Modrikasti prameni se končno le stopé v en plamen. Oddahnemo si. Vroč čaj nas poživí. V ledeni snežni jami nas objame občutek, da smo varni. Dobra volja raste. Jutri pride vrh. Edino plazovi nas skrbé. Tako neprijetnega bivaka še nismo imeli. Čas teče počasi. Pripovedujemo si znane zgodbe, tresemo se in tolčemo drug drugega, da bi pregnali mrazico. Levo od nas zagrmí velik plaz. Puh je tako močan, da mi iztrga iz rok zanko, s katero vlečem k sebi šotorsko krilo. Babje pšeno zaprši, nato sneži vso noč. Delimo brašno na dva dni. Malo nam ga hodi. Čokolado racioniramo. Okoli treh si skuhamo čaj. Tudi to noč končno jemlje vrag, ali bolje, tiho in turobno jutro. Ledeno mrzli dež je vse uklenil v požled. Ni robiča, ki bi ne bil poledenel. Vrvi so postale debele kakor ladijske. Ledena skorja pa je zadržala sneg in priklenila plazove.

Ne daleč od našega »igluja« je plahutal tiček. Kako je neki ubožec zašel v to ledeno puščavo? Za nas je sel življenja in glasnik upanja. Z nahrbtniki na ramah in ob poledenelih vrveh smo se s kljupami po pritrdjeni vrvi težko pomikali navzgor, zato pa smo se kmalu ogreli.

Po kočljivi prečnici smo prišli do vršne stene. Trda nam je predla s stojišči. Pod požledom nismo našli nobenih reg ali razpok. Dolga, strma zasnežena grapa z vrha se konča pod pretečimi previsi. Levo od nje drži navzgor strm kamin.

Severna stena Travnika, Aschenbrennerjeva smer, načrtana je zimska smer, ● bivaki; od leve na desno: Richter, Warmuth, Eske, Kalkbrenner

Zapira ga zagozden bolvan in previsen snežni zasip. Vedel sem: To je zadnja trdnjava. Da bi le ne bilo požleda! Prej plazovi, zdaj vse strašno gladko.

Z zagozdami in klini sem zmogel kamini. Spodaj so tovariši zatulili od veselja. To me je sprostilo. Še enkrat moramo vleči nahrbtnike, nato s kljupami plezajo za menoj. Stoječ na leseni zagozdi me G. Warmuth varuje dalje. Svet je zdaj položnejši in ves v policah. Plezam po zaledenem žlebu, ki je zgoraj navpičen in ga prekriva opast. Še ona težava. Opast odsekam in zasadam ledno sekirico v trdo nabiti sneg. Ledeni veter se mi

zaprši v lice. Položen greben se izgublja na desno visoko v megli, navzdol poševno pobočje. Vršni greben. Opetekam se kakor pijan in na ves glas kličem prijatelje tam spodaj, 6. dan, ob poldveh. Končno vrh. Stokam od veselja in se stisnem za skalo, da bi varoval. Megle, vihar. Premočena obleka zmrzuje. Prvi pride Kalkbrenner, nato Eske in končno Warmuth. Do zadnjega mesta so se morali truditi. Rjuli smo od veselja in sreče.

Tedaj je iz megle prišel odmev. Ali je res ali le »malk leti?« Res je, prijatelji čakajo na nas. Kličemo. Odgovor... F. Eske se opoteče v pobočje

navzdol. Res sta tu, H. Heine in W. Böhm. Zaženeta se k nam. Vrskamo in se objemamo. Skoraj bi se zjokal. Drhtimo od veselja kakor otroci. Na grebenu nekje čepita zdravnik dr. Passehr in K. Däweritz. Tudi ta dva prevzame nedopovedljiva radost. Nisem več napet. Čutim, da me varujejo sijajni tovariši.

Povzetek:

Prvi zimski vzpon v severni steni Travnika, Aschenbrennerjeva smer, 900 m, VI.

5. marca do 10. marca 1967, skupno 126 ur (5 bivakov), čisti čas plezanja 52 ur.

Plezali Fritz Eske (32), Günter Kalkbrenner (31), Günter Warmuth (25), Kurt Richter (30), NDR (Vzhodna Nemčija).

Pomožno moštvo: Heinz Heine, Werner Böhm, Karl Däweritz, dr. Heinz Passehr.

Tehnična oprema, ki smo jo imeli s seboj:

- 4 vrvi, 45 m, ϕ 9 mm
- 1 vrv, 45 m, ϕ 7 mm
- 1 transportna vrv, 200 m, ϕ 5 mm (do 3. dneva)
- 70 klinov za kopno skalo
- 60 vponk
- 5 lednih vijakov
- 15 svedrovcev (uporabljen 1)
- 1 mali vrtni zvitek (z njim smo potegnili transportno vrečo z vznožja v veliko višino)
- 8 kljup za vzpon
- 8 lestvic s primeži »pfiffi«
- 1 lestva za vzpon, 8 m dolga (uporabili smo jo enkrat, pri kljupah je nepotrebna)
- 17 lesenih zagozd
- 4 sedlice
- 4 pari derez
- 3 cepini
- 1 ledna sekirica
- 3 kladiva
- 1 transportna usnjena vreča
- 4 oprtniki
- 1 bencinski kuhalnik »Juwel«
- 3 dederonske vreče za bivak
- 16 vrtnih zank, ϕ 7–12
- 8 vrtnih zank, ϕ 5

Prevedel T. O.

**Ne pet ne tri, nobene zaščitene
cvetice ne smemo odtrgati!**

Komisija za varstvo narave PZS

ŠTRUCA

Zmago Medved

Sobota popoldne.

V Bistrici sva se s Tomažem pogovarjala o Štruci s kamniškimi alpinisti. Nisva jim povedala, da jo imava namen preplezati, da bi v primeru neuspeha odpadla vsa posmehovanja.

Po kratkem posavljanju sva se s težkima nahrbtnikoma odpravila proti Kokorskemu sedlu. Med potjo naju je jezil dež, ki je pronical skozi gosto nizko ležečo meglo in nama kvaril upanje na lepo vreme.

Ob treh zjutraj v mesčevi svetlobi že ropotava po koči in jo ubereva proti Podom.

V daljavi se svetijo luči spečega Kranja. Na vzhodu se poraja prelepa zarja. Zvezde bledé, mesec se umika pred soncem, ki vstaja za Kotlički.

V silhueti gora naju najbolj mami Štruca s svojimi mogočnimi trebui. Ko se ji bližava, nama srce še bolj hrepeni po nečem neznanem, nenavadnem, v še neporojenem dnevu. V beli dnevni svetlobi sva pod Štruco. Z grebena naju opazuje čreda gamsov.

Iščeva vsak zase. V krušljivem in naloženem skalovju najdem klin.

Tu je torej vstop. Končno.

Pokličem Tomaža in ko je pri meni, zmečeva vso ropotijo iz nahrbtnikov, da dobiva vrvi, ki so čisto na dnu. Nenadoma opazim na Podih tri premikajoče se pike. Ljudje. Hitro se naveževa in začnema s plezanjem. Da nimajo istih namenov kot midva? Spoznava, da so planinci, ki gredo na Skuto po poti.

Oddahneva se.

Prvi raztežaj začne Tomaž. Pod mokrim, neizrazitim previsom se nekam obotavlja. Previdno in oprezno se zrine preko njega v poč.

Vrvi se vztrajno napajata z vodo, ki teče izpod strehe poč. Počasi mi tečeta čez ramena, Tomaž napreduje meter za metrom, razdalja med nama se daljša. Nato me varuje na bornem stojišču s slabimi klini. V previsu me vse mine. Spoznam Tomaževo opreznost. V njem je skala, ki se maje. Nad Tomažem se rinem v mokri in mastni poč. S prsti grabim po neznatnih, redkih oprimkih.

Zabijem dolg U klin, ki gre v poč kot v med.
Iz poč pridem ves moker in opraskan, vrvi komaj
še vlečem, toliko je trenja.

Ne morem se načuditi, kako lepa je polica tu
pod streho, in od navdušenja zavriskam. Zabijem
vrsto klinov, toda vsi skupaj nič ne drže.

»Tomaž, pridi, stojišče je dobro!«

»Potegni belo, grem.«

»Varnost pa taka,« si mislim, saj noben klin ne
prime zadovoljivo. Ko je pri meni, se zlekneva po
polici, ko da je konec plezanja. Opazujeva ra-
dioamaterje, ki so na Grintovcu in imajo nekakš-
no tekmovanje.

Zmoti naju klic s Podov. To so oni, ki se vračajo
s Skute in naju sprašujejo, kako nama gre. Že-
lijo srečo še naprej.

Pospraviva hrano, kar nama je še ostalo, popi-
jeva liter vode in začneva zbirati ropotijo za v
streho. Tomaž si nabere stremena okoli vratu,
ovenča se z železjem in se loti strehe.

Občudujem Pavletovo in Tonetovo delo, ki sta ga
opravila z vrtanjem v strehi.

Tomažu se izruje klin, pade, končno pa se le
potegne do stojišča in me varuje.

Lahko je njemu, ki je že na vrhu strehe.

Čez kake pol ure sem pri Tomažu. Izroči mi že-
lezje in stremena, nakar začnem s plezanjem od
one zajede, kjer prime samo svedrovec.

Po petih klinih, ki sem jih dokaj čudno zabil v
dveh metrih zajede, dosežem svedrovec. Dovolj
mi je bilo živčnega škrtanja klinov, ko sem se
obešal nanje.

Pogledam čez rob. Še nekaj svedrovcev, pa bom
na stojišču. Sedaj sem se spomnil, da sem v svoji
zatopljenosti in nestrpnosti pozabil pustiti nahrbt-
nik pri Tomažu. Smeje se na moj račun, saj bo
plezal drugi, pa brez nahrbtnika.

Po gladkih ploščah priplezam na stojišče in va-
rujem Tomaža, ki kar z roko pobira kline iz
zajede.

Še raztežaj lahkega plezanja in na vrhu sva, na
soncu. Zopet se začne normalno življenje. Zmo-
čeva ropotijo s sebe in se zlekneva v travo.

V daljavi se vidi pista na Brniku. V spomin se
mi vrišejo podobe razbitega letala in razdejanje
med smrekami. Pomislim na 97 nedolžnih ljudi,
ki so izgubili življenje, ki so prišli k nam na
letovanje.

Ob misli, kako lepo je življenje, pozabim na
resničnost in se pogreznem v sanje.

Iz prijetnega septembrskega sonca se zapodiva
po poti na Pode. Pogled nama uide v Struco.
Po nemogočih in gladkih ploščah čez trebuh
teče nevidna smer, ki sva jo danes preplezala
od tal do vrha v šestih urah.

KRAŠKE ZANIMIVOSTI OB SLOVESKI PLANINSKI TRANSVERZALI

Dušan Novak

Naše kraje štejejo med najlepše v Evropi, po-
seben sloves pa uživa naš alpski svet. Slovenska
planinska transversala je nastala iz želje in z
namenom, da seznani planince in vse ljubitelje
narave z lepotami naše ožje domovine, z njenimi
prirodnimi in kulturnimi zanimivostmi.

Vendar je izlet prazen, če planinec ne vidi pri-
rade, ne pozna rastlin in cvetane, ki jo srečava
pri vzponu, ne pozna kamenin, ki mu grade poti,
ki po njej hodi, da ne govorimo o zgodovini
krajev, ki ga skoznje vodi steza. Naš alpski svet
nudi številne zanimivosti turistu katerekoli stroke.
Planinci bi se bolj zanimali za gore, če bi jih
poznali z vseh strani, in izletnik bi imel od izleta
celo več koristi in užitka.

Oglejmo si zato na kratko kraške pojave, ki jih
srečavamo ob poti. Kraški pojavi so produkt de-
lovanja vode na karbonatne kamenine. Voda
apnenec ali dolomit raztaplja in te pojave naj-
demo posebno intenzivno razvite prav v golem
alpskem svetu.

Prve stike s krasom v širšem obsegu vidimo na
poti s Smrekovca proti Raduhi. Tu je hrbet med
Belo pečjo in Raduho v nasprotju z oblim ozem-
ljem, ki ga gradijo grohi in terciarni skrilavci,
zgrajen iz srednjetrodnega dolomitiziranega ap-
nenca. Na poti s planine Javorje proti Koči na
Loki se na desni odpira brezno Snežnica, široko
okrog 80 m. V dno 50 m globokega udora lahko
splezamo po lesenih lestvah, na dnu tega pa se
odpira še ožje in bolj globoko brezno, ki še ni
preiskano.

Tudi vrh Raduhe gradi dolomitiziran in zakrase-
vanju zelo podvržen apnenec. Med rušjem se
odpira žrelo še v marsikatero manjšo jamo ali
brezno.

Kamenino, ki dobro zakraseva, izdajajo strmi in
ostri vrhovi glavnega hrbta Kamniških Alp. Ko
pridemo z Moličke planine na Korošico, se odpre
pred nami valovita planjava posuta s številnimi
vrtačami, kontami in brezni, pa presekana z glo-

Velika Špranja, Triglavski narodni park, št. 2563

Foto M. Raztresen

bokimi škrapljami in žlebiči. Planotast relief je posebno ugoden za razvoj kraških pojavov, ki jih v večjem številu in zelo značilno razvite opazujemo še na Podih pod Skuto in še marsikje v Alpah. Tudi na Veliki planini so znane jame. Najbližje turistiški poti so Vetrnice, nekaj deset metrov globoke kotanje, kjer se zbira sneg in obleži preko leta. Ponj hodijo, ko jim na planini zmanjka vode.

Tudi v kontah višje v gorah je značilno, da je na dnu često sneg. Polagoma se taja in snežnica počasi raztaplja apnenec in ga odnaša. Voda se zopet pojavi v močnih izvirih v dnu dolin, v dolini Kamniške in Lučenske Bele, Bistrice, ob Kokri.

Na Podih so pred več leti raziskovali brezna in jame ljubljanski jamarji. Manjše območje so preiskali precej sistematično in nekaj let opazovali spremembe. V nekaterih jamah in breznihi so dosegli globino celo do 100 m (Proteus XVI, XVII). O kraških pojavih v Kamniških planinah je pisal že P. Kunaver (PV 1953; Kamniški zbornik III/57). Transverzala nas nadalje vodi preko Storžiča v Karavanke. Pot je zgrajena iz različnih kamenin.

Poleg apnencev se nahajajo še skrilavci in poleg peščenjakov tudi magmatske kamenine. Kraških pojavov zaradi tega v večjem obsegu ne moremo opaziti.

Izraziteje razvit kras je zopet v Julijskih Alpah. Od Aljaževega doma nas vodi markacija mimo izvira Bistrice. Za ta izvir vemo, da odmakata tudi območje triglavskega ledenika, kajti pred leti, ko so intenzivno raziskovali znano Triglavsko brezno, so ugotovili, da se voda, ki teče v brezno, pojavi prav v tem zviru. V breznu so dosegli globino 270 m (Naše jame, IV, VII).

Ko se vzpenjamo po Tominškovi poti do Staničeve koče, se vzpenjamo po skladovitem apnencu. Pozoren opazovalec mora najti številne odtise in prereze školjk in polžev, ki geologu dokazujejo, da so te plasti značilen morski sediment, ki se je odlagal tisočletja in tisočletja. Prištevamo ga v zgornjo triado. Enako kamenino srečavamo po vsej poti preko Triglava, Doličev in Luknje na Kriške pode do Vršiča. Opazujemo, da je kamenina zakrasela, da so pojavi razviti v vsej svoji obliki šele na planotastih podih pri Pogačnikovem domu, na Hribaricah in na podih pod Kanjav-

cem, vselej le na ozemlju, kjer plasti leže le malo nagnjene in voda le počasneje odteka. Tudi na Kriških podih so jamarji raziskovali mnogo brezen in jam, vendar nikjer niso dosegli večjih globin, tako da se nam dozdeva, da v naših Alpah ne bomo odkrili velikih jam, kot so poznane iz Severnih Apneniških Alp.

Poleg znanega Triglavskega brezna ob robu ledenika, o čemer je pisal že tudi PV, je na Kredarici vredno pogledati še zanimivo ledeno jamo, ki je le nekaj minut oddaljena od doma in je lahko dostopna. Tu si obiskovalec v malem ogleda vse bogastvo ledene Narave. (PV 1962).

Če se povzpremo na Vodnikov Vršac nad Prehodavci, lahko opazimo v steni pod kočo na Prehodavcih veliko temno odprtino. Jamarji so jamo obiskali, vendar žal ni izpolnila pričakovanj. Dolga je le nekaj deset metrov. Bila je že tudi opisana na straneh PV (1961).

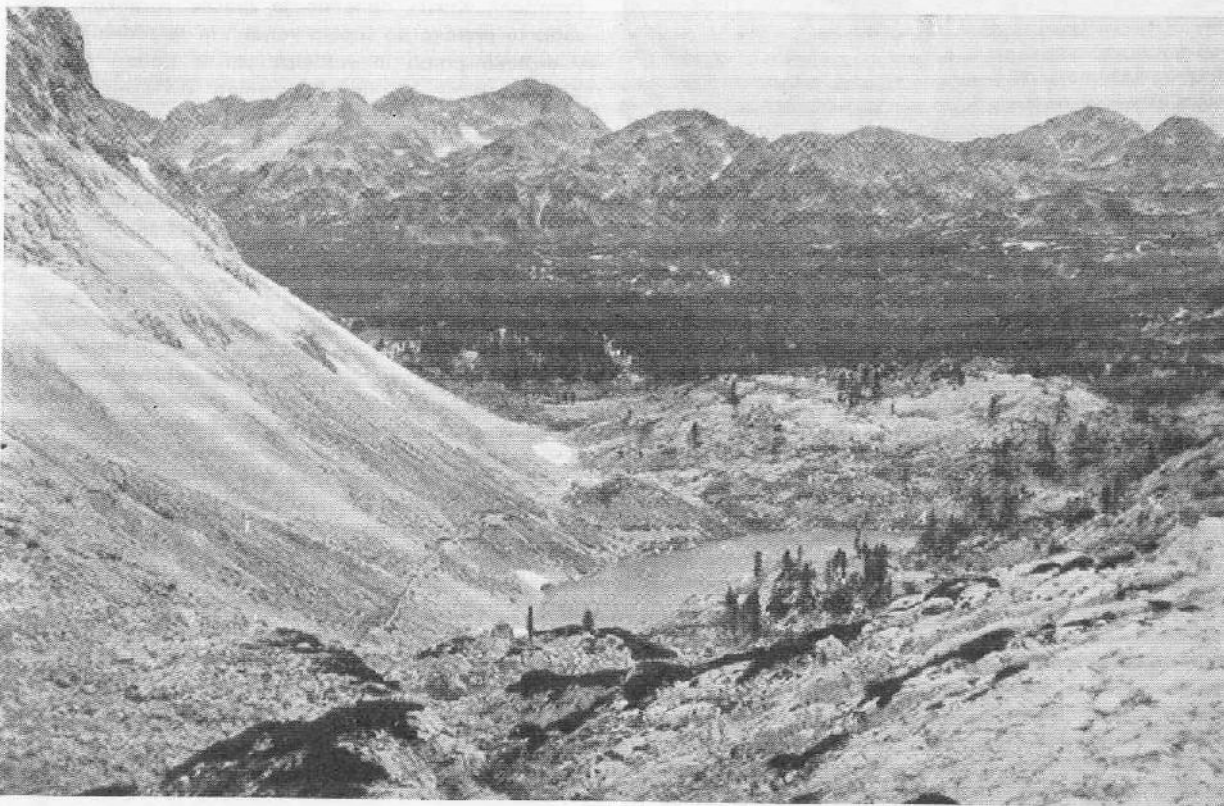
Vse ozemlje med Triglavom in Bohinjskim jezerom spada v območje Triglavskega narodnega parka. To območje so sistematično preiskovali tudi jamarji in če stopimo s poti, bomo lahko pri

marsikaterem breznu našli njihovo oznako ali številko. Območje parka in Doline triglavskih jezer je bogato s kraškimi pojavi, posebej zgornji del do III. jezera in pa območje Zgornje Komne, kamor pa turist le redko zaide. V krnicah pod Špičjem in Gladkim laštom je množica brezen in jam, žal pa le redke dosežejo večjo globino (Varstvo narave I, 1962). Turistu najbližje je Brezno pod Veliko Rušnato glavo, ob robu laštov nad Velikim jezerom. Brezno je globoko 55 m. Marsikdo je že slišal za brezno za Štapcami. Jamarji so obiskali tudi to jamo in jo imenovali Modrasova ledenica. Brezno je bilo globoko 68 m, na dnu je bil led. Turistu z običajno opremo sta jami nedostopni.

Vsa naša nadaljnja pot, preko planine Lopučnice, Planine na Kraju, preko Bogatina, pa dalje Vogla in Črne prsti je speljana povečini po močno zakraselem svetu, kjer marsikje lahko naletimo na temno odprtino, vendar doslej jamarji še niso našli poti globlje v podzemlje. Mnogo brezen je v območju Komne, pa v okolici Vogla, nekaj pa je znanih tudi še na Možicu in v Črni prsti. Ven-

Veliko Črno jezero

Foto N. Čadež

dar je v Bohinjskem grebenu svet manj zakrasel. Voda hitreje odteka po površini, plasti pa so postavljene skoraj navpično, znamenje, da so tu delovale močne gorotvarne sile.

Pot nas vodi dalje preko Petrovega brda na Porezen, v Cerkno k bolnici Franji, v Idrijo, na Vojsko in Trnovski gozd na Golake. Ob poti smo

Brezno pod Rušnato glavo
v Dolini triglavskega jezera

Foto M. Raztresen

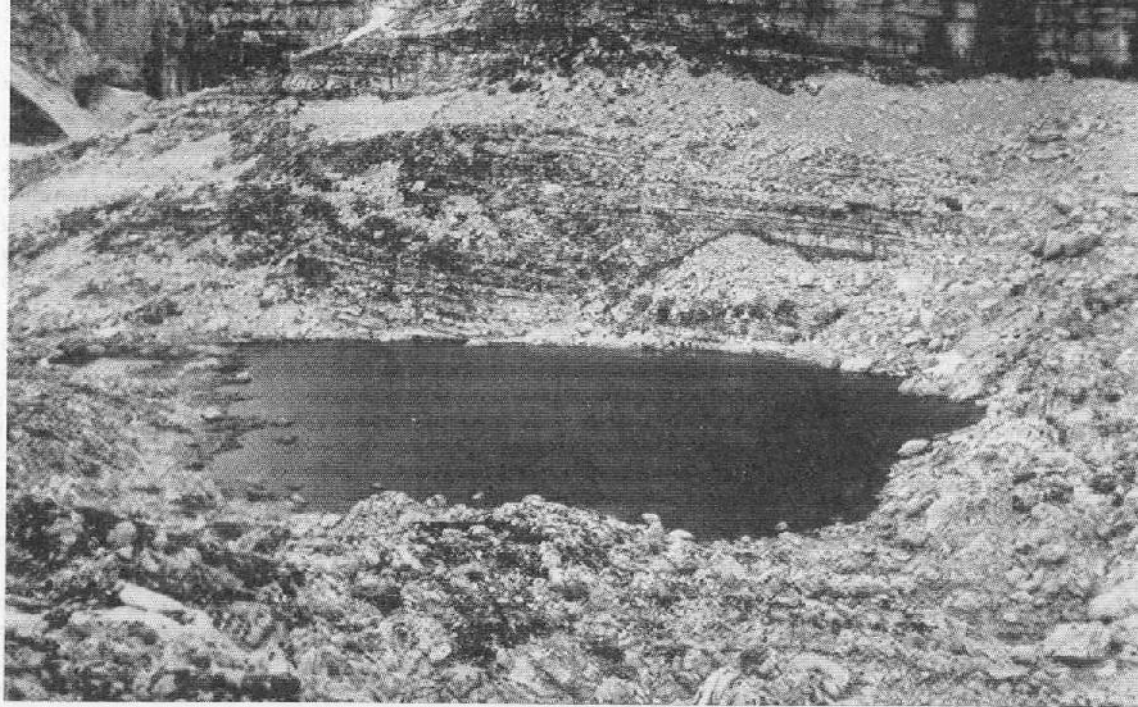
srečavali različne kamenine, vijoličaste in rdečaste skrilavce in peščenjake, skoraj črne laporje in apnence ter pisane konglomerate. Šele na planoti Trnovskega gozda zopet vidimo apnence v večjem obsegu in debelini in zopet je površje značilno preoblikovano z vrtačami, površje kamenine pa je razžlebljeno. V gozdu se odpre to ali ono brezno. Hrbet Golakov grade apnenci, ki jim pripisujemo jursko starost, to je srednji oddelek srednjega zemeljskega veka. Neredke v teh apnencih so globoke doline, znana je Smrekova draga, ki je poznana po značilnem rastlinskem obratu. Rastlinstvo, ki ga poznamo iz hladnejše alpske klime, raste tu na dnu doline, kjer zaostaja težji hladnejši zrak. Pa dolina Krnica in značilne ledene jame. Lep geološki opis Trnovskega gozda je prispeval S. Busev v Geografskem vestniku XXXVII/1965.

Vsa velika količina moče, ki pade na površje Trnovskega gozda, izgine v tla. Na površje se pokaže šele v dolini v številnih velikih izviri. Najmočnejši je izvir Hublja nad Ajdovščino, pa izvir Vipave, ki odmakna Nanos, izviri pri Orešju pod Colom itd. Vse te velike zaloge vode se zadržujejo v podzemlju v razpokah in podzemeljskih kanalih. Niso pa vse te vode zamrznjene v ledu v ledenih jamah (PV 66/7 str. 366) kot npr. v Paradani. Kraški apnenec je močno razpokan, voda se pretaka po širokih kanalih in se zadržuje v drobnih porah in votlinicah in le počasi se pretaka proti izviro. Prostornina zakraselega masiva kot njegova površina sta dovolj veliki, da celo leto lahko napajata močne izvire.

V apnencih, ki nas spremljajo ob poti, lahko pozoren opazovalec najde številne fosile, opazil bo ostanke koral in drobno zrnato — oolitno strukturo apnenca, kar je vse značilno za jurske apnence. Šele malo pred Colom bomo naleteli na apnence, sive do bele, kjer skoraj na vsak korak lahko najdemo značilne okrogle preseke školjk rudistov. Tudi v teh apnencih, ki so mlajši, se je razvil kras v vsej svoji moči.

Preko Vodic do Podkraja gremo po zakraselem apnencu in opazujemo vrtače, pri Vodicah lahko celo požiralnike, kamor odtekajo skromne vode manjših potokov. Pri Podkraju naletimo na kamenino, ki je še ne poznamo. To so terciarni, zelo mladi in mehki laporji in peščenjaki. V ozkem pasu segajo skoraj do Črnega vrha. Zakraseli svet Nanosa, tja do Predjame je zgrajen iz apnencev in dolomitov.

Postojnsko kotlino je erozija oblikovala v mehkih terciarnih kameninah. Ustvarila je rahlo gugasto površje in gosto vodno mrežo. Del voda zbira Nanoščica, ki s Pivko ponikne v Postojnsko jamo.

Eno od triglavskega jezer

Foto N. Čadež

Samostojna tokava pa je Lokva, ki jo vidimo pod Jamskim gradom pri Predjambi. Tu izginja v podzemlje. Jamarji so spremljali podzemeljski tok in raziskali tudi suhe rove v dolžini skoraj 6 km. Poizkusi so pokazali, da se voda pojavi zopet na površje v izviru Vipave, potem, ko je pod zemljo prečkala obsežen masiv Nanosa.

Iz Predjame se napotimo proti Postojni. Na levi imamo značilno kraško površje, apnenec z jamami in brezni, na desni pa zeleno polje. Nikakor ne izpustimo priložnosti, da vstopimo v edinstveno zgradbo narave — Postojnsko jamo!

Iz Postojne se napotimo proti Mladiki in Sv. Trojici (1128 m), enemu od vrhov v hrbtu Javornikov. Ob cesti srečujemo že večkrat ponovljeni prerez plasti apnenca, breč in dolomitov kredne stopnje. Pot nas vodi dalje po gozdni cesti v dolino Vlačno in proti Trnju. Iznad vasi si lahko ogledamo kraško znamenitost — presihajoče Petelinjsko jezero. Dolina je spomladi in jeseni polna vode, sicer pa je suha.

V Pivki sedemo na vlak in se odpeljemo kos poti proti Košani, kjer se sredi kraške puštinje povzpemo na Vremščico. To je dominanten vrh na krasu, predvsem spomladi značilen tudi po flori. Paziti moramo, da si ne polomimo nog na žlebičih, ki so gosto razbrazdali površje apnenca. Na drugi strani pašnik in gozd nekoliko omili vtis samote in puščobe.

Z Vremščice, kjer v krednih plasteh lahko najdemo mnogo ostankov takratnega morskega živalstva, se spuščamo proti Vremam v terciarne apnence. Tudi v teh ploščastih apnencih lahko najdemo mnogo ostankov praživali. Nad Vremami stopimo z apnencev, ki v njih mrgoli fosilnih numulitov in alveolin, na temnosive bituminozne apnence, ki so lepo porasli. V teh plasteh v Britofu kopljejo dober premog. V precej globlji strugi se prebija Notranjska Reka proti Škocjanu. Pri mostu v Škofljah se zaje že v pravo sotesko. Tu prestopimo zopet na čiste kredne apnence. Odslej hodimo po tipični kraški goličavi in če imamo srečo, lahko odkrijemo novo, še nepoznano brezno, teman vhod v tajinstven svet podzemlja. Vrtače, kotlički in škraplje so okrog nas, redek grm ali nizko drevo ustvarja s pekočim soncem pravo melanholično razpoloženje. Škocjanske jame si je vredno ogledati.

Dobršen del poti proti Artvižam, do Barke, hodimo zopet po terciarnih apnencih. Spremenila se je tudi pokrajinska slika. Eocenski apnenci so manj skrašeni, fliš, najmlajša kamenina na transverzali, pa je lepo poraščena. Ta kamenina gradi Brkine do Slivij, ko v obratnem redu zopet pridemo do krednega apnenca in jame Dimnice, ki je tudi ni pustiti ob strani. V Matarskem podolju je prehod iz terciarnih kamenin v kredne; zanj so značilne slepe doline, ki v njih ponikujejo

potoki, ki priteko z Brkinov. Mogočen ponor je v dolini Brašnice pri Odolini. Vredno si ga je ogledati.

Na Slavnik nas vodi pot dobre tri ure po temnih, sivih in skoraj belih apnencih, ki jih prekinjajo vložki dolomita. Že na vrhu grebena gradi težko prehoden svet zakrasen siv apnenec s številnimi preseki rudistov. Dalje proti vrhu Slavnika pa nas vodi pot po manj čistih kozinskih apnencih, kjer so lepi planinski pašniki. Tudi vrh Slavnika je iz oceanskih kamenin. S Slavnika je najlepši spust proti Klanču. Na tej poti srečavamo temnosive in rjavkaste terciarne apnenice. Na dnu strmine pa stopimo zopet na numulitne in alveolinske apnenice, ki grade kraško goličavo tja do Socerba. V sivem apnencu vidimo ostanke numulitov in alveolin kot bele pike in koncentrično grajene krožce.

Skoraj na vsakem kosu lahko vidimo čudovite preseke hišic teh praživali v velikosti prosa pa do premera 20 cm. Ozemlje od Podgorja mimo Kozine do Socerba imenujemo Šavrinski kras. Rodovitne proge vmes gradi eocenski fliš, ki je

vguban med apnenec. Transverzalcu svetujem, da si izbere pot iz Klanca mimo Ocizle na Socerb. Pod Ocizlo, v dolini, naj zavije nekaj korakov s poti v desno, v Loke, vzdolž potoka, in si ogleda sistem slikovitih ponorov in brezen (Turistični vestnik 1954/12). Po poti preko Krasa dalje si lahko ogleda Brezno za vrhom, skupen grob XII. bataljona, žrtev fašističnega okupatorja in njegovih domačih pomagačev.

Nadaljnja pot preko Krasa postane zanimivejša šele pri socerbskem gradu, ki je lepo urejen. Zanimivi sta dve jami: Socerbska jama v borovem gaju nedaleč od gradu, ki je lahko dostopna, in tudi lahko dostopna Jama pod socerbskim gradom, brezno, ki se odpira na grajskem dvorišču, ima pa odprtine v skalnati steni pod gradom. Do teh odprtini je speljana slikovita steza. Jama je razsvetljena z dnevno lučjo.

Z gradu uživamo razgled na Trst. Kot na dlani ga imamo pred seboj, naš svet, tako blizu a vendar tako daleč, v tujih rokah. Kot geologi pa stojimo na naravnem robu apnenca na fliš obmorskega področja.

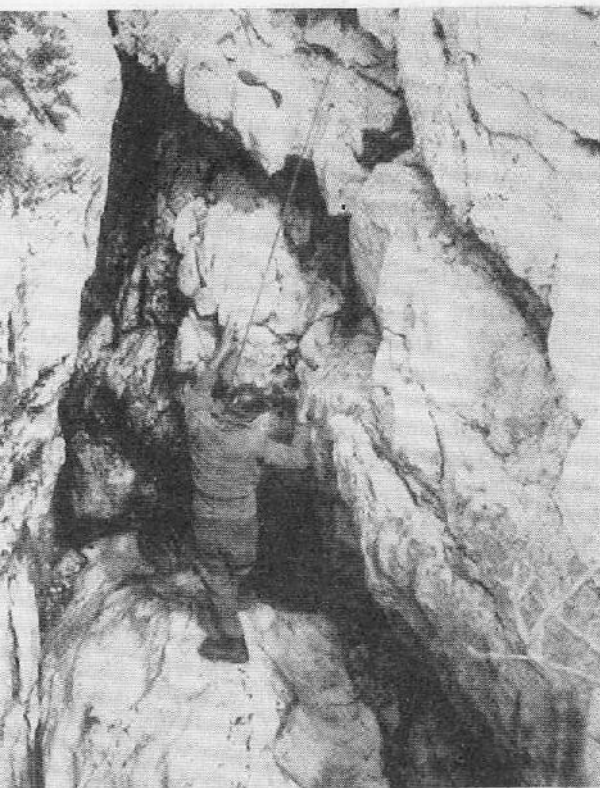
Pri Kastelcu je zopet vgubana proga rodovitnega fliša, kamenito planoto pa gradi apnenec, kot tudi strmo pobočje proti Ospu. Sto metrov nad Ospom si je vredno ogledati veliko jamo — Grad osapski. Iz nje ob deževju priteče velika količina vode. Če si ogledamo še geološki profil, ki je priložen prvi knjigi geoloških izletov zbirke »Mladi geolog« in ki pojasnjuje zgradbo od Materije proti Ospu, vidimo, da smo to pot prišli preko zamotane zgradbe. Starejše kredne kamenine so ob prelomih bile potisnjene na mlajše terciarne, vse skupaj pa je bilo potisnjeno še na mlajše člene terciara in na eocenski fliš.

Vinogradniški in rodovitni svet preko Tinjana in miljskih hribov do Kopra gradi naš stari znanec fliš, usedlina plitvih morskih zalivov eocenskega morja.

In tu se naša pot konča. Vredna je, da jo gledamo tudi s take strani. Marsikaj se bomo naučili.

Ena od brezen v Laštih
nad Dolino triglavskih jezer

Foto M. Rostresen

Planinsko društvo Idrija obvešča, da je Koča na Sivki zaprta.

Želim prodati 17 letnikov Planinskega Vestnika, vezanega v svetlo platno in v brežičnem stanju (l. 1924–1940).

Božena Vilhar, Laško 305

Po sledi za bohinjskim rokopisom

(Nadaljevanje in konec)

Evgen Lovšin

Vodnikovo poročilo o potovanju po bohinskih visokih gorah žigi Zoisu leta 1792

Doslej še nismo srečali tako zgodaj mladega Valentina Vodnika na njegovih raziskovalnih potih. Komaj je nastopil službo na Gorjušah, se je odpravil v gore. Spremljali so ga domači planšarji, lovci in rudarji. Ohranil se je njegov rokopis iz leta 1792, sedaj ravno 175 let star, v katerem poroča Zoisu o svojih opazovanjih in ugotovitvah. V nemškem jeziku pisano poročilo (Bericht) sem prevedel v slovenščino. Tu je prvič priobčeno. Poročilo ima tri dele. Prvi del obravnava planine, ki pripadajo Srednji vasi (srenjske planine), in gorovja okrog Tosca. V drugem opisuje bohinske gore na južni strani in Komno, v tretjem delu pa razlaga svojo teorijo o odkopa vrednih in nevrednih gorovjih. Poročilo je zanimiva podoba Valentina Vodnika planinca, geologa in vnetega iskatelja železne rude za bistrške fužine. B. Hacquet, slavn naravoslovec in planinec, po značaju »nikoli patriot vedno kozmopolit«, se je nekaj let pred Vodnikom ukvarjal z geološkimi in naravoslovnimi problemi Julijskih Alp. Zanimale so ga tudi gospodarske, etnografske in politične ter socialne razmere v naših gorskih krajih. Tja do nastopa angleških alpinistov sredi devetnajstega stoletja so trije vrhovi, Triglav, Montblanc in Grossglockner, nosili vso težo znanstvenega delovanja posameznikov in svetovnega zanimanja za odkrivanje gorskega sveta.

V Vodnikovem »Berichtu« je Hacquetov vpliv in besedni zaklad očiten, no, Vodnik se nam predstavi z novimi, originalnimi mislimi, ko nadaljuje Hacquetovo delo, ki je bilo tako potrebno za obstoj bohinskih fužin in plavžev. V mnogih pogledih zanimivo, je vredno, da bi ga jemali v poštev jezikoslovci, zgodovinarji, geologi in rudarji. Jaz se omejujem samo na nekaj opomb, ki so mi ob prevajanju prišle na um.

Vodnik ne piše dosledno krajevnih imen, kakor jih sliši od svojih spremljevalcev. Velo polje je sicer slišal kot Belupolje ali Beupole, česar pa ni zapisal Velo polje.

Dobra znana mu je gorenjska izgovarjava dvoustičnega v, kjer knjižna slovenščina piše l. Planino Govnjač je slišal kot Gvočnač, sicer verjetno ne bi bil napisal Glovnač. To je tedaj po Vodniku planina Glavnjač. Razen te planine piše še Logar, Leskovnica, Loje, čeprav sliši Vogar, Uskovnica, Voje ipd.

Medtem ko piše Hacquet za Triglav Terglau oder Terklou, najdemo pri Vodniku Terglau in Terglav. Tosc mu je Tostiz, današnja raba naj bi bila po njegovem Tostec (2275 m).

Dr. Miha Potočnik me je opozoril na Vršac. Vodnik ga omenja na več mestih svojega poročila, kar je dokaz, da je bil Vršac zanj pomemben vrh. Kateri gori je posvetil Vodnik svojo znano ddo:

»Na Vršac stopivši sedi,
neznan svet se ti odpre...«?

O tem je pisalo več naših zgodovinarjev in planinskih piscev, posebej pa Fr. Levce. Fr. Orožen, župnik Aljaž, H. Tuma, I. C. Oblak, J. Tominšek, J. Rus. Orožen je imel najprej Mišelj vrh za Vodnikov Vršac, potem pa se je odločil ob Hohenwartovem opisu izleta na Vršac (1795. leta) in dunajskega časopisa »Annalen« iz leta 1808 (»Vršac je drugi vrhunec 1399 sežnjev nad ljubljanskim obzorjem dvigajočega se Triglava«) za Mali Triglav. Aljaž ni iskal dokazov, ko je menil, da je današnji Kanjavec Vodnikov Vršac. Zdi se, da Aljaža večkrat dokazana neposredna notranja spoznava (intuicija) tudi tu ni pustila na cedilu. Tuma je ubral svoja pota. S Hacquetom, ki mu očita, da ni imel jasne predstave o položaju posameznih naštetih gora, in s Hohenwartom, ki mu očita, da pri opisu poti ni bil točen, poskuša Tuma v PV 1921 in 1927 dokazati, da je Vodnikov Vršac tisti vrh nad Trentsko Zadnjico, ki so mu izmerili višino 2194 m. Hacquet našteva v Oryct I: Lipanz, na Klekh, Terglau, Verschätz, Marietzhna Klouva, Debeli Verh, Kopiza, Tizherza. Kako je mogel Tuma očitati Hacquetu, da se ni prav spoznal v teh krajih!

V 3. zvezku Janeza Mencingerja Izbranih spisih je J. Tominšek zbral literaturo o iskanju Vodnikovega Vršaca.

Tudi Joža Rus se je v svojem znanem spisu »Triglav v herojski dobi geološke vede« (Geografski vestnik 1933) opredelil za koto 2194 m, torej za Tumovo kombinacijo. V opombi pravi: »Vse iskanje Vodnikovega Vršaca je čisto odveč, ker je iz te razprave jasno, da gre tu le za pravi

Vršac (2194 m), ne pa za kakšno drugo namišljeno goro.« To svojo trditev opira Rus samo na Hohenwartovo poročilo o izletu z Vodnikom in Pinhakom v triglavske gore leta 1795. Potem ko je že Tuma očital Hohenwartu netočno opisovanje poti, nas Rus pouči, da je bil Hohenwart takrat še mlad grofič, ki bi bil rad prinesel v dolino kake okamenine (amonite), da pa s Fichtlovo teorijo o starosti triglavskih apnencev ni bil prav nič seznanjen. Poročilo o izletu leta 1795 je priobčil v »Auszug aus meinen Alpenreisen-Tagebüchern« šele 1838, torej po 43 letih. Hohenwart pravi, da sta Vodnik in Pinhak nadaljevala pot proti Ledinam in Malemu Triglavu. Zato je razumljivo, če piše, da s kote, ki jo je on dosegel, niso mogli imeti nobenega razgleda, ker višina gore zaostaja za vsemi sosedi in tudi Triglava niso mogli videti. Temu nasproti citiram odgovor Zoisa Vodniku na njegovo poročilo o izletu, ki se glasi: »... iz istega vzroka me veseli, da ste z Vršaca kljub razhrebani zunanosti opazili, da je tudi Triglav skladovit... zato nameravam namestiti na Velo polje štiri rudarje, da bodo hodili na Vršac in Triglav ter na izbranih mestih odkopavali petrefakte...«

Ker se s Tumovega Vršaca (2194 m) Triglav ne vidi, zakriva ga mogočni Kanjavec, tudi Vodnik ni mogel od tam videti triglavskih skladov. Te je videl Vodnik s svojega Vršaca (današnjega Kanjavca). Zdi se, da je Hohenwart povzročil zmedo okrog Vršaca s svojim netočnim, poznim, vendar do danes ohranjenim poročilom.

V Fichtlovih, Hacquetovih, Vodnikovih in Zoisovih spisih nisem nikjer videl imena Kanjavec. Vsi našti govore le o Vršacu. Šele 43 let pozneje se pri Hohenwartu pojavi krajevno ime Kanjavec. Vodnik omenja Vršac v svojem »Poročilu« iz leta 1792 najprej, ko ga išče med vrhovi s Tosca. Z Velega polja ni mogel videti Triglava, ker je bil v oblakih, pa tudi Vršaca ni videl. Z Velega polja je želel videti dva najvišja vrhova. Zakaj naj bi prezrl druge višje in izrazitejše vrhove, kakor je Tumov Vršac s svojimi samo 2194 m? Vršac (Kanjavec) vlada nad Komno in Zajezerami, nad Hribaricami in tja do Velega polja. V njegovi bližini ni višjega vrha razen Triglava. Po Tumi rečejo Bohinjci Kanjavcu tudi Knavs, Trentarji pa Kanjavec, vendar poznajo tudi bohinjski pastirji Vršac. V svojem poročilu Vodnik ne pozna imena Knavs in ne imena Kanjavec. Vodnik se namerava drugi dan svojega izleta povzpeti na Vršac, od te namere ga odvrne viharo vreme. Zakaj naj bi šel ravno na manj pomembni Tumov Vršac? Zakaj ne na katerikoli višji vrh! Očitno je imel v mislih Vršac (Kanjavec), ki je 300 m višji

od ravnokar doseženega Tosca. Tretjič omenja Vodnik v »Poročilu« Vršac, ko pravi, da so na veliki ploskvi razne planine tudi »druga Jezera pod Vršcem«. In še četrtič srečamo Vršac v »Berichtu«, ko beremo: »... razpokline, na kakršne naletimo na tisti velikanski razgaljeni površini pod Vršcem...«

Kanjavec je verjetno od Trentarjev tako poimenovan vrh in tako tudi kota 2194 m Tumov Vršac. To pa ne more zmanjšati verjetnosti ugotovitve, da je za Vodnika Vršac bil današnji Kanjavec (2568 m).

Jože Rus nas seznanja s takratnimi teorijami o nastanku gorovij, o vulkanistični teoriji sibinjskega geologa in Zoisovega znanca Fichtla. Rus meni, da je Zois leta 1794 tiskano Fichtlovo razpravo o Triglavu in Vršacu ter o trojni starosti apnencev poslal Vodniku v Bohinj s priporočilom, da jo tudi on prouči. Boj proti tej nepravilni in papirnati teoriji sta Vodnik in Zois sklenila s sijajno zmago. Izsledki v naravi, ki jih Vodnik sporoča Zoisu, kažejo na nastanek apnencev v morjih. Nahajališča petrefaktov pa so jima bili viden dokaz o tem. »Vaša opazovanja o slojevitosti Triglava in Kredarice,« piše Zois Vodniku, »bom vpisal z velikim zadovoljstvom v svoj rokopis o Bohinju...«

Treba je torej priznati Valentinu Vodniku posebno zaslugnost pri napredku geološke vede. Oda »Vršac«, ki se je rodila s prvimi kiticami leta 1795, objavljena šele 1806 leta, je pesem gora (»Vršaca Parnasa zgolj svojega znam...«), je doživeta ob gorskih pogledih in poziv učenjakom, naj se hadijo učiti in raziskovat v prido. Ime »Vršac« pa je postalo znamenje, simbol gore, vzeto je iz tistih pionirskih časov, ko so se zaradi znanstvenih raziskovanj vzpenjali po skalah Vršaca (Kanjavca), najpogumnejši pa so splezali tudi na starino Triglav.

Vodnikovo »Poročilo« (»Bericht«) iz leta 1792, ki ga ne omenjata ne Tuma ne Rus, je v slovenskem jeziku naslednje:

POROČILO (Gorjuše v Bohinju, 24-tega septembra 1792)

Opazovanja na mojem kratkem potovanju v bohinjsko visoko pogorje, ki sem ga začel 10. septembra 1792.

Ko sem pristopil h gorovju srenjskih¹ planin, posebej Konjščice (Kojnshiza)², zagledam najprej

¹ Poglavitne planine, ki pripadajo Srenjanom, prebivcem Srednje vasi v Bohinju so: Uskovnica, Konjščica in Prapratnica. Leže v višini okrog 1200–1400 m visoko.

² Vsa v nadaljnjem navedena krajevna imena so po Tumovem imenoslovju Julijskih Alp, v oklepaju pa je ime napisano, kakor ga je slišal in napisal Valentin Vodnik.

goro Muzce (Mu'za) in Sleme³ (Sleme), ki sestavljata te planine. Na prvi pogled nisem mogel ničesar drugega videti kakor njihove robate odronke in raztresane kleči.⁴ Ko pa sem nato za hip postal, takoj zagledam na njihovih vznožjih vodoravno in previsno skladasto ostenje, ki se kaže proti vrhu vedno bolj nerazložno in v svojih legah raztrgano, s prečnimi poklinami in počmi premaknjeno, vendar sem kmalu videl tu in tam proti vrhu majhne lise, na katerih sem prav lahko opazoval spodnjo formacijo.

Ko sem nadaljeval s potjo k planini Jezerce (Jezerce),⁵ sem takoj še bolj razložno na vrhovih, imenovanih Sleme in Muzce, videl spodnjo formacijo. Nad planino Jezerce sem opazil Veliki in Mali Draški vrh (Draski verh), ki pa se zelo razločujeta od omenjene formacije in nista tako razbita in preperela kot Sleme in Muzce. Od tu se podam na sedlo (Sattel) Preval⁶ (med Konec Slemen in Veliki Draški vrh — zwischen Kon'z Slemen, und velki Draski verh), od koder sem lahko videl Tosc (Tostiz). Od tu sem pregledal tudi hrbet Slemen od njegove zadnje strani. Našel sem iste formacije kakor poprej (ehedem) na Komni z razložkom, da so tu formacije veliko bolj izrazite kakor v planinah Komne.⁷

Tosc, ki sega s svojim južnim pobočjem tja v planino Vrtačo (Vertazha), in od tu v dolino Voje in Laze (bis ins Thal Loje und Löse), kjer imajo ti fužinarji, prebivalci Stare Fužine (die Althamerer) svoje laze.⁸ S svojimi severnimi pobočji pa se Tosc razprostira do Velega polja (Belupolje)⁹ in pada v dolino Krme (Kerma). Obstaja iz enakih formacij kakor drugi z razložkom, da je v vsej višini od vznožja do najvišjega vrha izredno lepo razložno skladovit. Njegove stene padajo proti zahodu.

S Tosca sem lahko videl goro Krstenico, Ograde, Debeli vrh, Jezerski vrh, Škarje in Mišelj vrh (Karsteniza, Ogradi, Debeli verh, Jeserski verh, Shkarje, und Miheliverh).¹⁰ Vsi imajo na podnožju enake formacije kakor Tosc in drugi; proti vrhu pa so zaradi mnogih prečnih poklin in poči tako neizrazite in premaknjene, da njihove for-

macije ni mogoče določiti razen nekaterih majhnih lis, ki razložno kažejo smer k spodnji formaciji.

S Tosca grem na Velo polje (Belupolje), od koder sem lahko opazoval Veliki Triglav (Terglav), nisem pa mogel do njegovega podnožja Ledine (Ledine) imenovanega, ker je bil v oblakih. Opazil sem enake formacije kakor na Toscu. Mali Triglav (Terglou), ki je nadaljevanje Velikega, je sestavljen iz enake formacije tja do najvišje točke kakor Tosc, le nekoliko manj razločnejše kakor Tosc; tako smem z gotovostjo upati, da Veliki Triglav (Terglav) ni noben izjemen primer med drugimi.

Vršaca (Vershaz) tudi nisem mogel videti, pri njem si ni mogoče misliti druge formacije.

Z Velega polja grem na sedlo Preval (med Toscem in Čikelmanom) — (zwischen Tostiz und Zhikelman), tod pridemo v dolino Krme (Kerma-Thal); tu sem od vseh strani lahko videl goro Čikelman, ki zapira dolino Krme. Od podnožja do polovice njegove višine je razložno enaka formacija kakor pri drugih gorah. Proti vrhu je Čikelman zelo razbit in preperel tako, da ni mogoče določiti njegove formacije. Smemo pa domnevati spodnjo formacijo, ker jo potrjuje misel na vidno liso na njegovem vrhu.

S tega sedla vidim Tosc, Draški vrh in vso na južni strani doline Krme proti vzhodu se razprostirajočo verigo do Kleka enake formacije, kakor sem jo poprej od spredaj videl z Jezerca.

Od tu sem lahko videl onstran Krme se razprostirajoči gorski greben; Kredarica in Rjavina (Kredarza und Rujovina) sta do $\frac{2}{3}$ svojih višin od planine Krma zelo razložno enako sestavljeni kakor druge doslej omenjene gore, proti vrhu pa se vidita zaradi prečnih poklin in poči, zamazane od rjavo-rdeče ilovice tako nerazložni in zgrbančeni, da ni mogoče na njih določiti kake formacije. Morda pa na drugi strani razločnejše kažejo, kakor mnoge druge, kako potekajo skladi.

Proti jugu pridruženo pogorje se razločuje od Kredarice in Rjavine s formacijo, ki je vidna tja do vrhov in enaka kot pri drugih pogorjih.

Ko sem drugi dan nameraval nadaljevati svoje potovanje na Vršac, je ponoči razsajalo tako viharno neurje s čevljev visokim snegom, da sem se moral hitro odpraviti domov.

Ko sem drugi dan od Velega polja ob pobočju Tosca šel čez planine Vrtačo in Grintavico (Vertazha und Grintajeza) skozi dolino Voje in Laze (Löje und Löse), sem prav lahko videl Tosc od podnožja tja do najvišje točke njegove višine; na podnožju je enako oblikovan kakor na vrhu

³ Med slemen Ramovnjeka in Viševnika planina Kónjščica (1438 m). Sleme Viševnika (2050 m), polce do robu nad Klancem (1721 m): Muzce.

⁴ Glej tudi Rudolf Badiura Ljudska geografija, terensko izrazoslovje.

⁵ Opuščena planina Jezerce (1727 m) med Jezerskim ali Velikim Stogom (2075 m) in Ogrado (2085 do 1929 m).

⁶ Po Tumi Jezerske Prevale (okrog 1950 m).

⁷ Besedica "ehedem" pomeni poprej, nekdanj, pred tem. Vodnik je torej že pred izletom na Tosc hodil po Komni, tam iskal rudo in morda poročal Zoisu.

⁸ Badiura Ljudska geografija, str. 270 laz, laze, množina lazi. Zdi se, da je tudi pri Vodniku laz moškega spola.

⁹ Vodnik je zapisal ime tako, kot ga v Bohinju skoro ne bi bil mogel slišati.

¹⁰ Vsa imena najdemo tako zabeležena tudi pri Tumi, Imenoslovje, stran 50.

in tudi sicer docéla. Na svojem podnožju na severni strani doline Voje in Laze se priključuje na pogorja Krstenica in Medvedovec (Karsteniza und Medvedovz) in Verk (?), ti pa se pridružujejo porasli gori Vogar (Logar), ki se končuje ob jezeru. Na južni strani se priključuje na pogorje Sleme s priključkom na Uskovnico in Lomeh (Loskovenza und Loskovenza am Lom). To so nepretrgane plasti, plasti Tosca se nadaljujejo pod vsemi temi pogorji. Videti jih je, kot da bi bile ena grmada. Nisem mogel določiti goro Vogar (Logar), ki je verjetno nekoliko drugače grajena, tako tudi gora Lom, ki se dotika Studorja, Studar pa se spušča v Zgornjo Bohinjsko dolino.

Ob tej priložnosti se spominjam, da sem opazil isto formacijo (gorsko sestavo) pri južnem pogorju Bohinja, začenši od Skovnika (Skovnik), pri Črni gori, Črni prsti (Zherna gora, Zherna perst), Četrtri (zheteriti), Draškovicu (Draskovz) in pri vsem proti zahodu nepretrganem gorskem grebenu. Ta gorski greben se vključuje na severu na področju Ukanca (V. Konzu) ob jezeru, kjer se konča bohinja dolina in kjer se potemtakem oba gorska grebena napeto dvigneta in oblikujeta veliko planoto proti zahodu, kjer so planine Jezera (Jesera), Dedno polje (Dednupolje), druga Jezera pod Vršcem (druga Jezera pod Vrhazam), dolga Dolina (ti dolgo dolino)¹¹, Gradóve (Gradóve), Police (Polize), Komno (Kómno), Govnač (Glovnazh) in nekatere bovške planine (einige Flitscher Alpen). To planoto cenim na dve miljii široko in dolgo. Razprostira pa se proti zahodu tja do Krna nad Kobaridom (bis an den Kirn ober Charfreid), kjer je planina Duplje (Thal Dumpila), v kateri je gorsko jezero.

Ta obsežna planota ima enako sestavo kakor druga pogorja. Nad njo so vidne najvišje gladke stene, ki se celo četr ure nepretrgoma na daljavo in širjavo razprostirajo, se spet prelomijo in proti zahodu dvignejo, nato padajo v dolino Duplje. Na severni strani pada ta planota v bovško in trentska dolino. Na južni strani pa se spet dvigne in tu so gore Škrbina (Shkerbina), Suha (Suha), Bogatin (Bogatin) in mnogi drugi vrhovi. Vendar te planote ne smemo opazovati kot horizontalno, temveč kot geognostično (z geološkega gledišča) ploskev. Amonove rogóve¹² (Amonshörner) in zdi se mi tudi neko vrsto amonitov (?) (Zurbiniten) lahko najdemo zavite v stenah na tej planoti. Tu so tudi mnoge pokline raznih velikosti, ki te stene členijo 1/4 do 3 naj-

več 5 čevljev široke do 2 sežnjev (Lächts) dolge in približno najgloblje 2 do 3 sežnje. Na večje pa zelo težko naletimo. Te pokline pričajo o nekdanji mehki, sedaj pa otrdeli apnenčevi masi. V takih poklinah je zelo težko opaziti zgoraj omenjene amonite (Amoniten), ker so docela nenapolnjene. Na stranicah teh poklin sem jaz sam večkrat opazil amonite na dvoje razklane, tako da je bila vraščena ena polovica na eni strani razkola in na drugi strani pa druga polovica amonita. To dokazuje, da so bili amoniti že tukaj, ko je bila kamnita masa še mehka in se je amonit pri sušenju kamenine moral razklati na dvoje.

Predstavljam si torej te gorske grmade kot nekdanj enovito področje, ki so ga pozneje zemeljski potresi, poplave in druge podobne naravne sile opustošile in oblikovale, grušč pa dvignile in odnesle ter so tako nastale doline, krnice in podobne udorine ter tista pogorja, ki se zdijo nagrmadena s tem stratificiranim gruščem.

Pri tako nagrmadenih gorah prav lahko mislimo na nekdanje velike spremembe, ker obstaja pečevje iz skal, nametanih na vrh in zraven. Te skale pa so deli sten, so ponekod vodoravne, ponekod poševne in ponekod pokončne. Skoraj vsaka gruda leži drugače. Vseposod so križem druga na drugo narinjene. Tako pečevje obstaja tudi na Gorjušah in na Rudnem polju (Gorjush, Rudnupolje) in na več drugih krajih.

Ko sem torej ugotovil, da so vsa visoka gorovja Bohinja na splošno enake tvorbe, sem svoje misli usmeril na opazovanja, ki bi jih rad razširil in poskusil uporabiti pri naših rudarskih revirjih. Ko sem šel skozi dolino Voje in Laze, sem opazil na obeh straneh doline in nepretrganega strmega pogorja nekaj globoko pretrganih poč (razpoklin), ki režejo gorske sklade vodoravno. Te razpokline prerežejo sklade do kraja kakor žila v granitem gorovju. Jaz jih imam za prave hode, predore. Takih ali podobnih ne najdem v rudnih revirjih; razločeval jim bom z imenom »hod« ali »rov« (Gang).¹³

Ta primer me vodi k misli, da razširim opazovanja visokih gorovij na naše rudarske revirje. In kmalu sem uvidel, da to ne bi bilo brez koristi. Moja ideja o uporabi opazovanja visokih pogorij na rudarstvo pa je naslednja:

Najprej je možno razločevati s posebnimi znamenji ena pogorja od drugih, če so taka, da je vredno začeti z odkopom in če obstajajo globoke in velike jame. Tista gorovja torej, ki so enaka po formaciji visokim ali pa se po svoji notranji

¹¹ Vsa imena tudi pri Tumli razen »te dolge Doline«. Tuma razen Skovnika navaja v Imenoslovju vse tu od Vodnika omenjene vrhove.

¹² Fosilne okamnine iz srednjega veka razvoja Zemlje; amonovi rogóvi se imenujejo danes amoniti.

¹³ Badiura Ljudska geografija str. 190 — rov, hod (pretržje) — Gang.

strukturi na nje priključujejo, to je, če so sestavljena na svojih vrhovih kakor visoka gorovja iz enako vsklajenih, previsnih ali bolj vertikalnih sten, ne morejo imeti nobenih drugih obsežnih votlih prostorov, kakor so zgoraj omenjeni rovi (Gänge), ki pa so zelo redki, in še kakšne zijavke, na kakršne naletimo na tisti velikanski razgaljeni površini pod Vršcem, ki niso globlje od 3 do 4 sežnjev ali večje od 5 do 6 čevljev.

Kolikorkrat sem se povzpел na visoka gorovja in jih videl v temeljih in od vseh strani v profilu odkrite, nisem našel nobenih drugih jam kakor zgoraj omenjene. Če potemtakem pri poraščenem pogorju, pri katerem ne moremo videti niti sledu odkrite sestavine, v profilu pa ima formacijo visokega pogorja, lahko z gotovostjo rečemo, da poraščenega pogorja ne moremo glede na sestavine drugače obravnavati, kakor se nam kaže jasna podoba goljav visokega gorovja, to se pravi, da ne moremo domnevati, da obstajajo kake druge votline kakor tiste, o katerih je bila zgoraj beseda. Tista gorovja, ki se ne zdijo enaka formacijam visokih gorovij, temveč kažejo podobo, kakor da so nagrmadena z nakopičenimi in zmetanimi stratificiranimi sesutinami, imajo lahko zelo globoke in obsežne votline, ko so trčile skupaj velike mase, druga na drugo. Pri takih gorovjih ne moremo ugotoviti pravih skladov, temveč so skladi na kratkih progah večkrat narinjeni (überworfen), sloji zdaj pokončni, zdaj vodoravni, zdaj v previsnih plasteh.

Marsikaj bi moralo iti še spod rok, da bi mogli razločevati odkopavanja vredna gorovja od ne vrednih.

Ta moja nova opazovanja kažejo samo na dejstvo, da ne smemo v vseh pogorjih, ki jim zaradi rasti ni mogoče videti v notranjost, iskati votlin. Vprašamo pa se, ali bomo naleteli na rude v vseh gorovjih, kjer so take votline. Jaz sem že našel nekaj zijavk brez rude.

Sklep tega razmišljanja pa je naslednji: Nekdaj so bili ti podzemski prostori prazni, vanje so se rude morale pozneje vrniti. Z opazovanjem (ugotavljam), da so rude, ko so bile potisnjene v te prostore, ohranile nek določen red. Bile so usmerjene, po nekem redu odložene, potisnjene, kamor jih je vodila smer.

Če so pri vdoru v odprte prostore rude sledile vodoravnim ali upognjenim (vegastim) smerem, nam danes še ni znano. Te neznane smeri, ki pa bi jih bilo treba na vsak način poznati, bi bilo mogoče ugotoviti najprimerneje s posnetkom vseh nam pristopnih rudarskih revirjev.

Misel o tej metodi mi brodi po glavi, vendar se še nisem odločil kako. Za ta čas naj bo to dovolj.

Dokaz za zgorajšnje trditve, da imajo nekatera poraščena nižja gorovja podobno visokogorsko formacijo, obstoji v Krstenici in Lomu. Pri nadaljnjem raziskovanju pa bi nam druga gorovja mogoče dala nove dokaze.

Nekako pretrgano ali vsaj brez sklepne stavke se neha »Poročilo« na fotokopiji. Na originalu je morda še kaj, le meni original ni prišel pred oči.

Za pomoč pri iskanju, za informacije in popravke se zahvaljujem Alfonzu Gspanu, v. znanstvenemu svetniku SAZU, prof. dr. Ivanu Rakovcu, akademiku, in dr. Valterju Bahlncu, v. znanstvenemu svetniku NUK. Transkripcija iz gotike v latinico je opravila Ana Matko, bibliotekarka NUK v Ljubljani.

OB STOLETNICI PERNATOVE (PERNHARTOVE) PANORAME S TRIGLAVA

Vilko Mazi

Pasel je ovce na Peci
in vzljubil krasoto gorā.
(SBL)

Na grebenu med Velikim in Malim Triglavom srečam belo marmornato ploščo. Latinski napis na njej bi ponašili: **Marku Pernhartu**, ki je prvi **upodobil panoramo s Triglava**. V Kroniki Triglava (PV 1948/238) je zapisano, da se je zgodilo to avgusta 1867, torej natanko pred sto leti. Prav bo, da se ob tem jubileju približe seznanimo z mojstrom samim, posebej še z njegovim odnosom do Triglava in do nekaterih drugih slovenskih gora.

Marko Pernat (1824–1871), tako se je na nekem še ohranjenem potnem listu sam podpisal, v matičnih knjigah je Pernath, v tisku Bernhard, tudi Bernhad, najobičajneje pa Pernhart, je »**un Slovèn de Carinthie**«, kakor ga označuje njegov koroški rojak Francè Kotnik v francoskem uvodu obsežne študije ob stoletnici rojstva (ZUZ 1923, str. 81 do 100).

Rojen v družini preprostega mizarja v Podjuni je še pred vstopom v šolo pokazal nenavadno zanimanje za ročno delo, ki ga ni slepo posnemal, ampak ga skušal še bolje opraviti od drugih. Zlasti pa so ga veselile barve. V zadnjih šolskih razredih jih je znal prelivati že v tako čudovite odtenke in nizati v tako žive kombinacije, da ga

je vse občudovalo. Komaj 12 let mu je bilo, ko je samostojno poslikal obsežne prostore znane gostilne med Velikovcem in Celovcem.

Za nadarjenega dečka se je zavzel škofov kaplan in zgodovinar Henrik Hermann. Preskrbel mu je učno mesto pri celovškem slikarju Andreju Hausserju. Odločilnega pomena za Pernatov umetniški razvoj pa je bil zatem vstop v zasebni atelje Edvarda pl. Mora, ki ga je uvedel v krajinsko slikarstvo in mu z denarno podporo odprl pot na monakovsko akademijo.

Iz Milesijeve monografije¹ izvemo, da je Pernat po končani akademiji obiskal leta 1847 Ljubljano in Trst. Dlje kot do Benetk se po Italiji ni razgledal. Pa saj bi tam kot realistični pokrajinar ne našel nobenega vzornika. Celo v ledniški Švici bi ga bil zastoj iskal. To ga ni motilo, saj je vedel, da orje ledino in je zato njegovo poslanstvo v domačih gorah.

Po Wurzbachu je izpričano, da je bil na Triglavu prvič l. 1849. Podrobnosti o tem vzponu niso znane. Morda je bila to priprava za Grossglockner? Morda že tudi ogledi za triglavsko panoramo?...

Aljaževo poročilo, da mu je »kupec Toman v Trstu, doma iz Kamne gorice, povedal, da je bil Pernhart 32-krat na Molem Triglavu (tudi veliko-

¹ Richard Milesi: Markus Pernhart, Verlag Ferd. Kleinmayr, Klagenfurt-Wien 1950.

krat na Velikem), preden je vse narisal« (PV 1923/31), je močno dvomljivo. Pot iz Celovca, Pernatovega stalnega bivališča, na Triglav pred sto leti ni bila tako lahka in preprosta, kakor je zdaj. Brez izkušenega vodnika niti bornih pastirskih stanov na Velem polju ne bi dosegel, kako šele obvladal tisočero težav v nezavarovanih strminah! Dve desetletji, ki sta mu še ostali po prvem vzponu, je bil Pernat vse preveč zaposlen s svojim umetniškim ustvarjanjem, da bi se mogel tolikokrat odtrgati samo za turo na Triglav.

V letih 1857 do 1860 je dovršil orjaško panoramo z Grossglocknerja v izmeri 3×19 m. Ta mojstrovina, v katero je bil vložil izmed vseh svojih del največ truda iz čiste planinske ljubezni, je vzbudila velikansko zanimanje na razstavah v Celovcu, Gradcu in na Dunaju ter dala neposredno pobudo za ustanovitev avstrijskega planinskega društva (ÖAV) 1862. Nameščena je bila tako, da so jo obiskovalci ogledovali z odra, ki je pomenil vrh Glocknerja. Na ograji so nosile smerne puščice imena določenih vrhov in drugih važnih predmetov na panorami. Med zadnjo vojno so jo iz celovškega muzeja umaknili v grad Portia v Spittalu ob Dravi, kjer je še zdaj, žal precej slabo nameščena, o čemer sem se bil pred nekaj leti (spotoma v München) na lastne oči prepričal.

Za glocknersko je prišla na vrsto triglavsko panoramo. (Nak, zaletelo se mi je! Takole bi moral pravilno zapisati: Za panoramo z Glocknerja je... Malo trdo je, zato ne gre rado na papir.) V Lovšinovih gorskih vodnikih² zremo, da je bil Andrej Dolžan stalni spremljevalec slikarja Pernharta, ki je okrog leta 1860 hodil na Triglav risat znamenito panoramo. Da ga je tudi tokrat vodil, beremo v uvodoma omenjeni Kroniki. To je bil P.-ov četrti delovni vzpon na Triglav. Naslednji mesec se je petič in poslednjič podal na vrh, da prekontrolira vse skice za dokončno sestavo povečane panorame v borvah. Ta je shranjena v Narodnem muzeju v Ljubljani.

Od drugih Pernatovih panoram (vseh skupaj je narisal 26, od teh je ostalo 6 nedovršenih) naj navedem samo dve: tisto s Stola, ki jo hrani Narodna galerija, in ono s Šmarne gore, ki je last knezoškofijskega dvorca v Ljubljani. Ker smo že podčrtali Pernatovo neutrudljivo delavnost, naj za popolnejšo dokumentacijo navedemo še, da je ustvaril preko 1200 oljnatih slik, največ s pokrajinsko motiviko, in zapustil okrog 60 skiciranih raznih formatov, ki so dragocena kronološka podlaga za študij njegove umetniške rasti.

² Lovšin Evgen: Gorski vodniki v Julijskih Alpah. Planinska založba Slovenije. Ljubljana 1961.

Po stopinjah

Foto ing. Lado Eleršek

Že panorami z Glocknerja so nekateri očitali, da je na njej marsikaj izmišljenega, ali z drugo besedo, da je mojster samovoljno preoblikoval ta ali oni del pokrajine. Pernatu se ni zdelo vredno, da bi se s takimi ocenjevalci spuščal v kakršno koli polemiko, saj je bilo očitno, da iščejo le dlako v jajcu in nimajo niti piškavega pojma o kaki umetniški svoboščini.

Veliko prej bi lahko rekli o panorami s Triglava, da realnega opazovalca na mnogih mestih ne zadovoljuje. Resnica je namreč, da je pretežni del panorame posnet z Malega in ne z Velikega Triglava, kakor bi pravzaprav moral biti. Od tam (to je z Velikega Triglava) gledano je npr. Škratica pod obzorjem, z Malega Triglava pa jo je moral Pernat vzdigniti nad obzorje, ker jo je tako tudi gledal. Takih razlik bi prikazal lahko še dolgo vrsto.

Razumljivo, da je Trenta, ki z Malega Triglava ni vidna, precej površno narisana, manj razumljivo pa, da je bližnja in docela odprta Pokljuka tako iznakažena, na kar me je bil dr. Melik še posebej opozoril, ko sem po osvoboditvi pripravljaj pri PD Ljubljana-Matica novo izpopolnjeno izdajo Pernatove panorame s Triglava, ki jo je bil izdal OE. T. C. 1878. Melik mi je to nujno odsvetoval ter priporočil, da se raje lotim docela novega osnutka (kar sem tudi storil).

Tudi panoramo s Triglava je Pernat ustvaril kot umetnik, iz svoje proste volje, na svoje stroške in na svojo vest. Morda niti zemljevida ni imel v roki, da bi bil pogledal, kako se imenuje ta ali oni markantni vrh, ki je moral v risbo prav tak, kakor in kjer je stal. Sicer pa kaj bi z imeni, ki jih v tej božji narodi nikjer ne vidiš! — Ljudje so si jih izmislili, kakor so si izmislili svoja imena; zato pač, da bi se rešili kaosa. To je v

redu, družba ne more živeti v kaosu, umetnik pa lažje kakor v družbi...

Ko mi je dr. Melik odsvetoval kakršno koli obnovo Pernatove panorame, s tem nikakor ni hotel žaliti umetnika, ki si je kot tak lahko svobodno izbral gledališče, ali več gledišč, od koder je motril in zajemal pokrajino po svoje. (Po svoje si jo je tudi Žmitek z Ljubljanskega Grada in bi si jo Picasso z Eiffelovega stolpa, če si je morda že ni...) Napako so zagrešili pri OE. T. C., ki so po Pernatovi smrti vzeli osnutek njegove triglavske risbe ter najeli Frischaufa in Silberhubra, da sta vpisala (tu in tam napačno ali pomanjkljivo) imenoslovje. In to se je prodajalo kot Pernatova panorama skoro 70 let. Edino Roschnik³ ima nekaj bistvenih korektur.

Pernat je bil osebno zelo skromen. Svoje slike je prodajal večkrat za smešno nizko ceno. Če mu je kdo to oponesel, ga je dobrodušno zavrnil, da še tega niso vredne. Potemtakem ni čudno, da je kljub tolikšni produktivnosti umrl skoro v bedi. In tragično je, da je moral umreti sredi najlepših moških let...

³ Roschnik Rudolf: Der Triglav. Deutsche Verlags-Anstalt. Stuttgart und Leipzig 1906.

DVA VELIKA (NE)POZABljena

Vilko Mazi

V spremni besedi h Koledarskim beležkam iz našega planinstva (1958) sem navedel svojstven primer naše neodpušljive pozabljivosti do tovariša, ki je ves prosti čas v svojem dolgem življenju in do poslednjega diha posvetil delu za napredek planinstva, pa se ga po smrti niti ob desetletnici in še manj ob dvajsetletnici nihče ni spomnil niti z eno samo prijazno besedo.

Bil je to Alojzij Knafelj (1859–1937), oče okroglih, belo-rdečih planinskih markacij, ki jih je sam na tisoče namestil od Triglava do Kuma in jih zdaj enotno uporabljajo vsa planinska društva v Jugoslaviji.

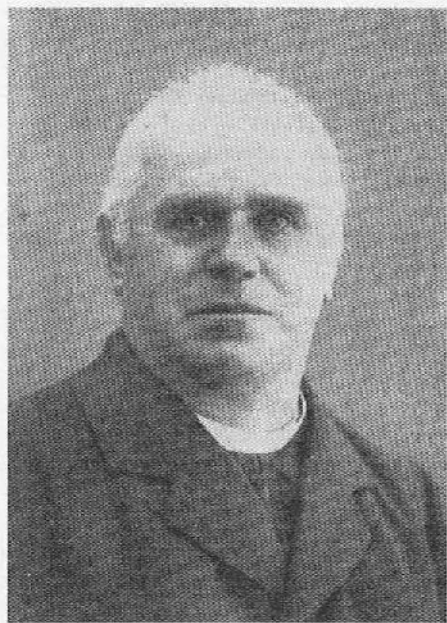
Med obema vojnama smo radi segali po Knafelčevih lahko preglednih grebenskih zemljevidih

Alojzij Knafelj

Julijskih Alp in Karavank, ki so izšli v več nakladah, stalno izpopolnjevani. V njegovi tehniki je narisana tudi novejši zemljevid Julijskih Alp, ki ga je pred nekaj leti izdalo PD Ljubljana-Matica. Dolga leta je Knafelj s pristno očetovsko brigo upravljal Kočo pri Triglavskih jezerih in to v njemu lastnem slogu hudomušno opisal v PV 1928. »Dne 26. aprila je našega ljubega planinskega senatorja zadela kap,« začelja prisrčno napisan nekrolog njegov dolgoletni sodelavec in pobratim dr. Jos. Tominšek. Markantno ga oriše v nadaljevanju: »Ostal je do zadnjega na splošno neizpremenjen, majhne, krepke, prožne postave, temne polti, črni oči, ki so se, kakor tudi ustne, vedno nekako pritaženo smehljale (in pomežikovale, op. pis.); v značaju trajno sebi zvest, poosebljena marljivost, praktična delavnost, bistra razsodnost v realnih stvareh, odpornost proti nejasnim zasnovam, načelna točnost, naravna poštenost, uvidna dobrotljivost.« Naša najvidnejša alpinistka izpred zadnje vojne, M. M. Debelakova pa je v Kroniki Triglava za leto 1937 zabeležila: »Naj ne bo pozabljen 'ata Knafelj', ki je toliko let gospodaril v Zajezerski dolini!«

Pa je šla za deset — in dvajsetletnico smrti neopaženo mimo nas tudi stoletnica njegovega rojstva (20. 6. 1859)... Edino PZS je pri komisiji za planinska pota ustanovila Knafelčevo diplomu za odlikovanje zaslužnih markacistov. Vsaj tol —

Jakob Aljaž

Kakšna reč je bila okrog Jakoba Aljaža (1845 do 1927), odkar je postal triglavski župnik! Če bi bil ostal samo dovški kakor njegovi predniki, bi mlado in nebogljeno SPD po vsej verjetnosti pred prvo svetovno vojno ne prilezlo na Triglav, saj je imelo v programu, da ne bo podpiralo **vratolomne turisticke**, kar je veljalo še posebej za triglavske strmine.

Aljaža to ni motilo. Triglav je spravil podse že leta 1887 v družbi vodnika Šmerca. Dve leti zatem ga je imel stalno pred sabo iz dovškega župnišča, kjer je na okno spalnice pritrdil daljnogled orjaške povečave in tako pri količkaj ugodni vidljivosti lahko opazoval vsakega turista na vrhu. Pravi »furore« pa je vzdignil s svojim stolpom, ki ga je dal izdelati po svojem načrtu in na svoje stroške ter postaviti na svojem svetu, to je na samem Triglavskem vrhu, ki ga je z zakonito pogodbo odkupil od dovške občine za 1 goldinar (tedanja vrednost za 60 žemelj). Kasneje je podaril vse skupaj osrednjemu odboru SPD. Zanj je pripravil tudi prostor na Kredarici za gradnjo Triglavske koče. Ko je bila tudi ta pod streho, ga je SPD izvolilo za častnega člana, mu v koči ob peči določilo prijetni Aljažev kot, ob koči pa zgradilo Aljažovo kapelico.

V prvih letnikih Planinskega Vestnika skoraj ni številke, da bi ne našli v njej kake notice o Aljažu ali pa izpod njegovega spretnega peresa, po-

gosto šegavo opoprane, npr. v III. letniku njegove božične sanje: Kaj bodo naši potomci s Triglavom počeli? Na začetku stoletja si je Aljaž zamislil veliko letovišče in višinsko zdravilišče v Vratih. Zbudil je mnogo navdušenja, zataknilo pa se je pri denarju. Tako je pač v letih nastal le skromen planinski hotel, ki ga je l. 1909 uničil plaz. Že naslednje leto je bil odprt sedanji Aljažev dom. Nekje sem bral o Aljaževem telegrafu, pa sem se spomnil na Robinzona. Takrat čas še ni bil zlato... Aljaževga kluba že davno ni več, Aljaževe pesmarice pa morda še kje kak izvod. Tam je izšla njegova planinska himna »O, Triglav, moj dom!« Komu še ni zaigralo srce ob njej! — Morda je bilo še kaj drugega pod Aljaževim imenom, pa mi ni prišlo na oči ali do ušes. Skratka: Aljaža smo hvaležno častili na vseh koncih in krajih, dokler je živel.

Ob 90-letnici (1935), torej že po smrti sta mu Glasbena matica in SPD z veliko slovesnostjo vzdala spominsko ploščo na Šmarni gori, l. 1953 pa je v Planinski založbi izšla drobna monografija kot 1. zvezek serije Naši veliki planinci. Napisal jo je Aljažev najljubši prijatelj Janko Mlakar, pregledati pa je ni več utegnil, ker je medtem tudi sam dotrajal.

Prezrli smo tudi pri Aljažu doslej vse desetletnice smrti (1937, 1947, 1957). Ko to pišem, mineva štiridesetletnica (4. maja). Minila torej še ni. Vsaj te nismo pozabili!

Pripis. Ondan so časopisi poročali s skupščine PZS, da je število članstva občutno padlo. Eden od vzrokov za ta nevšečen pojav naj bi bila preveč povišana članarina. Druge vzroke bi bilo treba še ugotoviti.

Med te druge vzroke štejem — in to ne morda v zadnji vrsti — malomarni odnos do naše planinske preteklosti, kar sem korektno prikazal na gornjih dveh primerih. Podobnih bi lahko poiskal še dolgo rajdo. Mrtvih ne budi! me bo zavnila sodobna Lenora. Jaz pa ji odvrnem po svoji stari pameti: **Vsaka, torej tudi planinska organizacija, je drevo, čigar sadovi so v premem sorazmerju s kakovostjo njegovih korenin. Ne dopustiti, da ti jih ogloda voluhar pozabel!**

Kdo v naši organizaciji naj bdi nad to nalogo? Glavnemu uredniku društvenega glasila tega nikakor ne moremo in ne smemo naprtiti — quod non est disputandum! Začasno naj bi bila to skrb določenega člana uredniškega odbora, dokler se pri PZS ne uredi posebni personalni arhiv kot sestavni del bodočega planinskega muzeja. Ni mi znano, če tak ali podoben arhiv že obstaja. Tudi ne vem, koliko gradiva zanj je svoj čas

uničil požar? — Zanimivo pa bi bilo izvedeti, kaj je pridobila PZ kasneje, npr. iz literarne zapuščine dr. Oblaka, dr. Mraka, prof. Janka Mlakarja, dr. Brileja, prof. Westra, M. M. Debelakove, dr. Tomiškov in drugih bivših sodelavcev PV? In ker se za tako zapuščino še ni zanimala, kaj namerava storiti, da ne bo prekasno? Nimam v mislih nekakih odkupov, ampak zgolj prostovoljna darila. Pa tudi taka ne pritekajo vselej sama od sebe; vsaj kako prijazno besedo je treba zastaviti zanje. Brez nič ni nič.

Se en vzrok bo veljalo navesti: Starejše člane hudo moti predroben tisk teksta, ki se zanj bolj zanimajo kakor za plezarijo. Tako je npr. težko brati zanimivo rubriko Razgled po svetu ali pa Društvene novice, če nimaš pri roki povečevalnega stekla. In kdo sploh še bere poročila o občinih zborih, ki so še posebno drobno natisnjena? Zakaj to? Ta poročila bi morala biti vendar ogledalo organizacijskega gibanja, zato dovolj lahko čitljiva. Varčevati s papirjem je tu povsem zgrešeno, če tega, kar je na njem, nihče ne bere.

NAŠ KOZOLEC POD MATTERHORNOM

Andrino Kopinšek

Pravijo: »Sedmero je svetovnih čudežev — a samo Zermatt je en sam!« Pravijo tudi, da je ta kraj — poleg St. Moritza — najdražji v Alpah. Kdor bi si hotel tam nekaj dni odpočiti, ta mora denarne skrbi brezpogojno črtati iz svojega slovarja. Veliki hoteli so ustvarjeni za najbolj razvajene turiste. Alpinisti z nahrbtniki beže takoj po prihodu kvišku med skale in ledenike. To je beg pred temi luksuznimi hoteli ter njih komfortom in eleganco — na drugi strani pa je to spoštovanje pred žlahtno švicarsko valuto.

Luksus je tu neomejen gospodar... tako pravijo!

Vendar je pa še drug Zermatt. Zermatt skromnih turistov. V zadnjih letih smo ga spoznali in vzljubili. Bili smo celo tako predrzni, da smo si najeli majhen penzion v najbližji okolici. Ta penzion je bajno cenen — ne stane nič. Tam gori, za Winkelmattem — dvajset minut od Zermatta — stoji naš privatni hotel: majhen, zapuščen kozolec, ki

počiva na štirih močnih kolih. Njegove stene so trhle, očrnele deske iz macesnovega lesa. Spodaj, kjer je bil včasih kozji hlev, je naš vestibul. Zgoraj so naše privatne sobane, kamor prideš po zlomljeni lestvi. Oprema? — Seno, mnogo sena, dišeče seno! Da. Za ventilacijo skrbi svež gorski zrak, ki piha z Dent Blanche. Za vodovod nam služi ledeni rezervoar ledenika Gorner. Razsvetljavo pa nam daje višinsko sonce plus ultravijoličasti žarki...

To je najlepša vila, kar sem jih videl doslej na svojih potovanjih. Obdajajo jo raztrgane silhuete macesnov — rdeče granitne peči na sočni planinski travi ter divje se peneče gorske vode. Tako stoji ponosna in gleda doli v Zermatt. Kakšna panorama gora! Kot pošasti se dvigajo v mesečini — temnomodre se zdijo. Človek mora to gledati ponoči skozi špranje naše lesene kolibe, potem šele razume silno simetrijo teh harmoničnih slik. Ta božanska pokrajina je kot pastelna slika — temna modrina na temnem zelenilu — preko vsega lesketajoča se belina ledenih orjakov... Vse v čudno čistem, jasnem, skoraj tekočem zraku...

Najlepše in najbolj vzvišeno pa je ozadje. Že zaradi tega ozadja je vredno potovati tako daleč. Silna skalnata krivina, ki se zarije v nebo. To je sfinga. Minotaver Alp, gora vseh gor — Matterhorn.

Kdo bi zmoget samo približno opisati to idealno sliko z njenimi dovršenimi sorazmerji. Tako lepo je to, tako neverjetno visoko, da začnjenja človek doli v mračni dolini o vsem tem dvomiti.

»Najplemenitejša skala Evrope,« veli Ruskin, veliki rapsod Matterhorna.

Tam stanujemo v miru in sreči. Vendar nismo vedno sami. Tam je mnogo majhnih senikov — v Winkelmattem in Findelenu. V njih prebivajo včasih ljudje, ki spadajo v našo kategorijo. Ravno nad nami taborijo francoski skavti, sijajni fantje, zarjaveli kot zemlja v Wallisu. Iz svojega kozolca nam dobavljajo sveže seno, ki ga plačujemo s sladkorjem in kruhom. Mi pa dajemo presežek tega dišečega in prepotrebne blaga naprej — nekaj nižje, v zapuščen kravji hlev, kjer stanujeta dva alpinista iz Milana. Le ta nam ga plačujeta zopet s pristnim chiantijem. Poleg nas stanujejo štiri mlade turistke — dve iz Basla, dve iz Münchena. Da — ena lepša od druge... Ta dekleta nas poučujejo, kako je treba čistiti in prati srajce brez mila. To je namreč zelo važno tam gori. Mi pa nabiramo za dekleti dražje v gozdu spodaj, da Italijani lahko zvečer za vso

družbo pripravijo špagete s paradižniki in parmezanom v surovem maslu. V tem so zares mojstri. In skavti nam prepevajo pristaniške pesmi iz Bordeauxa pozno v noč.

Kakor rečeno: živimo v miru in sreči, brez skrbi (razen valutne) vedno v bratski slogi. Pomislite, z obema Monakovčankama smo se že drugi večer tikali. Že drugi večer. —

Sonce žge preko doline Vispa. Beli vrhovi štiritisočakov se jasno odražajo od smaragdno zelenega Segantinijevega neba.

Doli v Zermattu pridno igrajo tenis in golf. Z našega travnika dobro vidimo bleščeče bele točke, ki se podijo po skrbno negovanih rdečih igriščih. — To spada baže k bontonu in pospešuje tek.

Nekje igra orkester »Aida«. Dasi smo zelo oddaljeni, vendar dobro slišimo popoldanski koncert. Na travniku pomagamo starim, od dela upognjenim kmetom, pri pospravljanju sena. Pri tem se ravno tako potimo, kot smo se pri tem delu v Logarski dolini. In — ravno tako kot pri nas, se podijo dekleta iz Basla in Münchena po travniku. Skačejo v kupčke sena, da se suha trava razleti po zraku. In — prav tako kot pri nas godrnja stari zarjaveli kmet nad takšno »neumnostjo«.

Mi pa primemo dekleta enostavno za noge in jih vlečemo iz sena... in še nekoliko dalje po strmem travniku navzdol. Pri tem tako glasno tulijo, da se spodaj neka angleška dama na svoji klopi zbudi. Zmaje z glavo in nas motri s svojim lornjonom...

Mi pa ji prijazno želimo »good morning.« —

Turistično društvo v Zermattu je povsod napravilo ugodne stezice in poti. Od zgoraj se zde te steze kot beli dragulji na sinjem baržunu. Po njih hodijo včasih obiski k nam...

Elegantni ljudje so to — večinoma dišijo po houbigantu ali cotyju. — Ogledujejo našo vilo z vseh strani. Če je potrebno, jim rade volje skromno kaj razlagamo, tiskanih prospektov pa še nimamo.

Nekoč je prišla k nam neka nežna, mlada gospodična — čisto sama. Bila je poosebljena lepota. Dolgo časa je sedela z nami pred bajto in niti najmanj ji ni bilo nerodno, da smo smrdeli po kozjem hlevu. Morali smo ji pripovedovati vso zgodbo o Matterhornu. O Whympjerju in Carrelu. In o vsem, kar smo pri naskoku na to goro sami občutili. Vse je hotela vedeti. Kot zamaknjena je venomer zrla na to čudo iz skal in ledu. Naš prijatelj jo je potem spremil v Zermatt. Rabil je za to štiri ure, reveži!

Zermattska razglednica

Včasih gremo tudi mi dol, v Zermatt. Tam se okopljemo ter opravljamo še druge važne zadeve, ki spadajo k civilizaciji, in kalkuliramo pred banko v vasi, ali nam naša potovalna blagajna dovoljuje čašo vina.

Naš dopust gre h kraju.

Nekega večera smo v vseh sobanah naše vile slavili odhodnico. Vse ob svitu sveč — kot v davnih časih na dvoru Louisa XV. Gostje, ki smo jih povabili, so polnoštevilno prišli: naša dekleta, francoski skavti — in celo mali pastirček iz Herbrigena. Ni pa bilo obeh Italijanov, ki sta v tem času taborila tam nekje pod Zinalrothornom. Da — to ti je bila veselica tam gori nad Zermattom! Sicer brez smokingov in emajliranih nohtov.

Naslednje jutro so nas vsi spremili na kolodvor. Skavti so peli, mi smo vriskali in Monakovčanki sta celo jokali.

Nekaj našega »jaza« je ostalo tam, sredi te silne prirode: Hrepenenjel

SEVERNA STENA DENT BLANCHE je zdaj uvrščena med stene z velikimi modrnimi direktnimi smermi. Zaslugo za to ima ženska, žena Michela Vauchera iz Ženeve, ki možu ni dala miru, dokler se nista odpravila v Val d'Hérens. Spraševala sta domačine, ali je že kdo načel ta problem ali ne. Samo Armand Charlet, slavní francoski vodnik, je dejal, da sta dva Avstrijca že prišla čez, vsi drugi pa so odkimali. Res je, da je bilo nekaj poskusov. Michel Darbellay, mladi samohodec iz Eigerja, je moral odnehati zaradi slabega vremena, prav tako so morali popustiti pokojni Voillat, Savioz in Vittoz. Čeprav sta ženevska zakonca načrt skrivala, se je novica raznašala, preden so vstopili. Bili so trije: Yvette, Hugo Weber, ki je bil z Vaucherom na Dhaulagiriju, in Michel. Darbellay je ostal doma, ker je imel vodniški tečaj. 19. junija 1966 so prišli pod steno. Snežilo je, težko je bilo priti na vstop, naredili so iglu, prebili hudo noč, nato pa so se odpravili po isti poti nazaj, ker je snežilo brez prestanka. Sklenili so, da pridejo še — preveč se je že govorilo o steni, utegnil bi se kdo najti, ki bi jim jo »nesel spred nosa«. Poskusili so v začetku julija, odlagali Dent Blanche več dni, pa zastoj. Šele 9. julija se je zvedrilo. Vaucherova sta zdrvela iz Ville v Val d'Hérens mimo Ferpèla in še isti večer prišla na 3500 m visoki Col de la Dent Blanche, uredila bivak in velika avantura se je začela. Ob šestih sta s tremi spusti »padla« na vstop pod severno steno. Nikomur nista povedala, kam gresta. Vaucher je za vsako ceno hotel preprečiti »špektakel«, kakršnega je svet navajen od Eigerja. Le prijatelju župniku iz Evolène se je hotel »spovedati« in mu naročiti, naj pride čez tri dni pogledat, kako jima gre. Ko pa sta šla mimo Evolène, župnika plezalca ni bilo doma. Že takoj pri vstopu sta se dajala s strmo plaznico in zevjo v njej. Za tri metre višine je Vaucher rabil pol ure in se pri tem izčrpal, premrazil in premočil. Nato je nekaj raztežajev šlo brez prehudih zapletov, po 300 m pa jim je zaprla pot navpična gladka plat, ki se ji je Michel hotel izogniti desno, pa ni šlo. Levo so bile same vesne in navpične plati s previsi. Porabil je dve uri za 5 m traverze. Nato je poskusil z dvema nihalnima traverzama, s prostim plezanjem, ker za kline ni bilo prav nobene možnosti, vse skupaj v vertikali, ki je bila nad 300 m visokim previsom. »Tako strašnega mesta še nisem plezal,« pravi Vaucher. Kako bo prišla Yvette za njim? Prišla je sveža in vsa ženska kot vedno. Brezmejno zaupata drug drugemu. Kakšna sreča, da se lahko vsega lotita skupaj! Po tem ključnem mestu ju je čakal nenavadno strm ozebnik. Grozilo jima je kamenje, sem in tja požled, predvsem pa izpostavljenost. 40 m te strmine je izdelal Michel na prednjih zobeh derez. Kaj to pomeni, bo vedel le tisti, ki je kdaj poskusil, kako se grize ledena strmina nad globino. Bila je ura štiri, ko sta imela polovico stene za seboj. Pod skalnim rogljem sta izkopala sneg za sedež, zabila kline in čakala na temo. Vreme se je kazilo.

11. julija je pričelo ob 10. uri snežiti na pečino, ki ni imela nobene razpoke za klin, na požled. Raztežaj 40 m je moral Vaucher narediti, ne da bi mogel enkrat samkrat varovati. Sledil je 80-metrski — prav tako izpostavljen raztežaj, samo vrvi sta zvezovala. V snežnem metežu ni bilo kaj videti, vse temno sivo, nobene orientacije, samo navzgor! 30 m pod njim je bila Yvette, med njima en sam slabo sedeč klin. Sestopil je k njej in iz njenih oči razbral, da gre to pot za las. Nato se je baril za vsak meter. Bilo jih je še 200 nad njim, 700 pa sta jih že imela za seboj. Vreme je postajalo še slabše, vihar je napenjal svoje sile. Dereze so drsele na strmih plateh, strmih tako, da se na njih ni držal ne požled ne sveži pršni sneg. Srce in živci so bili na skrajnem preizkusu. »Ali gre?« Slab »ne« je prišel iz sive globine. Spet je moral Michel navzdol, da pomaga ženi, da ji stoji v taki stiski ob strani: »Bivakirati bova morala, v takem ne vidim nič, ne morem naprej,« ji je dejal. »Ali baš stojte prebedel noč?« je vprašala.

Upravičeno vprašanje, saj je tu manj ravnih mest kot v severni steni Matterhorna. Nekaj metrov stran je ledena ploskev, morda se bo dal izsekati sedež na njej. Kako je prišel do nje, ne ve povedati. Bila je dovolj debela, da je izklesal s poslednjimi močmi 80 cm dolgo in 30 cm široko »klopco«, štiri stopnje za noge,

vrh tega dva ledna klina, in tako je Yvette lahko stopila z varovališča, na katerem je zdržala — cele tri ure. »Naj mi kdo ne reče, da ženske slabo prestajajo mraz!« Oblekla sta opremo za bivač, bila sta vsa premočena. Derez nista mogla sneti. Imela sta jih na nogah vso noč in še ves dan. Z gibi, ki so spominjali na cirkuške plesalce na vrvi, sta si skuhalo juho. Ob sedmih zvečer jima je mali tranzistor šepetal, da se bo v Wallisu zvedrilo. Nato novica: Anquetil je odstopil s Tour de France zaradi prehlada. »Revož! Kakšna smešna novica za naju dva!« Utrnila sta neugnanega »čvekača«, nista mogla prenesti glasu iz varnih sob. Postajalo je hladneje, mraz je grizel v noge, polne ledu. Imela sta občutek, da imata namesto stopal dve deščici. In nato se je začelo čakanje! Samo, da ne bi zdrsnila. Na klina se ni zanesti. Drgetala sta po vsem telesu. Slabo ali pa tudi dobro, saj mraz pomeni, da bo jutri morebiti res lepo. »Huda noč, le upanja ne smeva izgubiti!«

12. julija pa je bilo ob petih zjutraj vedro. Brez zajtrka sta »šla na pot«, napeta do skrajnosti. Spet je vse tako kot včeraj. Strmina, vesne in prevesne pečine, požled, slabo varovanje. Michelu se zdi neverjetno, da bi izplezal vse to brez napake. In vendarle: Napake ne sme storiti, če hoče priti iz stene. Jermen na derezah se mu je utrgal. Popravi ga nekako, pleza, utrga se mu še drugi. Še 30 metrov! Ze slutita Greben 4 oslov in blizu nato vrh. Končno res — greben, rešilni greben, čaj, počitek, sonce, opoldne vrh, žlenci popuste, solze, nato smeh, radost, čeprav ne čutita več ozebljih nog, sestop, tvegan sestop zaradi novega snega, ob sedmih zvečer končno koča. Michelove noge so črne, sinjkaste, Yvettine nekaj boljše. Bolje je prestala preizkušnjo kot mož. Drugo jutro se je stanje nog poslabšalo, zatele so in bolele. Trije nemški alpinisti so mu pomagali v dolino. Yvette je bila vsa zabuhla v obraz. Tega je bil kriv ostri vršni veter. Kakšen napor, 1600 m sestopa iz Cabane Rosier, najvišje švicarske koče! Še isti večer sta odšla v Ženevo.

Vaucherove ozebljine in zmrzline je vzel v roke dr. Christev. Ugotovil je tretjo stopnjo ozeblin: »Izgubili boste pet členkov na vsaki nogi. Ali je Dent Blanche res toliko vreden?« Brez obotavljanja mu je Vaucher odgovoril pritrdilno. Yvette je imela le ozebljine prve stopnje. Dr. Christev se temu ni čudil, temveč potrdil, da so ženske odpornейše proti mrazu. Nismo moški močnejši spol. Zdravnik je nasvetoval operacijo: Vaucheru naj bi odstranili dve žlezi ob hrbtenici z dvema vodoravnima 10 cm dolgima urezoma in prišli do simpatičnega tkiva. Rezultat je stalna razširitev žil na nogah in s tem odpade vsako znojenje, temperatura nog se zviša na 34°C, medtem ko je normalna 25°C. Dr. Christev se je obrnil na dr. Mentho, specialista za simpathektomijo. 15. julija je bil Vaucher operiran, olupili so mu ozeble prste: 20. julija je bil že na nogah. 22. julija je začela rasti nova koža, 31. julija je zdrav zapustil kliniko, 6. avgusta je že plezal v Salève V. stopnjo kot prvi. Bila je v Ženevi to prva operacija te vrste. Uspeh je bil možen tudi zaradi tega, ker je med ozeblastjo in operacijo poteklo komaj štiri dni. V 90% je tak rok zadosten. Slaba stran operacije pa je v tem, da pade krvni pritisk in se človek prej ohladi, če je izpostavljen mrazu, ker so noge bolj prekrvljene. Vendar v primeri z dobrimi stvarmi to nič ne pomeni.

Na kliniki je zvedel, da tura ni bila prvenstvena, povedal mu je André Roch. 26. in 27. avgusta 1932 sta steno preplezala z enim bivakom Avstrijca Schneider in Singer. Nista pa rešila uganke spodnje tretjine. Pritoževala sta se nad gornjim delom stene, češ da varovanje ni bilo možno. (Stena se je od leta 1932 precej spremenila. Takrat je bila bolj ledena in zato lažja kot zdaj, ko je suha). Yvette in Michel Vaucher sta torej v glavnem naredila svojo smer, le v zgornjem delu stene sovпада z avstrijsko. Izpostavljenost in težavnost je večja kot v Matterhornu in Eigerju do Rampe. Varovanje je tu težje kot v obeh imenovanih stenah.

Uresničenje tega »zakonskega načrta bo za zmerom živela v najinih srcih«, končuje svoj opis Vaucher, simpatični ženevski profesor. Kdor pozna ženo in njega, jima bo k temu vzponu rad iskreno čestital.

to

50-LETNICA «LOVCA»

Ni dolgo tega, kar je Lovska zveza Slovenije opomnila, da spada njena glasilo «Lovec» med najbolj zveste organizacijske glasnike na Slovenskem. Prav je, če se v kratkem spomnimo vloge tega glasila in nalog, ki jih je opravilo v prizadevanju, da zviša gnočni in duhovni štandard našega človeka.

Na zaupnem sestanku slovenskih lovcev 30. januarja 1907, ki ga je sklical tedanji občinski svetovalec Karel Mayer, je bil sprejet predlog dr. Ivana Lovrenčiča, da se ustanovi slovenska lovska organizacija, ki naj za vzgojo slovenskih lovcev prične izdajati svoje glasilo. Tedaj je obstajalo le Kranjsko društvo za varstvo lova v Ljubljani. Ker je ta društvo odklonilo sprejem slovenskih lovcev v članstvo, so slovenski lovci na sejah 6. II. in 14. II. 1907 sklenili, da zaenkrat ustanove Slovenski lovski klub. Zborovanje lovcev 27. II. 1907 je sprejelo klubska pravila, na kar se je 16. oktobra 1907 vršil ustanovni občni zbor ob navzočnosti 60 članov. Drugi redni občni zbor je klubska ime spremenil v Slovensko lovska društvo, kar je tedanja c. kr. avstrijska vlada 17. dec. 1909 vzela v vednost. Društvo je štelu 70 članov, od teh 53 iz Ljubljane. Že na prvi odboravi seji 15. aprila 1909 so sklenili, da društvo najame posajilo 2000 kron — zlate veljave — za izdajanje glasila. In tako je proti koncu januarja 1910 izšla prva številka «Lovca», glasila Slovenskega lovskega društva.

Ob izidu je Lovec imel 600 naročnikov, društvo pa 300 članov. Junija 1911 je glasilo imelo že 1200 mesečne naklade ob 774 članih, leta 1925 3000 naklade in 2042 članov, 1957 10 000 naklade in 9925 članov. Ob koncu lovskega leta 1966/67 pa je imel «Lovec» že 13 500 mesečne naklade, slovenske lovske družine pa 13 138 organiziranih članov. Glasilo zaradi obeh svetovnih vojn ni moglo nepretrgoma izhajati, sicer bi letos pisalo svoj 58. letnik. V prvi vojni 1914–1918 je prenehalo izhajati, v drugi vojni 1941 do 1945 pa je kot protest proti okupatorju vladal kulturni molk. Tako je lovska glasilo domala dvakrat po štiri leta molčalo.

Uredniki so bili:

1910–1914 dr. Ivan Lovrenčič 1. št. 1910 je uredil dr. J. Ponebšek, 2. št. pa dr. I. Robida; 1914, 1919–1922 dr. Jan-ko Lokar, 1923 dr. Janko Ponebšek,

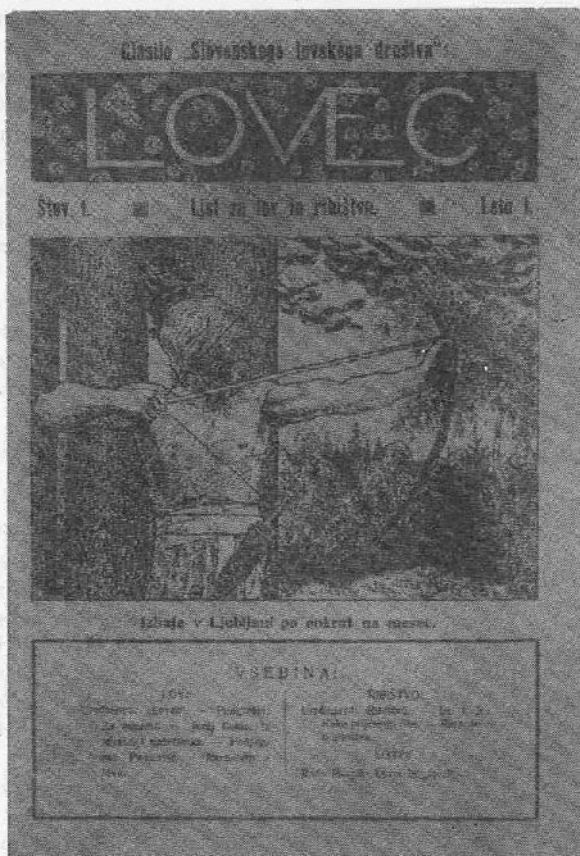
1924–1929 ing. Anton Šivic, 1930, 1931, 1935 dr. Stanko Bevk, 1931–1934 Vladimír Kapus, 1936, 1937 ing. Mirko Šušteršič, 1938 Alfonz Mazlu, 1939–1941, 1946–1953 ing. Mirko Šušteršič, 1954/55 Cene Kranjc, 1955/56 Cene Kranjc — Alenka Lokar, 1956/57 Cene Kranjc, 1957/58 Cene Kranjc — Boris Režek, 1958/59 Anton S. Pirc — Franci Strle, 1959/60 Franci Strle — ing. Mirko Šušteršič, 1960/ — 1961 1962/63 ing. Mirko Šušteršič, 1963/64 — 1966/67 ing. Mirko Šušteršič — Franci Cvenkel. Glasilo slovenskega lovstva, s katerim se planinstvo na svojih polih in v svoji dejavnosti tvorno srečuje, želimo vselej mnogo dobrih sodelavnikov, ki bodo tako kot doslej z živo besedo spremljali dejavnost lovske organizacije, jo s tem obenem usmerjali in ji dajali mikavno kulturno fiziognomijo.

JOZE CESAR —
SESTDESETLETNIK

Kulturna komisija pri Slovenski kulturno gospodarski zvezi v Trstu je počastila življenjski jubilej uglednega predstavnika slovenske upodabljajoče umetnosti in Tržaškem Jožeta Cesarja z retrospektivno razstavo njegovih del. Oče mu je bil delavec v tržaškem arzenalu. Mladi Joža je prav kmalu moral okusiti grenkoba življenja. Odločil se je za premočrtno pot tako v življenju kot v umetnosti. Po končani slovenski meščanski šoli pri Sv. Jakobu v Trstu, kjer je kmalu pokazal izrazit slikarski talent, se je zaposlil kot skladiščnik v tržaškem pristanišču. Kot zaveden Slovenec se je oprljel prosvetnega dela in sodeloval pri dramski skupini prav tako pri Sv. Jakobu. Vmes se je učil slikarstva pri profesorju Avgustu Černigoju.

to

«Lovec» leto I/1 (1910)

V povojnem obdobju je Jože Cesar osemnajst let svojega ustvarjanja posvetil gledališki sceni. Delal je v Trstu, na Reki, v Ljubljani, v Tuzli in Banja Luki. Na Sterijinem pozorju v Novem Sadu je dobil za sceno drame Josipa Tavčarja »Pekel je pekla« prvo nagrado. Bil je politični delavec – revolucionar (v desetih letih od 1933 do 1943 je bil pod fašizmom osemkrat zaprt). Bil je slikar, v slikarstvu je vselej videl poglobitveni smisel življenja. Bil je in je še zdaj vsestranski športnik: nogometaš, sabljač, atlet, kolesar, dirkač na motorju, najbolj pa planinec in plezalec. Še danes je nepogrešljiv v slovenskem športnem združenju »Bor« v Trstu.

Naš list se spominja Jožeta Cesarja še posebej kot enega najvidnejših tržaških alpinistov, kot sotrudnika našega lista in kot zvestega člana planinske organizacije. Svoje alpinistično

delovanje je povezal z osnovami svojega bogatega življenja in tudi z njim zapisal svoje ime v dokumente slovenske kulture ter jo potrdil na ogroženih mejah tudi z dejanji v gorah, posebej v Zapadnih Julijcih. V Planinskem Vestniku je pred nekaj leti v tržaški številki in nedavno izpovedal svoj pogled na alpinizem in njegovo vlogo v slovenskem narodnem gibanju na Tržaškem.

to

ROBANOVE MATERE NI VEČ

Robanov kot je posebej pri srcu planincem s štajerske strani, posebnost njegove lepote pa je razglašena širom po domovini. S Kotom pa je zaslovelo tudi ime Robanove domačije in njenih ljudi, med njimi hišne gospodinja Marije Vršnikove, ki je dolga

Marija Vršnik – Robanova mati

Robanova domačija, zadaj Ojstrica in Krofička

Foto Smuc

leta gospodinjila in gospodarila na tej znani kmetiji.

Zdaj so Robanova mati vzeli slovo. V 91. letu so 30. aprila t. l. umrli. Prav je, da se je spomnimo v našem glasilu. Spomnimo se je zaradi tisočev planincev, ki so bili njeni gostje na njenem domu in na planšariji v Kotu, zaradi cele vrste planinskih rodov, ki so hodili mimo spoštovane Robanovine in skozi Kot čez Jeruzale in Zvižgovec na Korošico, zaradi plezancev, ki so uživali skozi desetletja posebno gostoljubje na domu, v Travniku in v mični bajtici med Krofička in Devicami.

Spomnimo pa se je še posebej kot pridne in nenavadno gospodarne žene, ki je dolga desetletja sama ravnala z velikim posestvom. Bila je modra, plemenita žena, prav tako skromna kakor bistra in razborita, palna prave ljudske modrosti in duhovitosti. Do zadnjih dni je ohranila svežino duha, telo pa ji je strla neugoda, ki jo je za nekaj dni položila na posteljo, s katere ni več vstala.

Robanova mati – to je tudi del naše planinske zgodovine od njenih prvih začetkov. Imela je imeniten spomin in z njim ohranila tudi prve korake savinjske planinske podružnice, ki so se ustavljali tudi na njenem dvorišču in ob njenem ognjišču. Pomnila je vse, kar se je bistveno dogajalo z njo. Kot mlado dekle je doživljala Kocbekovo dobo pred prvo svetovno vojno, ko savinjska podružnica v Celju še ni imela korenin, med obema vojnoma je doživela njen razcvet, po drugi vojni pa njen ponovni vzpon. Njen dom je bil skozi osem desetletij opera vsem,

ki so planinstvo razvijali v duhu njegovih ustanovnih idej in je k njim z vsem svojim duhovnim imetjem vselej prispeval svoj delež, odrekal pa tudi ni kruha in soli. Gostoljubnost Robanove hiše je mimo vseh časov ohranila svojo propadobo.

Planinci se bomo spominu Robanove matere vselej spoštljivo poklonili.

SPD GORICA

Slovensko planinsko društvo v Gorici je imelo dne 14. 4. 1957 svoj dvajseti redni letni občni zbor. Poleg društvenih članov so se občenega zbora udeležili zastopniki slovenskih društev iz Gorice, Slovenskega planinskega društva Trst, Planinskega društva Nova Gorica in Planinske zveze Slovenije. Kljub zelo majhnim finančnim sredstvom, ki jih je imelo društvo za svoje delovanje, je v preteklem letu zvišalo število izletov in planinskih prireditev za 33 %, število članov pa za 2 %.

Izleti, ki jih je društvo organiziralo, niso bili namenjeni le obiskom bližnjih izletniških krajev in vrhov (Kalvarija, Grojna, Viš itd.), temveč predvsem Julijskim in Savinjskim Alpam in pa ogledom zgodovinskih znamenitosti v Sloveniji. Udeležba na izletih je bila večkrat zelo velika, tudi do 60 članov in prijateljev društva. Predvsem so lepo uspeli izleti na Vogel, Zaslop planino, Krn, Pelc, Česko kočo, Črno prst, Triglav, Bogatin in Prisojnik.

Društvo je organiziralo planinsko prslavo ob dvajsetletnici obnove SPD Gorica. Te proslave, ki je bila na Zaročiču ob Soči se je udeležilo 170 planincev. Štufeta planincev iz Nove Gorice je z vrha Krna prinesla štafeta palico in jo izročila prirediteljem proslave. Na proslavi so sodelovali tudi pevski zbor in recitatorji, katerih program je izredno dobro uspel. Športni program ob zaključku proslave pa je razvel veselo razpoloženje med vsemi udeleženci.

Društvo se je udeležilo otvoritve novega planinskega doma Zorka Jelničiča na Črni prsti, proslave 60-letnice smrti Simona Gregorčiča na Vrsnem, občenega zbora PD Nova Gorica, povesna primorskih planinskih društev v Sežani, proslave 20-letnice obstoja slovenskega planinskega društva Trst in vrste drugih prireditev. S tem je nadvomno dokazalo, da si želi čim več medsebojnega sodelovanja s planinskimi društvi in upravičeno pričakuje, da se v bodoče planinska

društva povežejo z njimi ob organizaciji svojih planinskih akcij.

Poleg organizacije planinskih predavanj, pošiljanja mladincev na razne tečaje in vsestranskega aktivnega planinskega dela je treba poudariti pomembno delo društva, ki ga opravlja s svojo dejavnostjo pri združevanju narodno zavednih Slovencev, s čimer utrjuje narodno zavest in pomaga v praksi uveljavljati narodne pravice, ki so dane slovenski manjšini v Italiji. Na občnem zboru je bila izročena zahvala vsem aktivnim delavcem za njihovo požrtvovalno in nesebično delo, predvsem predsedniku Karlu Kumru in Jožici Smet.

Društvo bo v prihodnji mandatni dobi vodil novoizvoljeni predsednik Slavka Rebec.

Tone Bučer

NA GORAH IN NA KOPITNIKU

V pozni jeseni sem pohitel na Gore iz Rinskih Toplic preko Turja, kamor pot ni naporna. Bil sem gori pred dvema letoma, ko sem hodil po zaveski transverzali. Plan. postojanka, ki jo upravlja PD Hrastnik (menda z rudarskim sindikatom iz Hrastnika) je na lepem mestu in dobro oskrbovana. Pomembna je tudi zato, ker se od tam nudi planincu krasen razgled po mnogih vrhovih ZT, kakor Kal, Mrzlica, Partizanski vrh, Čemšeniška planina in Kum. Postojanka je zelo obiskovana. Na Gore pridemo tudi iz Zid. mosta in Hrastnika.

Vračal sem se pa preko Kopitnika, kamor je kake pol ure hoda. Pot se vija skozi gozd in planjavo in se vzpenja šele blizu Kopitnika. Je pa slabo markirana. Najbrže so bila drevesa z markacijo posekana ali pa je markacija že izprana. Kopitnik je oskrbovan le v sezoni ob sobotah in ob nedeljah, ker je tu le lovsko koča. Odtod pa ni nikakega razgleda, ampak moraš iti na rob, da zagledaš pod seboj Savo in radeški most. Tudi pot od Kopitnika proti Rinskim, ki je ponekod precej strma, je slabo markirana. Zato bi bilo priporočljivo, da markacijo ZT spomladi pregledajo samo pot ter ponovno markirajo ta del transverzale.

Stane Skočir

S SLIKAMI ČEZ SLOVENSKE GORICE

Proti koncu lanskega leta je začelo planinsko društvo zapet prirejati znana predavanja s slikami o gorah in pla-

ninah. V decembru je prišel na vrsto profesor Šumljak, ki je s kratkim in zanimivim komentarjem razkazoval okoli 200 barvnih slik iz Slovenskih gor.

Vneti propagator planinstva profesor Šumljak je prikazal ob spremljavi svojih barvnih fotografij doslej neznano lepoto Slovenskih gor, kjer je te neodkrite bisere zbiral več let: Iz svoje bogate zaloge je pokazal le najlepše po vsebini in barvah. Le z nekaj besedami je pojasnjeval pester, originalne slike v živih, močnih barvah, jedrnat in kratko. Tako lahko podaja snov le strokovnjak, ki se je z ljubeznijo poglabil v svoj predmet.

V dveh urah smo preleteli z dvesto slikami vijugasto pokrajino hribov in dolin od Urbana nad Mariborom čez mariborsko okolico do Ptuja z njegovimi srednjeveškimi starinami, Ormož in jezeralemske gorice s plemenitimi »proti« soncu obrnjenimi vinogradi, Kapela in nazaj po vlažnih dolinah Pesnice, Sčavnice, mimo nešteto vinogradov z njihovi posebnostmi, s starimi kočami, s sodi pred hišami in sodarji, z drugo domačo obrtjo pa s starimi studenci na kolo z vedrom.

Dr. Reisman

PREDAVANJE PROF. JANKA RAVNIKA O LEHOTAH SLOVENSKE ZEMLJE

Vrhunec letošnje predavateljske sezone pri PD Maribor-matica je doseglo dne 17. marca sijajno predavanje znanega planinca, umetnika v fotografiji, skladatelja, profesorja Janka Ravnika o lehotah slovenske zemlje. Dvorana je bila že pred napovedano uro nabito polna, čeprav so vstopnino zvišali ob običajnih 100 din na 200 din.

Predavatelj, ki ga je pestra publika, mlada in stara, že v začetku iskreno pozdravila, je najprej spregovoril o velikem kulturnem pomenu planinstva, ki so ga v Sloveniji dvignili v dolgih desetletjih nesebični, požrtvovalni predniki.

Miselno in čustveno izkristalizirana izvajanja profesorja Ravnika so že v tem uvodu ustvarila med poslušalci intimno duhovno razpoloženje za globoko občuteno lepoto izbranih in umetniško zajetih barvnih slik, ki jih je z dolgoletnimi izkušnjami poiskal in posnel danes že 76-letni občudovalec lepote slovenske zemlje.

Naša domača planinca profesor Ivan Šumljak in Franc Vogelnik sta začela svoj pohod, prvi pri Urbanu, Izohodišču za Slovenske gorice, drugi z »Benetkami« ob Dravi starega Mari-

E. Dudley – Stevens

boru. Gorenjec, dama iz Bohinjske Bistrice, pa je planince popeljal iz stare Ljubljane. Pa tudi nava Ljubljana je hvaležen objekt iznajdljivemu fotografu. V Zlatarogovem svetu, pravljeno ozaljšanem z napajmljivimi barvami, je Jančko Ravnik posebno doma.

Predavatelj ni strasil iz rokava. Nizal nam je z belih listov. Ko smo prešli idilo srednjeveška Kroke ali kinča nebeškega na Bledu, smo po recitaciji Gregorčičevih spavov Soči slisali tudi klene verze Otona Zupančiča in Prešernovega Krsta pri Savci. Pohod smo končali z vzponom na Triglav.

Dr. Relsman

E. DUDLEY STEVENS – LJUBITELJ NAŠIH PLANIN

Prvikrat sem srečal E. Dudley Stevenso na vrhu Triglava, kjer sem praznoval svoja štiridesetletnica. Bradati možak je pripeljal na vrh skupino kakih petnajstih fantov iz Anglije. Povedal mi je, da je prvič ob tako lepem vremenu na Triglavu.

E. Dudley Stevens je po radu iz Avstralije. V Anglijo je prišel, ko mu je bilo dobrih deset let, sedaj pa se bliža že šestinpetdesetim. Gora so mu bile »v krvi« – kakor sam pravi – že od petnajstega leta naprej. Nekaj časa je bil upravitelj gorskega hotela v Snowdoniji v Severnem Walesu, pozneje pa je postal profesionalni gorski vodnik ter instruktor. Ustanovil je svoj lastni center. Naredil je veliko tur v vseh letnih časih, tako po britanskih otokih kakor tudi po vseh glavnih švicarskih vrhovih. Julijske Alpe je prvič obiskal leta 1960. Leta 1962 in 1963 je že pripeljal po eno skupino angleških mladincev, pozneje pa vsako leto po dve. Letos bo obiskal naše gore sam s svojo soprogo, da bo lahko šel, kamor mu srce poželi.

Za vse skupine, ki jih pripelje v Jugoslavijo, ima standardiziran program. Več bomo izvedeli o vseh Stevensovih turah, če damo besedo kar njemu samemu. V svojem pismu je med drugim zelo slikovito opisal dramatični vzpon čez severozahodno pobočje Razorja. Tistim, ki ne poznajo celotne poti, ki jo je s skupnico angleških deklet pre-

hodil lansko leto, bo začetek pisma mestoma težje razumljiv. Gotovo pa bo vsakega zanimalo, kako vidl tujec naše gore in kaj pri tem doživlja.

Tura prve skupine (odlomek iz pisma)

«... Vreme je bilo večinoma slabo in zelo nestanovitno. Severno steno Majstrovke smo preplezali večji del v megli, kar pa še ni bilo preveč slabo. V doslopu do stene ni bilo tako obsežnega snožišča, ki naju je oviral lansko leto. Z malo pozljivosti nam je uspelo priti do klinov.

Suho vreme smo imeli tudi ob našem prvem vzponu na Pristajnik, ko smo se vzpeli do Okna od jugozahoda in potem po grebenu na vrh. Čeprav je bila večina vrha nad Oknom v oblakih, smo včasih le tu in tam videli skoznja ali pa je oblake predrlo sonce. Tu smar bi za tistega, ki je ne pozna zadosti dobro, utegnili biti mestoma malo težja. Markacije se namreč že zelo slabo poznajo in jih ni lahko videti v megli, če ne veš točno, v kateri smeri jih je treba iskati. Resno razmišljam, če ne bi prihodnje leto prinesel seboj nekaj rdeče barve, da bi popravil znake na nekaterih smereh. S Poštarske kočje smo se odpravili proti Pogačnikovem domu. Bilo je zelo zgodaj jutraj, pravzaprav prežgodaj, da bi bili z gotovostjo mogli vedeti, kakšno vreme se bo razvilo. Ulilo se je, veter je postal močan in temperatura je hitro padla. To je bilo približno pol ure hoda od Mlinarice. Ker smo hodili že dve in pol uri, se nam je zdelo, da smo že predaleč, da bi mislili na vrnitev. Če bi zmogli, je bolje, da sedaj preplezamo severozahodno steno Razorja, prečkamo sedlo in dosežemo Pogačnikov dom. Ker so nas ovirali težki nahrbtniki, se nismo mogli gibati zadosti hitro, da bi obdržali toploto. Zadrželo je celo zmrzovati. Kmalu je situacija postala brezupna – lahko bi bila pogubna, če bi katerikoli iz skupine obnemogel zaradi mraza in utrujenosti. Vzpon po steni Razorja smo imeli še pred seboj; najtežji in najpočasnejši del poti je bil še na vrsti. Lahko mi verjameš, da sem zelo razmišljal in bil zaskrbljen za varnost svoje skupine ta dan.

Veter ni bil več tako močan, ko smo prišli do plezalne poti, ampak deževnica je tekla v celih slapovih po skalah. Večinoma smo imeli že vse premle roke in prste. Svoje rokavice smo večinoma stlačili na dno nahrbtnika, saj ni nihče mislil, da jih bomo potre-

bovali. Sedaj pa so bili prsti pretrdi, da bi mogli odvezati nahrbtnik. Sam nisem mogel več zdržati, zato sem ukazal postanek, medtem pa je ona od deklet s težavo odvezala moj nahrbtnik in v njem poskalo rokavico. Zaradi povsem premirnih prstov jih nisem mogel nataktniti. Dekle pa mi jih je nekako spravila na roke in počasi sem spet dobil nekaj občutka vanje.

Bil sem zelo zaskrbljen in skoraj obupan, vendar je izčrpana skupina, ki si je po potrebi izborila svojo pot, nazadnje le dosegla sedla. Tako smo po kaki uri dosegli naš cilj in dobri stari Poljanec je imel pripravljen tople sladke čaj — cele galone — ter nas je že pričakoval.

Zelo občudujem moč in velika odlačnost, ki so jo pokazala moja dekleta ta dan. Če bi katerikoli od nas odpovedal, bi se ostanek skupine znašel v hudih težavah. Kakšne izkušnje in kakšna odgovornost!

Naslednji dan smo jo v gosti megli mahnili proti Dolkovi špici. Na sedlu pod Križem ni bilo več megle, zato smo lahko uživali drugi tel ture, ki je precej dolga in zahtevna.

Megla se je držala do konca dne, preko noči in še naslednja jutro. Tako smo se odpravili s skupino proti Aljaževemu domu po direktni poti in ne čez Bovški Gamsovac.

Naslednji dan, ki je bil določen za počitek, nas je doletela nova težava. Ena od deklet je dobila akutno vnetje slepiča. Na veliko srečo je bil v domu jugoslovanski zdravnik, ki je govoril zelo dobro angleško. Ta mi je takoj vzel težko breme odgovornosti za ta primer. Drugi dan je bilo jasno, da je treba deklet čimprej operirati. Zato so se odpeljali deklet, zdravnik in moja žena z avtom na Jesenice, kjer so deklet operirali že uro po prihodu. Zares sem bil srečen, da sem imel svojo ženo s seboj, saj je lahko poskrbela za deklet in uredila vse potrebno, dokler je bila dekletka v bolnišnici oziroma je bila pri roki v primeru potrebe. Tako sem mogel nadaljevati turo s skupino.

Pri Staničevi koči smo imeli spet slabo vreme in ves dan je šel po zlu. Imeli pa smo en krasen sončni dan, kate-rega sem izkoristil za turo na Vrbanovo špico, ki je bila zame nova. Že večkrat sem opazoval ta ljubi vrh s Caira ali z Rjavine in pri tem razmišljal, da bi bil možen prav lep vzpon. Treba je iti navzdol proti Katu, dokler ne prideš do odcepa, odkoder gre na levo navzgor pot na Vrbanovo

špico. Pot na vrh se na nekaterih mestih strmo vzpne in traja dobro uro. Potem gre pot desno po grebenu, nazaj proti Staničevi koči — približno 2 uri (za nas), če se še prav spominjam. Po mojem mnenju je to ena od najlepših poti v Julijskih Alpah. Naslednje jutro smo zapustili Staničovo koč. Megla je bila zelo gosta. Zelo težko je bilo najti pot, kar je bilo huda preizkušnja zame. Enkrat sem zašel — pri razpotju za Dolč. Razen megle je tukaj pokrivalo pot in markacije še manjše snežišče. Zato sem zgrešil smer proti Hribaricam ter sem jo ubral navzdol proti Vodnikovici koči. V desetih minutah pa sem spoznal napako in smo se vrnili nazaj na snežišče.

Žena me je pričakala že pri Triglavskih Jezerih. Z Jesenic smo odpotovali 8. avgusta, ker pa deklice niso odpustili iz bolnišnice pred 10. avgustom, je žena ostala pri njej, da jo pospremi nazaj domov.

Prosto prevedel in uvod
zapisal ing. Peter Starič

LUDVIK ZORZUT SE ZAHVALUJE ZA PREJETI ZLATI ZNAK PZS

*Visoka skupščina — planinski parlament,
sem hribolazcev skromni zlat klient,
A vedite, kar se je svétlo pri meni,
ni bilo vse zlató, —
to videlo je modro, višnjevo nebó.
Priatelji — bodimo si iskreni,
dobil zlató sem to preveč poceni.*

*Kam bi — visoka cena ali mala,
za to priznanje — vsem ponižna hvala!
In zdaj na vas naj gre zlata odsvil,
ker: Pušlec pa mora bit'
zelen al' plav:
vsem skupaj moj planinski zlat pozdrav!*

*Planinstvo naše — ne, nikdar ne mine.
Poglejte naše starešine!
Naš zlati duh naj vas oživlja, dramí, vi tudi
pridete za nami!*

Na obnem zboru PZS 1967 je prejel zlati častni znak tudi zaslužni planinski in turistični organizator, publicist in pisatelj Ludvik Zorzut. Vsa Slovenija ga pozna kot imenitnega improvizatorja, ki je stresal z rokava verzificirane odgovore, puščice in zabavljice na pre mnogih planinskih zbiorih in taborih skozi pet desetletij. Tudi to pot sivolosi, a bodri primorski kulturni delavec ni zatajil in s temi verzi »opomnil« zborovalca. (Op. ur.)

TEČAJI AO LJ. MATICA

AO skrbi za razširitev vrst svojega članstva tako, da vsako jesen in pomlad organizira plezalno šolo za mlade planince, ki se navdušujejo za alpinizem. Da bi popestrili program in da bi se udeleženci šole spoznali tudi z zimsko alpinistiko, pa AO organizira vsako leto visokogorske tečaje, kjer si udeleženci pridobijo osnove za zimske vzpone. Kot nalašč so za to primerni prazniki 1. maj in 29. nov.

Tako je bilo o praznikih 29. novembra 1966 16 mladih pripravnikov na Vršču. Prenačevali so na prostem v igluj in delali ture na okoliške vrhove.

Za praznike 1. maja 1967 se je moral AO tečaj deliti v dva dela zaradi velikega interesa članstva. Ena skupina, ki je opravila turni smučarski pohod iz Kamne preko Hribaric na Kredarico, je med pohodom opravila več vzponov. Tako so udeleženci prešli Lepo Sptčje, greben Mišeljjski konec — Mišelj vrh in se povzpeli na Triglav skozi Müllerjev kamin. Prenačevali so na prostem v iglujih. Druga skupina je bila nastala

njena na Kredarici. Udeleženci so opravili več pristopov na vrhove v okolici Triglava. Udeležencev je bilo 15 – skupaj torej 25.

Tudi letos je AO izkoristil prvomajске praznike za visokogorski tečaj. Zopet so šli na Kredarico. Tečaj smo razdelili v dve skupini. Ena je prišla na Triglav skozi Müllerjev kamin, druga je prečila greben Begunjski vrh – Cmir in graben na Rjavini, popoldne pa je bila na ledeniku šola alpskega smučanja. Za zaključek so se udeleženci, 18 po številu, spustili s smučmi za Cmirom v Vrata.

Tečaje delno plačuje AO iz svojega proračuna. Čeprav se udeleženci ne lotevajo težjih podvigov, imajo tečaji velik pomen za mladino, ki se tako prilagaja na kolektivno življenje, mnogi pa prvič stopijo v visokogorski zimski svet.

Stane Belak

NOVA PLEZALNA TEHNIKA

Zadnje čase smo vse bolj občutili pomanjkanje primernih priročnikov za alpinistično vzgojo. Knjiga Marjana Keršiča Belača »Plezalna tehnika«, ki se je razen M. M. Debeljakove edini poglabil v to snov, je že davno izginila s knjižnega trga, nove pa ni in ni. Velikokrat je bil sproženo, da bi bilo treba razmisliti o novi – razširjeni izdaji, toda do pred kratkim si te naloge resno ni zastavil noben organ naše organizacije. Sedaj pa se nam nenadoma ponujata dve.

Do česa bo prišlo in predvsem – kdaj, še ni znano, vse, ki si žele tovrstne literature, pa bo zanimalo vsaj, kako si knjigi predstavljata avtorja.

Marjan Keršič-Belač je predlagal naslednjo vsebino:

Uvod-predgovor in tema – zakaj plezanje v gorah?

Vplivi plezanja na telo in psiho človeka.

Objektivne in subjektivne nevarnosti v gorah.

Oseba in tehnična oprema plezalca (kopna skala, sneg in ledeniki).

Prosto plezanje, plezalni vozli in vrva tehnika (navseznanje, varovanje, spuščanje po vrvi, enostavni in dvojni vrvi poteg, prečenje v tegu, samoreševanje in reševanje splezalca, plezanje v kaminih, počeh in žlebovih, preko previsov, uporaba specialnih pripomočkov.

Tehnika hoje in plezanja v snegu in ledu.

Bivak in nočevanje v gorah.

Znamenja v sili – poziv na pomoč.

Etika gornštva in moralne dolžnosti gornika ob gorski nesreči.

Visokogorsko smučanje.

Prehrana, skrb za kondicijo in vaje pred težjimi vzponi.

Vsekakor lep program, ki ga bo lahko pregledno ilustriral s perorisbami in skicami. Edina pomanjkljivost pa bi bila opustitev izrazoslovja, seveda če ne bo objavljen ta že v Našem alpinizmu, žigar izdajo lahko pričakujemo že letošnjo jesen. Problem je tudi v tem, da osnutek ne pove ničesar o zgodovini, katero pa tako še nihče ni obdelal za celotno povojno obdobje in bi jo bila potrebno verjetno izdati posebej (s primerjavo svetovnih dosežkov).

Zlatko Smerke pa ima že napisan osnutek v obsegu 450 strani (formata 26×21 cm s 250 zbranimi fotografijami (format od 6×9 do 21×26 cm). Njegovo delo razen predgovora obsega: Kaj je alpinizem in kaj nam nudi? Alpinistična terminologija. O plezalnih vzponih in turah (priprava in izbor vzpona, opis in ocenjevanje težav, trening in aklimatizacija, itd). Nevarnosti (objektivne in subjektivne). Oprema (alpinistična in planinska, splošno). Stena (široka poglavje, ki zajema sestav sten in tehniko plezanja v njih, od vzvoh in prostega plezanja, do varovanja in tehničnega plezanja). Led in sneg (nekaž o snegu, ledu in ledenikih ter tehniki hoje in plezanja po njih). Padci in dvigovanje (samoreševanje in reševanje splezalca, itd.). Bivakiranje v šotorih in v steni ter prenočevanje v domovih. Prehrana. Prva pomoč in GRS. Visokogorsko smučanje (oprema in tehnika). Meteorologija. Orientacija. Planinska fotografija. Planinski objekti. Še širši program torej, ki je po svoji vsebini že skoraj enciklopedičen in izredno domiselno ilustriran s črno belimi fotografijami. Zgodovine tudi on ne pripravlja, zato pa ima nekaj dodatnih tem (stene, led in sneg, meteorologija, orientacija, planinska fotografija), ki razen prve pomoči in GRS (kar bomo dobili v posebni knjigi še letos in piše M. Keršič) vse spada v vzgojo alpinistov.

Razen obsega obeh knjig, ki bi jih lahko oba avtorja seveda še dopolnila ali zožila, je seveda izredno važna vprašanje založnika, oziroma prodajne cene. O Belačevi knjigi zaenkrat izračun še ni bil napravljen (zaradi neznanega obsega je tudi nemogoč), znan je zaenkrat le avtorski honorar. Ugoden je rok oddaje rokopisa – 6 mesecev.

Smerke ima že izračun – 50 do 60 N din, pri čemer pa bo seveda igrala odločilno vlogo naklada.

Ker poznamo oba avtorja že iz njihovih poprejšnjih del in vemo tudi, da sta oba mojstra svoje tehnike (perorisba, oziroma fotografija), nam ostane le eno vprašanje – kdaj lahko pričakujemo vsaj eno od teh dveh potrebnih knjig? Na to pa, žal, še ne moremo odgovoriti, posebej zato, ker Smerke računa s tem, da bi se njegova knjiga morda tiskala istočasno v slovenskem in srbohrvatskem jeziku.

Franci Savenc

PAKLENICA – 1967

Pod tem naslovom je AO PDS »Velebita« v imenu komisije za alpinizem PS Hrvatske razposlal ciklostirano vabilo na sestanek alpinistov Jugoslavije, ki je bil od 30. IV.–2. V. 1967 v Veliki Paklenici.

Vabilo ni interesantno le zato, ker je s tem pokrenjena akcija za stalno obliko srečanj jugoslovanskih alpinistov, na katerega so že od vsega začetka vabljene tudi tuji, pač pa še posebno v tem, ker je obenem tudi alpinistični vodnik za to področje.

Sestanek alpinistov v Paklenici je sklican z željo, da se letošnja alpinistična sezona v suhi skali začne čim prej, navaja vabilo. Nadaljuje z opisom, kaj tamkajšnje področje nudi: Stene za alpinistične vzpone, od najbolj enostavnih do najtežjih; planinske ture na Južni Velebit (vrhovi iznad 1500 m), kjer je v tem času še sneg; jamarske raziskave v objektih, ki so še nepreiskani in ne nazadnje – morje. Sledi opis dostopa. Z železniške postaje Medak v Liki (na progi Zagreb-Gospić-Split) po markirani poti proti planinskemu domu na Štirovcu (1350 m) in preko sedla Buljma v kanjon Velike Paklenice – 7 ur. Najbolj enostaven pa je od motela v Starigradu (do koder so stalne avtobusne zveze iz Zadra in Reke), od koder je po lepi poti komaj uro in pol hoda do livade pod SZ steno Anić Kuka, kjer je lep prostor za taborjenje.

Skica v merilu 1:50 000 nas pouči o samem kanjonu in njegovi okolici, fotografija Anić Kuka na naslednji strani pa o treh najlepših smereh v 350 m visoki steni Anić Kuka: velebitaški, Klinu in masoraški.

Slede opisi smeri: Klin, S grebena Čuka, centralnega kamina Čuka in Medvedjega grebena. Vse te smeri

so bile preplezane že po izidu Alpinističnega vodnika (Zlatko Smerke), ki je odlični pripomoček za vsa Jugoslavija in bi ga moral poznati tudi vsak slovenski alpinist, še posebno, ker ga je še vedno možno kupiti.

Organizator, tj. AO Valabit, je v Paklenici zagotovil vodniško službo, ekipa GRS za primer nesreče, informativna služba in po dogovoru tudi svež kruh iz Starigrada.

Ker marsikomu Alpinistični vodnik Zlatko Smerka ni poznan, naj dodam glavne podatke: založba »Športska štampa« v Zagrebu — 1963, Cena 700 S din. Razen podatkov o plezalnih vzponih v Vranjski Dragi, Kuželjski steni, Kleku, Velebitu, Dinari, Kozjaku, Mosaru, Biokovu, Čvrsnici, Prenju, Magliču, Volujku, Ostrcu, Durmitorju, Prokletijah in Solunski glavi vsebuje še kratek opis planinskih objektov v bližini omenjenih tur. (V PV je bil vodnik ocenjen takoj ob izidu v rubriki »Iz planinske literature«. Op. ur.)

Franci Savenc

NESREČA ČESKOSLOVASKIH ALPINISTOV V BONATTIJEVI SMERI MATTERHORN

Českoslovaški alpinizem po vojni dosega vedno lepše in lepše uspehe. Za njimi so že vzponi preko vseh treh zadnjih problemov Alp, ne mirujejo pa tudi ne pozimi, saj so razen zimskih vzponov preko praktično vseh svojih sten že lansko zimo posegli tudi v Zapadne Alpe. Zaradi slabega vremena v zimi 1965/66, so mnogi računali na letošnjo in so se zanjo tudi temeljito pripravili. Vsi vzponi še niso znani, zaenkrat je odjeknil le eden zaradi svojega nesrečnega konca.

Naveza Stanislav Lednar (študent gradbene fakultete iz Bratislave), zaslužni mojster Jozef Psotka, mojster Jan Duran in Milan Kalab je 15. III. vstopila v severno steno Matterhorna, da jo prepleza v smeri, ki jo je pozimi 1965 kot prvi sam preplezal Valter Bonatti. Smer jim je bila poznana že od poltelja, saj so bili razen Poljakov eni od redkih, ki so jo ponovili.

Vreme jim ni bilo naklonjeno. Dva dni so dobro napredovali in prišli že do 100 m pod vrhom. Tu jih je neurje zadržalo nadaljnja dva dneva. 19. III. so bili na tem, da izplezajo. Ob 12,30, ko je kot prvi plezal S. Lednar, pa se je zgodila nesreča. Utrgal se mu je velik skalni blok in padel je 70 m globoko.

Ko so ga tovariši dosegli, so lahko ugotovili le smrt.

Zaradi slabih razmer so bili prisiljeni pustiti ga v steni in oditi v zavetišče Solvay pod vrhom. Dva od preživelih — Duran in Kalab so s helikopterjem prenesli na kliniko v Zermatt, tretji — Psotka pa je sam sestopil ob pomoči zapadnonemškega alpinista Hofmanna. Kako je potekal prenos trupla ponesrečenega, še ni znano, ker so prve novice zvedeli českoslovaški alpinisti šele 23. III. po telefonu.

Franci Savenc

NAŠE STENE

Vedno bolj čutimo praznino v pregledu nad prvenstvenimi — letnimi in zimskimi vzponi. Da bi to vsaj do neke mere zapolnili, bomo skušali vsaj ob koncu vsake plezalne sezone (zimska sezona se šteje od 23. XII.—21. III., vse ostalo je letna) zbrati podatke o prvenstvenih vzponih.

Primer, ki smo ga napravili za Slovenijo (zadnji dve zimski in letna sezona), naj bo le vzorec za delo posameznih komisij za alpinizem ali odsekov, obenem pa možnost, da vse napake korigiramo (zato naj vsi, ki so jim znane, to nemudoma sporoče).

Upamo, da bodo temu pregledu lahko kmalu sledili novi — za ostale republike.

Zimska sezona 1965/66

1. 6.—7. I. Prečenje Košute (Tolsta Košuta, Košutnikov turn, Macesje, Tegoška in Pungerska gora, Kladiva, Kofška gora, Veliki vrh) — Jože Žvokelj, Boris Cegnar (Kranj), 28 ur.
2. 31. I. Plate v Raduhi — Lazar Rotej, Marjan Prelog (TAM), Marjan Mauko (KAO), IV. 250 m, 11 ur.
3. 7. III. Zupanova v Koglu — Barbka in Peter Ščetin (AAO), 10 ur.
4. 8.—9. III. »Zimska smer« v Strugu (Z + L) — Boris Kambiž, Franci Savenc (AAO). Sestopala z vrha Struga na Srednjo Ponca in po poti v dolino.
5. 8.—10. III. Skalaška smer v Spiku — Kurt Richter, Günter Kalkbrenner, Heine Heinz, Günter Warmuth (Dresden — DDR).
6. 18.—20. III. Smer Debeljakova v V. Mojstrovki — Boris Kambiž, Janez Rupar (AAO).

Letna sezona 1966

1. 1. IV. Zleb v Babah — Jože Zvačelj, Jože Simčič (Kranj), 700 m, III—IV.
2. 1.—2. V. Južna stena Temena — Janez Duhanec, Jože Hočevar (Medvode), 550 m, IV—VI (A 2), 14 ur.
3. 11. VI. Sfinga (Triglav) — Peter Ščetin, Ante Mahkota (AAO).
4. 12. VI. SV raz Malega Jalovca (varianta »desne smeri«) — Zmago Medved (Lj. Matica), Jože Hočevar (Medvode), 280 m, IV.
5. 19. VI. Glava Turske gore — Janez Golob, Dodi Pušnik (Celje), 400 m, V, 4 ure.
6. 19. V. S raz Velike Martuljske Ponce — Marko Butinar, Janez Krušič, Anton Oman, Jože Bernard, Robič (Jesenice).
7. 24. VI. Akademski smer v Vežici — Barbka in Peter Ščetin (AAO), 11 ur, 300 m, VI, VI +.
8. 26. VI. Osrednji stebel Velike Martuljske Ponce — Anton Oman, Jože Bernard (Jesenice) V.
9. 22.—23. VII. S stena Planje — Lojze Steblaj (Litostroji), Janez Rupar (AAO), 600 m, 16 ur, VI.
10. 30. VII. S stena Cmra — Tine Mihelič (AAO) in Jože (Jesenice), III—IV.
Stebel Šit — Ante Mahkota, Boris Gruden (AAO), vstopni del M. A. z Jernejem Horvatom (Lj. Matica).
11. 13. VIII. Kalška gora — V stena, SV raz Čmaževski turn — Aca Berlec, Jože Kuralt (Kamnik), 300 m, IV.
12. 15. VIII. Slovenski stebel v S steni Ullu-aura — Mitja Košir (Jesenice), Drago Zagorac (KAO), V a.
13. 15.—16. VIII. Slovensko rebro v S steni Gestale — Janez Golob (Celje), Janez Krušič, Jože Bernard, Tine Zupančič (Jesenice), V a.
14. 4. IX. Z stena Planjave (centralna smer) — Jernej Koritnik, Franc Baum (Kamnik), 200 m, VI.
15. 10. IX. Pahljača (Velika Mojstrovka) — Ante Mahkota (AAO), Ljubo Juvan (Lj. Matica).
16. 13. IX. Smer JLA (S stena Šit) — Mitja Košir (Jesenice), Boris Krivic (Lj. Matica), V—VI.
17. 2. X. Raz v Z steni Kočne — Franc Ekar, Tamaž Jamnik (Kranj), 250 m, IV.
18. 15. X. zajedu v Zdolški skrbini — Franc Ekar, Tamaž Jamnik (Kranj), 350 m, V +.
19. 23. X. S stebel Stenarja — Klavdij Mlekuz, Rado Košir (Mojstrana).

20. 25. X. Smrtnica (grapa med Srednjo in Veliko Ponca) – Ljuba Juvan, Boris Krivic (Lj. Matica).

Nejasnost nastopa še v treh navedbah – KAO navaja dve prvenstveni, stena nad Grohatom in desna od Plat (Raduha), Mb Matica pa osrednji stebel v Raduhi (IV, V+). Za vse tri nimamo nikakih nadrobnih podatkov.

Zimska sezona 1966/67

1. 25. XII. Grebenska prečenja Slomena (do sedla pod V. Draškim vrhom – Jože Mihelič (Jesenice).
2. 19.–20. I. Prvenstveni pristop na Vispanoni (kontinentalni del Argentine) – Boris Kambič (AAO), Fava (Argentina).
3. I. S stene Erjavškega vrha – Resnik, Sedovšek, Spindler, Zajc (SAO).
4. 2. II. JV raz Križa – Milan Grubašič, Markič, Uroš Škerl, Toma Križnar (Kranj). Smer je zelo kratka.
5. 3. II. Steber Rogljice – Uroš Škerl, Toma Križnar (Kranj).
6. 4. II. Raz Deda – Peter Ščetin, Stojan Bervar (AAO).
7. 12. II. Centralna smer v Kalški gori – Jernej Koritnik, Milen Jagodič (Kamnik).
8. 16. II. Z stena Kočne – Brane Jaklič, Franc Ekar (Kranj).
9. 17. II. Smer Svetelove v Planjavi – Jernej Koritnik, Milen Jagodič, Tone Škarja (Kamnik).
10. 4. III. Kalteneggerjeva smer v Kotlavi špici – Janez Gradšar, Jože Habina (AAO), Bine Mlač (Lj. Matica).
11. 5. III. Smer po polici v S steni Grintavca – Jože Žvokelj, Olga Kalan (Kranj), III–IV.
12. 5.–6. III. SZ stena Vrha kraj sten (Prisojnik – Z I–L) – Anton Oman, Janez Zakrajšek, Niko Bernard (Jesenice). 600 m, 16 ur, IV–V.
13. 5.–10. III. Aschenbrennerjeva smer (Travniki) – Fritz Eske, Günter Kalkbrenner, Kurt Richter, Günter Warmuth (Dresden – DDR), VI.
14. 14. III. Zleb med Veliko in Malo Babo – Franc Ekar, Tomaž Jamnik (Kranj).
15. 20. III. Zajc – Solar v Koglu – Toma Križnar, Uroš Škerl (Kranj), Polžde Taler (AAO).

Članom AO Mojstrana ni jasno, ali je njihov vzpon po JV razu Kukove špice (Kofler, Azman, Mlekusi) prvenstven ali ga je kdo izvršil že poprej. Povejte! V Ljubljani, marca 1967.

Franci Savenc

GUY DHUIT IN PIERRE VALENTIN sta pri Hatieru v Parizu izdala knjigo o lovu na divje živali, ampak ne s puško, temveč s kamero. Ljubitelji narave bo osupnili nad naslovom knjige, ko pa bo začel listati po njej, se bo potolažil. Končno je človek izumil lov, zaradi katerega mu ni treba zardevati, pri katerem pa mora imeti brezmejno potrpežljivost, saj so se svobodne živali v tisočletjih srečanja z ljudmi navadile biti nezaupljive do človeka. Da se jim približaš s kamero, na primerno daljavo, moraš že preizkusiti živce do kraja. 269 fotografij, ki kažejo divje živali v svobodi v njihovem intimnem obnašanju, je bogastvo te zanimive knjige. Posebno barvni posnetki ptičev so nenavadno lep dosežek, nič manj, posebno za planince, pa parada gamsov in kozorogov. Vsekakor taležilna knjiga o človeku, ki je konec koncev vendarle našel zares plemenit šport.

to

NARODNE PARKE V JUGOSLAVIJI je v evropskem biltenu za varstvo narave (izdaja ga vsako četrtletje Verein Naturschutzpark Stuttgart – Hamburg) na kratko opisal konservator Stane Peterlin. Naša država ima zdaj 13 naravnih parkov. Najprej je bil ustanovljen park »Plitvička jezera«. Hrvatska republika nasploh vodi v skrbi za naravo. Površina vseh parkov znaša 2187,53 km² ali 0,86 % državne površine. Mnogi imajo značaj rezervatov ali naravnih parkov. Najstarejši park je »Trinap« (prim. Tanap, Tatranski park), Triglavski narodni park, ki je bil ustanovljen l. 1924. Po letu 1944 o njem ne moremo govoriti. Leta 1961 je bil ponovno ustanovljen. Obsega 200 ha. Nato sledi Risnjak, Plitvička jezera, Paklenica, Mljet, Sutjeska, Fruška gora, Durmitor, Biogradska gora, Lovćen, Mavrovo, Goličica in Palister. Peterlinov članek je opremljen s sliko Raba in Dubrovnika. Jugoslaviji je v isti številki posvečen tudi članek E. Hobusch iz Berlina o novem zakonu o varstvu narave v SR Hrvatski. V biltenu je vsak članek natisnjen v treh jezikih: nemškem, francoskem in angleškem. V pričujoči številki je tudi avitek posvečen Jugoslaviji, na prednji strani je motiv s Plitvičkih jezer, na zadnji pa zemljevid z numeracijo narodnih parkov. Iz njega je na prvi pogled razvidno, da imata Črna gora in Makedonija po tri narodne parke, Srbija komaj enega (Fruška gora), BiH prav tako, Hrvatska tri, Slovenija komaj enega, kar je res neodpušljivo, če pomislimo na resno prizadevanja nekaterih naših ljubiteljev

narave in konservatorskih strokovnjakov za to, da bi se v naši republiki zaščitila še nekatera druga področja ali pa da bi se vsaj »Trinap« razširil.

to

PREDEN NARAVA UMRE, je naslov knjigi, ki jo je napisal Jean Dorst, izšla pa je v Neuchatelu pri Delachauxu in Niestléju. V knjigi je pisatelj sintetično opisal odnos človeka do narave v preteklih dobah, obenem pa podal podoba narave, kokršno doživljamo mi. Opisuje posledice razmnoževanja človeškega rada, kokršne vidimo na favni, flori in na zemlji (tlu). Predvsem je posvetil skrb favni. Piše o živalih, ki so nedavno izumrle, o takih, ki so na tem, da izumro, in o tistih, ki jih je človek načrtno trebil, npr. bizoni. Življenje na zemlji je neumljen boj. Pred človekom so vladali na zemlji celi rodovi živali, pa so izginili – krilatci plazilci, orjaški sauri pošastnih moči. Nobeden ne ve, čigava žrtav so bili, zakaj so se naveličali živeti. Človek pa je trebil živali – posebno po zadnji demografski ekspanziji – tako, da se je tega ustrašil in da se na razvalinah narave zdaj kesa. Seveda bo to kesanje brez haska, če se bo človeški rod plodil tako kot se zdaj. Vsi rezervati in narodni parki bodo v tem primeru pomendrani. Jean Dorst s tem seveda ne računa in nobeden od nas, ki smo za ohranitev narave, ne verjame, da bo do tega prišlo. Jean Dorst je napisal knjigo, iz katere naj bi se učili vsi, ki se posvečajo varstvu narave v narodnih parkih in naravnih rezervatih. Ideja teh ustanov mu je jasna, nič je ne maša s praznim čustvovanjem. Lov, pravi pisatelj, je potreben. Ne bomo uvažali in množili roparskih živali, človek mora intervenirati po pameti, ker sicer bi utegnili nastati velika škoda. Moramo biti »vrtarji narave«. Veliki Pan je mrtev. Znanstvenik Jean Dorst ne sanja o tem, da bi ga obudil k življenju, čeprav se zaveda sodabne potrebe po prvobitni naravi. Nad izgubami v njej toži bolj kot prirodoslovec, manj kot filozof. Treba je vzeti pamet v roke. Nacionalni parki bodo marsikaj ohranili, kajti množice drve na dopust k morju. Samotarji, ki si žele biti v prvobitni naravi, bi morda bolje storili, če ne bi preveč opevali svojega zaklada, ki ga ni možno kar naprej deliti. – Francosko varstvo narave ima svoje posebne skrbi in poglede, v literaturi pa svoj slog, ki mu je pred leti dol smer Semivel. Ta knjiga to lepa kaže po vsebini in po sijajnih ilustracijah.

to

LOUIS LLIBOUTRY je glaciolog, ki smo ga v našem obzorniku pri pregledu o dogajanjih v svetovni glaciologiji že omenili. Lani je pri Massonu v Parizu izdal delo z naslovom »Oris glaciologije«, tisoč strani velikega formata. Opisuje geofizično vedo, ki raziskuje led, sneg, morski in rečni led, led na kopnem ledeniku in njihovo dinamiko. Avtor prikaže glaciologijo kot sintetično vedo, ki se naslanja na matematiko in na najnovejša fizikalna dognanja, na empirične raziskave, ki potrjujejo zvezo z ostalimi sintetičnimi vedami (z geologijo, kvartarom, paleoklimatologijo, hidrologijo in meteorologijo). Postavlja jim vprašanja in nanje odgovarja. Čeprav je knjiga strogo znanstvena in izjemno precizna, vsebuje vrsto opisov, ki se prijetno bere. Pisec se je uspešno ubral raznih neologizmov, ki jih je učenjaški jezik povsod tako poln, da je znanstveni jezik »za poštenega človeka« nedostopen. Tako bo knjiga rabila tudi manj šalanim smučarjem in alpinistom, ki doživljajo gore v najboljših letih svojega življenja. S to knjigo si bode odprl pot do skrivnosti mnogih pojavov, ki jih v gorah srečujejo: do vrste snega, strukture in razvoja snežne odeje, glanja ledenikov, ledeniške erozije, ledeniške groblje itd.

to

MOUNTAINEERING je naslov knjige, ki jo je med Penguin Books izdal Alan Blackshaw. Knjiga piše o alpinizmu in to od hoje po hribih in dolinah do plezanja po stenah. Ima 17 sijajnih fotografij in opisuje ture v Angliji, plezanje prav tam in vzpone v Alpah. Melodični učbenik o hoji po gorah je to, saj računa s postopnostjo in terja previdnost pri prehodu ad steze v steno. Na 542 straneh je napisano vse, kar bi naj današnji alpinist vedel. Česar ne pove beseda, ponazori slika, posebno o plezalni tehniki. Silke so precizne in vzgojne, strakavnjak pravijo, da je le malo spodrseljav, ki so pri povzemanju snovi, v zadnjih 50 letih toliko obravnavane, nujni. Francaski izvedenec za vrvi pravi, da bi jo moral takoj prevesti na francoščino, tako je uporabna.

to

MARIO FANTIN: »I QUATTORDICI 8000«, 23,5 x 19, 302 strani, 49 slik, 7 skic in orografskih načrtov, 7 statističnih stolpcev, 2 tabelarna pregleda, platno, izd. Nicola Zanichelli, Bologna, cena 5800 lir. Ob stoletnici CAI so Italijani pričeli izdajati knjižno zbirko »Montagne«

(gore), ki jo urejuje znameniti alpinist in alpinistični pisatelj Walter Bonatti. Po načrtu naj bi izšlo vsako leto po eno alpinistično delo v večjem, kar se da reprezentativnem slogu. Tako so v prvem letu izdali Bonattijevo knjigo »Le mie montagne«, o kateri smo poročali (PV 1964, str. 39-41). Druga knjiga po načrtu je bila Alfonso Bernardi: »Il Gran Cervino«, tudi o njej je naša revija pisala (ibid., str. 277 do 279). Zdaj imamo iz knjižne zbirke »Montagne« že tretje alpinistično delo, ki ne po bogati vsebini, ne po imenitni obliki nič ne zaostaja za prvima dvema: »I quattordici ottomila« — štirinajst osemstisočakov, od človeka osvaja jih velikanov v Himalaji. Napisal ali sestavil je odlično knjigo Maria Fantin, ki je vsaj po imenu in delu slovenskim planincem in alpinistom oddavnej znan.

Fantin je po rodu Furlan, živi v Bolonji, je filmski snemalec in eden najvidnejših sodobnih alpinistov plezalcev. V nekaj letih se je udeležil 13 izvenevropskih alpinističnih odprav, v Afriki, v Andih, v Grenlandiji, v Mehiki, na Srednjem Vzhodu, v Karakorumu. S filmsko kamera je naredil sijajne posnetke iz bitja in živja alpinistov v najvišjih gorovjih, prvi med njimi je pač »Italija K2« in nam z njimi ostavlja dokumentarce redke učinkovitosti in neprecenljive veljave. Spad njegovega peresa pa so izšla pisana dela, ki poučujejo nevednega ali nevedčega o nastanku, razvoju in uspehih pogumnih odprav.

Fantinova knjiga je posvečena spomenu na Marijo Puchozo in Sergeja Viotta, »oba tiha in vztrajna tovariša v zavzetju K2«. In se vrstijo v velikih tekstih drug za drugim premagani himalajski asemtisočaki: Annapurna (boginja oblja), Everest (Chomo Lungma, boginja zemljina mati), Nanga Parbat (v Kašmiru, ime pomeni po sanskrtu gola gora), K2 (Chogori, velike gora, kratica, ki je prišla v navado za njeno imenovanje, pomeni drugi po višini izmerjeni vrh v Karakorumu), Čo Oyu (boginja turkizov), Makalu (velika črna gora), Kengčendzonga (petero skrinj velikega snega, po nekaterih razlagah 5 poglavitnih vrhov, v gorovju 5 ledenikov, po višini tretja gora na svetu), Manaslu (gora duha, je gora japonskih odprav), Lhotse (gora na jugu, Everestov južni sosed, po višini četrta gora sveta), Gasherbrun II (piramida na ledeniku), Broad Peak (široki vrh), Hidden Peak (skriti vrh), Dhaulagiri (bela gora) in Šiša Pangma (ime pomeni po tibetansko greben na pašnikih, gora

je alpinist. domena Kitajcev. Odprava jih je štela 195, od teh jih je 10 prišla na vrh v treh navedah). Tem štirinajstim sta v knjigi pridružena še dva, italijanska »skora 8000«, Gasherbrun IV 7925 m, odpravo je vodil Riccardo Caslin, vrh sta dosegla Walter Bonatti in Carlo Mauri, ter Kanjut Sar 7760 m, valdostanski gorski vodniki, od katerih je na vrh prilezel Camillo Pellissier. Knjiga verno in vestno obravnava zgodovino velikih himalajskih dosežkov. Stoje kakor živi pred nami častiljivi junaki, tvorci nikoli pozabljenih dejanj, oni prvi, ki so komaj pota utirali in ki jih ni več, pa tile kasnejši, ki so šli po tistih potih in uspeli do kraja. Kakor v filmu stoje tu, Francozi Lachenal in Herzog ter Terray in Couzy, Italijani Compagnoni in Lacedelli, pa Herbert Tichy s šerpo Pasang Dava Lama, Edmund Percival Hillary in Norkay Tensing, Švicarji Reiss, Fritz in Forrer, Amerikane Peter Schoening, Angleži Band in Brown, Avstrijci Diemberger, Moravec, Willenpart, Schmuck, Wintersteller, Buhl. Dä, Hermann Buhl, brezmadežni, kakor se o njem piše, in neustrašni, samotni in samcati zmogavalec legendarnega Nanga Parbat. V temi leži, kakor ležijo Mallory, Irvine, Mummery, Merkl, Welzenbach, Gilkey, Puchoz, Roiss, Ibanez in toliko drugih iz vseh delov sveta. Sam Nanga Parbat si je že pred Buhlom vzel nič manj ko 31 človeških žrtev. Sami velikani, tudi tisti, ki niso prišli na vrh.

V tokem tonu piše Fantin svojo knjigo. Keže nam številne skice z rdeče vrtnatimi smerni nekdanjih in sedanjih plezalcev pa nas ob lepem pripovedovanju, polnem najraznovrstnejših podatkov, varno vodi križem Himalaje, pa naše domovja snegov. Vse je natančno premišljeno in razumljivo, kako se je odprava že doma dobro pripravila, nabrala po prejšnjih izkustvih živila, izbrala opremo, zlasti oblačila za vsako višino, za vsak sneg, led ali skalo, posteljnino in vsa druga žara. Fantin nas z živo besedo spremlja na pohodih do vzhodnih silnih gorskih masivov v snegu in ledu. Pogovarjamo se spotoma s težko sopihajočimi nosači, shempa, gorkha, bothia, hunza, chitrali. Zastane nam sapa, ko jih na sliki vidimo hudo utovarjene emahovati po zibačem se mostu iz bákovine nad derečo vodo. Učimo se iz knjige, kje in kako se postavljajo tabori ali šotori, kako se porazdelijo moštva za vzpenjanje v višino, jasno se nam odkrivajo ob čitanju stvarstni problemi, tehnični, prehrabeni, nastanitveni, fiziološki in psihološki, s katerimi se mora

vsaka odprava spoprijeti. Le postopoma jih je človek reševal in rešil tako, da mu je v slabih treh petletjih, od Annapurne (1950) do Šiša Pongma (1964) uspelo osvojiti si v Himalaji vse osem-tisočake.

Heroična doba himalajskih zavzetij je v kroju, splahnil je mit o nepristopnosti v najvišja gorstva sveta. Človeštvo je obogatelo za nova izkustva. A nekdo je že vprašal, ali ne bo po tihem objokovalo izgube poslednje skrivnosti, zadnjega zatočišča najlepših snov svojih poetov?

Tudi take misli obhajajo človeka ob branju Fantinove knjige. Po odličnih slikah spoznavamo hrepenenje in voljo, trud in muko, a tudi uspehe in srečo drznih osvajačev. V resnici, takih slik ne vidimo zlepa.

In okoli slik so pisana obširna besedila, bogata neštetih, doslej nam v veliki meri neznanih podatkov. S strokovnim znanjem in zglodno skrbnostjo je Fantin v antologiji (tako je sam imenoval svojo knjigo) zbral za vsako poglavje ogromno snov iz spisov, objavljenih v raznih jezikih po knjigah, revijah in časopisih. Skladove pisem je prejemal od vsepovsadi.

Izredno zanimivo se v knjigi opisujejo življenje in navade ljudi pod gorami, veliko tega izvemo o šerpah, a verskih razmerah pod Himalajo, o orografskih, sploh geografskih in geoloških posebnostih, o podnebjju po krajih in časih ter še o mnogih drugih, za tisti daljni svet značilnih znamenitostih. S številnimi nadrobno objavljenimi podatki je očrtna zgodovna pohodov v pasamezno himalajsko gorstva. V knjigi se bralec podaja analitičen študij vsake obrevnavane gore posebej, tako da si jo ob izrazitih fotografijah, slikah, skicah, diagramih lahko tudi nepoučeni ali neposvečeni zapomni po tipičnih detajlih iz vznožij, pobočij, sten in grebenov. Zapomni tako, da mu ne bo težko vsaj idealno preplezati itinerarje slovitih odprav. Če za knjigo, ki je v besedi, še omenimo izvirne, jako pregledne, zelo podučne statistične tabele, je moč le potrditi, da smo s Fantinovo himalajsko enciklopedijo dobili živ in črtani gorski pregled o zadnjih velikih dejanjih človeka na zemlji.

Oprema knjige je — kako bi rekel — gosposka, luksuzna, tako, da dela čast izdajatelju, ki slovi kot strokovnjak s svojimi publikacijami alpinistične snovi. Platnice so v platnu cinobrove barve, vtisnjena vinjeta na njih predstavlja K2 8611 s črtami gorskih vrst okoli njega. Okusno izdelan ovitek ima na prednji strani zapadni greben Eve-

resta, na zadnji pa Nuptse v njegovi skupini. Na notranji strani platnic pregledna karta s himalajsko orografijo. Vrednost opreme spolnjuje ličen vora-valni karton. Papir najboljši, tisk z raznovrstnim črkovnim materialom vzorno pregleden, sploh izvrstno delo znane bolonske tiskarne il Resto del Carlino. V knjižni zbirki »Montagne« je na vrsti Mont Blanc.

vk

ALFONZO MORENO — koliko ljudi tega imena je v romanskem svetu na dveh kontinentih — je lani februarja poskusil priti na 6968 m visoko Aconcagua, najvišjo goro Južne Amerike, 18-letni Braziljanec se je za ta »izlet« pripravil kot za Šmarno goro: imel je le ene kvedrovce, nekaj pulaverjev in blok čokolada, se tak povzpela na višino 6700 m, tu pa je težko ozebel na obeh nogah, popustil in se umaknil na Plaza de Mulas, najvišjega zavetišča na tej gori. Tu so pomagali japonski zdravniki, člani japonske andske ekspedicije in ga prenesli do Mendoza. Ko je fant tu prišel k sebi, je izjavil, da bo poskus ponovil. Isti mesec je na vrh prispela avstrijska ekspedicija pod vodstvom ing. Fritza Moravca in sicer naveza Hans Schönberger in argentinski alpinist José Luis Fonrouge. V ekspediciji so bili še Švicarji, Nemci, Argentinci in Amerikanci, stroške je nosila avstrijska vlada, organizirali pa so jo avstrijski »Priatelji narave«.

Na vrh te gore je prvi stopil »potujoči« vodnik Matthias Zurbriggen l. 1897 po silnem naporu same. Pred njim so se tu preizkušali mnogi, Güssfeldt je prišel do 6560 m, za njim pa so stali na vrhu Venes, Lantl, Conway (l. 1898), Helbling (l. 1906 sam). L. 1915 je prišlo do prvega zimskega vzpona (Sundt, Bache in Holm). Prvi vzpon čez južno steno je l. 1954 opravila francosko-andška ekspedicija.

GRONLANDIJA, zadnja leta vedno čedalje cilj evropskih alpinistov, je že poldrugo leto povezana z Evropo po radio-telefonski zvezi Kopenhagen-Godthaag. Triminutni pogovor stane 34 šv. fr.

CIMA DI JAZZI (3807 m) je znana gora med Monte Roso in Strahlhomom. Januaria l. 1966 sta poskušala priti čez njeno južno steno italijanska plezalca Battineschi in Signini, pa sta morala po dveh bivakih v slabem vremenu

odstopiti. Januaria l. 1967 je isti Battineschi iz Macugnage s Carmelom di Pietra iz Varesa zmagal južno steno v 60 urah.

VINSON je ime masivu v pogorju Ellsworth na Antarktiki. Decembra l. 1966 so na najvišjo koto tega masiva, obenem najvišji vrh na Antarktiki, prišli ameriški plezalci pod vodstvom Nicholasa Clincha: Peter Schoening, Eliči Fukušima, Brian Morris, Richard Wahlstrom, Barry Corbet, dr. Samuel Silverstein, Willeam Long, John Evans in Charles Hollister. Imenovani so prinesli s seboj zastave 12 držav, ki so podpisale pogodbo o Antarktiki. Pogorje je l. 1935 odkril Amerikanec Ellsworth. Ker so bili tu odkriti nenavadni fosili, je geološka in paleontološka raziskava pogorja za znanost zelo važna. V bližini je Mount Tyree (4968 m.) tudi v načrtu iste ekspedicije, ki jo je organizirala National Science Foundation, podprata pa jo National Geographic Society in American Alpine Club. Najvišja gora naj bi bila visoka 5139 m, kot navaja H. A. Carter, izdajatelj American Alpine Journala. Hans Steinitz pa piše v svoji knjigi »Der 7. Kontinent«, da je neka ekspedicija z izhodiščem na postaji Marie-Byrd l. 1958/59 izmerila Mount Vinson in Mt. Nimitz ter dobila znatno manjšo višino (pod 4000 m).

V MASIVU MT. BLANCA je lani prišlo do pomembnih dogodkov, čeprav že nekaj let pišemo, da je »vse postorjeno«. Med večje dogodke seveda štejemo tudi velike ponovitve plezalcev, ki prihajajo iz alpinistično »nezgodovinskih, zamudniških« narodov. Navedimo nekaj prvih in drugih: T. Ito, T. Išii in T. Iša, japonska plezalska naveza, je preplezala Pointe Walker. Japonci so leta 1965 in 1966 pospravili tudi vse velike smeri v Aiguille du Dru. T. Kato in M. Juasa severno steno, M. Hošikava in Jošio zapadno, Okura Sakai in Nagahisa Bonattijev steber, ki sta ga ponovila tudi Jošikava in Joko leto kasneje. Japonci so, kakor smo že poročali, zmogli tudi severno steno Matterhorna in to dvakrat, »severno steno Eigerja, to se pravi, da so opravili plezalski test v standardnih evropskih smereh. Prvenstvena direktissima v vzhodni steni Aiguille de la Brenva je jeseni 1966 pripadla dvema vodnikoma iz italijanske strani. Bertone in Zappelli sta jo zmogla v 13 urah in jo ocenila s V, VI, A₂ in A₃. Audibert in Masino sta 6. oktobra 1966 utr-

gala prvenstveno smer v jugo-zapadni steni Gendarme (2959 m), 150 m južno od Doigt d'Etala, blizu Grands Charmaiz. Visok je 240 m in nudi klasično plezarstvo. V les Droites sta Bodin in Michel Lascar uspela s tretjo ponovitvijo po dveh bivakih. Lascar je novo ime med francoskimi asli. Izjavil je, da je navedena stena les Droites težja od Walkerja in Eigerja. V les Courtes je zdaj četvero velikih smeri. L. 1930 sta na argentijski strani zmaga la veliki ozebnik Arsanay in Lagarde. Po Lagardu se ozebnik tudi imenuje. L. 1937 pa sta po severo-vzhodnem stebri prišli na vrh dve navezi: Authenac-Tournier in Fourastier-Frendo. L. 1946 so bili blizu tu že veliki povojni mušketirji Contamine-Lachenal-Leroux in Terray. L. 1962 smo v tej rubriki poročali iz istega stebra o poljski varianti: L. 1955 sta Cornuau in Davaille preplezala severno steno, fantastično ledena strmina. L. 1962 sta Avstrijec Axt in Nemec Gross v vzhodnem delu prispevala svojo varianto. L. 1952 sta Coney in Salzon preplezala stebel, ki se konča v zapadnem vrhu.

BAD BOLL je jeseni 1966 že četrtilič združil alpiniste vseh smeri, narodov, klubov in var. Na evangelski akademiji se je zbralo 200 najrazličnejših zastopnikov planinstva pod geslom »Alpinizem 1966« in se med seboj spoznalo in priznalo, da jih vse skupaj vendarle veže ista vez — ljubezen do gora, na katere hodi vsak po svoje. Razgovore je uvedel dr. Guido Tonella in pri tem govoril o vstopu SZ v UIAA, o internacionalizaciji varstva narave, o IKAR in mladinski komisiji v UIAA, o Eigerju 1966, o zapadni steni Druja in o letu turizma 1967. Tonella ne bi bil Tonella, če ne bi govoril tudi o »evropski navezi«, o etičnem kodeksu plezalcev, o tem, kako naj bi ekstremisti v tečajih in v seminarjih svoje znanje prenesli na mladino. Glavna tema naslednjega dne je bil Eiger. Nastopila sta Anderl Heckmair, mož iz Eigerja 1938, in Jörg Lehne, mož iz Eigerja 1966. Dokumentacija prvega je bila močnejša od Lehnejeve. Alpinizem 1966 je nedvomno dokazal, da se ne bo pomišljalo pred nobeno tehniko, samo da pride na vrh, da reši problem.

MONTAGNE DE GLANDASSE v Vercorsu ni gora, ki bi njeno ime odmevalo po širnem svetu. Tu sta Dominique Leprince in Ringuet (pred odhodom v Peru, kjer ga je dohitela plezalska smrt) in Jean Pierre Fresafond

lani preplezala 350 m visok stebel v 26 urah. Ocena VI, vendar estetska plezarstvo; 84 kilnov, 14 ur.

DR. R. CAMPBELL, zaslužni švicarski zdravnik iz Pontresine, Ladinec, ki ga pozna vsa alpinistična Evropa že zaradi njegovega dolgoletnega sodelovanja pri GRS, je bil konec leta 1966 imenovan za častnega občana Pontresine zaradi zasluga za narod in za letovišče Pontresino. Dr. Campbell je bil nekaj let tudi predsednik CAS. Pred leti je bil naš gost na Vršču. Obisk je ponovil tudi maja letos (bil je v Sloveniji, predaval v Ljubljani in se udeležil zbora GRS na Jahorini).

JAPONCI V SEVERNI STENI MATTERHORN — to ni kar tako, če pomislimo na daljavo, ki loči Japonsko od Švice, pa tudi na narava japonskega alpinizma, ki pred nekaj leti ni še mislil na take podvige. Po Eigerju so si japonski plezalci zapisali med svoje lavirke še severno steno Matterhorna. Sredi januarja 1967 so prišli v Zermatt Koniši Masatsuga, Endo Jiro in Hošima Takua, vsi iz Tokia. 6. februarja so vstopili v steno v zelo dobrih razmerah. Bila je malo snega, skla suha, led trd, -15° do -20° C. Po dveh bivakih so 8. februarja ob 10.30 dosegli italijanski, nato pa švicarski vrh.

MOUNT MAC KINLEY (6193 m) je najvišja gora v Severni Ameriki. Prvi so prišli nanjo L. 1910 Pete, Anderson in Billy Taylor in sicer na 259 m nižji severni vrh. L. 1903 sta poskusila F. A. Cook in Wickershams, pa mu je spodletelo. Kasneje je Cook trdil, da je prišel na vrh L. 1906, pa so mu kasnejši pristopniki dokazali, da je lagal. L. 1912 so tik pod vrhom odnehali Belmore, Browne, Herschel in Parker. L. 1913 pa so imeli večjo srečo Stuck, Harper, Karstens in Tatum in so prišli na najvišjo koto te magične gore. Prav ti so Cooka spravili med alpinistične Münchhausne, lažnjive kljukce, brez katerih, tako kaže, nikjer ne gre.

NA ACONCAGUO je 1. februarja 1967 prišla nemška znanstvena ekspedicija — sicer samo njen jurišni del, sedem argentinških vajakov. Vodja dr. Albrecht in znanstveniki so se pred vihorjem zatekli v »Berlinsko koč« (5890 m) in tu odnehali. Namen ekspedicije so bila fiziološke raziskave. Istočasno se je na Aconcagu mudila tudi Japonska eks-

pedicija, ki pa je odnehala že nekaj nižje in jo je rešila argentinska vojaška patrulja.

CENTRALNI STEBER FRÉNEY v Mt. Blancu je slej ko prej zvenel pojam za najboljšega plezalca. 31. januarja 1967 sta ta stebel preplezala René Desmousson in Robert Flamatty, prvi eden najbolj znanih plezalcev na svetu, drugi šele prihaja iz sene anonimnosti. Ko sta prvič poskusila, sta morala na Col Peuterey odnehati. Pri uspešnem vzponu sta vstopila 31. januarja, izstopila pa 6. februarja. Pri prvem poskusu ju je premagala snežna vihra. Pri drugem poskusu sta imela lepo vreme, pač pa je temperatura zadnje tri dni zdrsnila na -35° C. Steber Fréney ima svojo zgodovino, ki smo jo leta 1961 in 1962 zabeležili obširno. Na kratko: Julija 1961 so vstopili v Fréney vodnika Bonatti in Oggioni, z njima italijanski alpinist Gallieni in francoska naveza Mazeaud-Kohlmann-Guillaume in Vieille. 90 m pod izstopom iz stene jih je presenetilo strašno neurje, ki je besnelo več dni. Bonatti je velel, da se umaknejo, pri čemer so našli smrt Vieille, Guillaume, Oggioni in Kohlmann. Samo Bonatti, Gallieni in Mazeaud so dosegli zavetišče Gamba. 5., 6. in 7. avgusta 1961 so poskusili Julien, Desmousson in Plüssi. Tudi nje je neurje pognalo iz stene komaj 50 m pod vrhom. 27., 28. in 29. avgusta 1961 so šele prišli možje, ki so bili kos vsemu stebri od vznožja do vrha. Bili so Angleži Bonnington, Y. Clough in Williams, Poljak Duglas, Francozi Julien, Y. Pollet-Villard, R. Desmousson in Italijan Y. Plüssi.

LA CHANDELLE je 300 m visoka jugozahodna stena v skupini Grand Capucin med Petit Clocher in Tridentom, z vršno koto 3561 m. 18. januarja 1967 sta jo kot prva preplezala Giorgio Bertone, vodnik iz Courmayeur, in Ruggerio Pellin v zimskih razmerah. Poleti sta smer naredila Bonatti in Gallieni. Plezala sta v Pointe Heilbronner prvi dan osem ur, nato sta sredi stene bivakirala.

RATTIJEVA SMER je v zapadni steni Aiguille Noire de Peuterey. Tudi tu je prišlo do valika zimske »pramler«, ki se je končala tragično, čeprav sta plezalca izplezala. 29. januarja 1967 sta Angelo Bozzetti, vodnik iz Valpalline in Luigi Pramotton, nosač iz Donnara, odšla v Val Veni in preživela noč v Monzinovem zavetišču na Châ-

teletu (2690 m). 30. januarja sta preko Col de l'Innominate in Glacier de Fréney prišla do vstopa v Rattijev smer in vstopila 31. januarja. Stena je visoka 700 m in spada med najtežje v Alpah. Prva sta prišla čez njo V. Ratti, L. G. Vitali od 18. do 20. avgusta 1939. Bozzetti in Pramotton sta v steni bivakirala dvakrat in prišla na vrh 2. feb. okoli 10. ure. Pri sestopu po normalni poti sta bivakirala tretjič, 200 m pod vrhom. 3. februarja ob enih popoldne sta imela dva ure do Fautail des Allemands, ko je Bozzetti zdrsnil, vrv se je strgala in nesrečnik je zgrmel v 500 m globok prepad.

HASTON-BURKE je mlada angleška naveza, beat-generacija, prvi je mož iz Eigerja 1966, drugi pa po programu in podjetnosti ne dosti za Amerikancem Harlingom. 13. februarja 1967 sta prišla čez severno steno Matterhorna, potem ko sta dve noči bivakirala v steni.

HERMAN GEIGER je bil v Alpah gotovo ena najpopularnejših osebnosti. Njegov nesrečni konec smo mimogrede v tej rubriki že zababali. Kar pa sma njegova dejanja pri letalskem reševanju spremljali skozi 15 let, zapišimo tu še nekaj besed v njegov spomin. Ponesrečil se je 29. avgusta 1966 nad aerodromom v Sionu. Tisoči, ki so ga poznali in imeli radi, so se zgrozili nad tragično usodo mojstra, ki je tako tesno združil goro in avion. Našel je smrt pri banalnem šolskem poletu. Kakor da bi vrhunski plezalec končal v plezalni šoli. Rodil se je pred 53 leti v Savišse in živel bogato življenje, polno podvigov, junaštva in čudovitih sposobnosti. Bil je vnet za svoj poklic, strasten letalec. Vendar je ta strast brzdala previdnost, ki je, tako se je zdelo, izključevala vsak spodrssek. Značilno zanj je bilo, da je skrajno tveganje do kraja pretehtal. 35 000-krat je pristal v višinah na Dent Blanchu, Monte Rosa, Grand Combin, na planšarjih v Wallisu, na smučiščih okoli Zermatta. L. 1952 je prvič pristal s smučmi na kanderju, letel na super piper cub, na pilatus porter, na helikopterju alouette, letel reševati ljudi in živali. 20 000 ur je preživel v zraku nad gorami, kakor da je rojen za to, kakor da se v tem tveganju stalno mladi. — Imel je pogreb kakor šel države. Na stoltno vencav, na deset-tisoče pogrebcev! Bil je tvorec modernega ateriranja v gorah, sigurnejši od vseh na svetu.

DOMINIQUE LEPRINCE — RINGUET je bil vidna osebnost francoskega alpinizma po vojni. Šel je v smrt za Couzyjem in Terrayem — l. 1966. Bil je odličan tehnik, vesal in dobrodušen tovariš, potrpežljiv in previden. Plezal je v Calanques, v Vercorsu, v Dolomitih in Alpah in prišel v prve vrste najboljših. Bil je tehnik po poklicu, znanstvenik kakor njegov oče, dober muzik in pesnik, komponist, vsestransko talentiran in podjeten. Alpinizmu se je posvečal z vsem srcem in z umom in o njem in o njegovi psihologiji tudi mnogo napisal. Njegove sodbe o modernem alpinizmu so prišle v svetovno literaturo. Smrt ga je dohitela v Peruju na Huascaranu, potem ko je doživel srečo na tem veličastnem vrhu.

JIRISHANCA je eden od najelegantnejših in najtežjih vrhov v Andih. Prva sta bila na njem pred devetimi leti Toni Egger in S. Jungmair. 18. do 20. junija 1966 so ta vzpon kot prvi ponovili spet Avstrijci štirje vojaški inštruktorji W. Halin, F. Kuen, K. Sager in L. Schlömmmer. Pri vzponu so dvakrat bivakirali, trajal blvak so doživeli na vrhu, četrtega pa pri sestopu.

AGUJA DEL TUNEL je vrh v Patagonskih Andih. V začetku leta 1966 sta se nanj povzpela Carlos E. Comesana in J. Palma. Ocenila sta vzpon s IV. V., nekaj mest pa s VI v kopnini in ledu.

LALIDER ni več tako v ospredju kot pred vojno, vendar je tudi tu še prostor za iskalce prvenstvenih. Levo od znane smeri Krebs-Schmid sta Nemca Erdenkäufer in Sigl v 17 urah splezala novo smer, ki ima 10 raztežajev V, VI, A₂ in A₃.

DOLOMITI so slej ko prej plezalski eldorado tudi v dobi moderne tehnike, ki je marsikaj klasičnega razvrednotila. Veliki dolomitski plezalec Gino Soldà je npr. l. 1936 z Bertoldijem v 21 urah preplezal zapadno zajedo v Gran Campanile del Sassolungo. Lani sta Plattner in Ploner prva ponovila to smer — v 8 urah. Avstrijca Haberer in Mayerl sta opravila tretjo ponovitev smeri Mazeaud-Piussi-Sorgato v severozapadni steni Punta Tissi v 15 urah z enim blvakom. Izjavila sta, da je smer lažja od Philipp-Flammave.

PETIT DRU s svojo severno steno še vedno pomeni veliko dogodivščino za naveze, ki pridejo čez njo. Zdaj so prišle v navado »alpske ekspedicije«.

Tudi v Petit Dru so bili Francozi Seigneur, Feullarade, Jager in Paris v direktni smeri 8 dni, od 7. do 15. februarja. Razdeljeni v dve navezi pa niso uporabljali ekspedicijske tehnike. Zadržali so se toliko časa, ker so izgubili eno vrečo rezervne opreme. Tako poročajo.

OD SEKCIJE FREISTADT a. M. OAV je konec l. 1966 dr. Ing. Fr. Avčič prejel pismo, v katerem predsednik R. Gebetsroiter poudarja propagandni uspeh predavanja, ki ga je l. 1963 imel po različnih mestih Zapadne Nemčije dr. Avčič. Od takrat, pravi pismo, gre iz Freistada a. M. vsako leto ena skupina v Julijske Alpe. Predsednik je sam že štirikrat pripotoval v Jugoslavijo, da bi Julijce bolje spoznal. Zdi jo se mu najlepše gore, kar jih Alpe premorejo. V l. 1967 bodo planinci freistadtske sekcije obiskali tudi Grintovec.

KLASIČNA TURA, KLASIČNA STENA se dostikrat bere in sliši v plezalnih krogi. Večkrat nam pride na jezik, ne da bi pomislili, ali z njo zadenemo tisto, kar bi radi. Dr. Leo Maduschka je glade tega tehničnega termina skušal uvesti rad in je zato ločil klasične vzpone v dve veliki grupi. V prvo je štel tiste vzpone, ki so za zgodovino alpinizma zares pomembni, torej zgodavinski vzponi, kot so na primer: prvi vzpon na Mt. Blanc, Matterhorn, Ortler in Grossglockner in so »kot izraz dobe, duha in ljudi zato klasični«. V drugi grupi razločuje Maduschka tri podskupine: klasični so vzponi, ki so po svojem značaju tipični, npr. vzpon v steni, v razu, grebenu, brez azira na težavnost ali na čas plezanja. Klasični so tudi vzponi zaradi svoje lepote, lepote v posebnem smislu besede, če vzpon poteka brez objektivnih nevarnosti v idealnem svetu in v idealnem poteku naravnosti na vrh. Klasični so po Maduschki vzponi, ki imajo izjemno vrednost zaradi posebnih okoliščin npr. prvi vzpon na Matterhorn. Končno šleje Maduschka med klasične vzpone tiste, ki spadajo sicer k zgornji naštetim, ki pa po svojem pomenu vendarle naznanjajo nove dobe v alpinizmu. To so npr. vzponi, kakršne so delali Winkler, Mummery in Dölfler. Dunajskemu filozofu Greitbauerju, ki se rad ukvarja s filozofsko mislijo o alpinizmu in ga v tem obzorniku večkrat srečujemo, se zdi, da je druga skupina klasičnosti najmanj predzdrana, češ da je »lepota vzpona« preveč podvržena subjektivnemu okusu, da celo

podzavestnim elementom in čustvenim kompleksom. Greitbauer pravi, da je treba najprej določiti tisto, kar je pri tiptičnosti po naših predstavah najbolj splošno, vsem skupno, obenem pa upoštevati veličino in moč doživetja v »tipični« steni, razu, grebenu. Če to dvojje združimo, šele pridemo do immanentne veličine doživetja »plezalnega objekta«, oz. do absolutne lepote. Torej maksimalna predstava stene ob minimalni težavnosti šele lahko daje veličino doživetja oz. absolutna alpinistično lepoto v gorah. To ulamek bi »znesel« npr. največ, če bi IV stopnjo, ki morda najbolj učinkuje kot idealna stena, delili z I, to je z najmanjšo stopnjo težavnosti. Take gore oz. stene pa ni. Stena, ki učinkuje kot šestica, je gotovo težja kot I. Marsikakšna petica pa tudi štirica pa dela višje šestice. V tem primeru je ulamek drugačen. Seveda gre pri tem zares za imanentno doživetje, za »objektivno doživetje« in da se pri tem ne oziramo na subjektivne možnosti. Jasno je, da bo plezalec, ki se čuti sposoben za IV, doživiljal v stopnji V, ki pa je velika kot šestica, le notranjo napetost, strah in bojazn. Seveda vsega tega ni možno spraviti v ta ulamek, gotovo pa je, da doživetje v steni ni vedno doživetje stene, ampak le doživetje tveganja in sposobnosti. Greitbauer sodi, da je te stvari možno empirično raziskati, da jih je Maduschka odkril z intuicijo in da bi njegove porazdelitve klasičnih vzponov lahko obdržali, če bi drugo skuplino pojmovno naslonili na njegove, to je Greitbauerjeve ugotovitve. Potemtakem naj bi druga skupina obsegala vzpone, ki so klasični v smislu »prapodobe« v steni, raza ali grebena po obliki in dimenziji. Na videz je to razpravljanje filozofska muha, v resnici pa posega v bistvene psihološke kategorije, ki obvladajo ljudi, ki ne morejo živeti brez plezalskih doživetij.

KAVKAZ IN ALPE primerja med seboj Oskar Hug, ki je l. 1910 kot študent obiskal Kavkaz. Pravi, da se v primeri z Alpami obisk Kavkaza iz čista alpinističnih ozirnov ne izplača. Veriga kavkaških vrhov je zgrajena enostavneje kot Alpe in pogrša velikih in številnih raznih lepot, ki jih imajo Alpe. Nikjer ni našel jezer, nikjer ni srečal divjačine. Tudi s stališča alpinistične tehnike nudijo Alpe mnogo več. Izjema je le Elbrus, ki je sicer lahek, ima pa tak razgled, kot ga nima noben alpski vršac. L. 1910 je bila velika zanimivost tudi preprosto

življenje kavkaških hribovcev. »Verjetno to danes ni več.« Hugu je tudi odvratno »kolektivni« sovjetski alpinizem, češ da je samotni pogovor s samim seboj še posebej dragocen. Rusija pred revolucijo je bila zanj odkritje v vsakem pogledu. »Da se je ta narod uprl l. 1917, je bilo upravičeno in skrajni čas. To sem spoznal na obeh potovanjih v Rusijo, da je bil vlada-joči razred v Rusiji črviv, samo radikalen prevrat je lahko pomagal,« piše Hug. Kaj ga je zaneslo na Kavkaz pred 60 leti? Študiral je v Lausanni in tam spoznal rusko študentko Tatjano Nikitin, z njo opravil več tur v Švici, nato pa se je z njo odpravil preko Kavkaza v Moskvo. Z njima je odšel na pot tudi Huginov prijatelj, dober alpinist. Vzeli so s seboj dereze, cepine, dve 40-metrski vrvi, dva šotora in spalne vreče ter Merzbacherjevo karto o Kavkazu. Na ladjo so stopili v Genovi in po treh tednih prišli v Odeso in Batum, ker so se po več dni ustavljali v Neaplju, Pireju in Carigradu. Najbolj je Hugu ugajala Grčija. Kasneje jo je še štirikrat obiskal. Odesa mu je ostala v spominu zaradi visokih stopnic, ki jih je kasneje videl v odličnem filmu »Križarka Potemkin«, pa zaradi stenic, ki so ga v hotelu skoro privzdigovale. Iz Odesa do Jalte so potovali z avtomobilom, v Jalti pa so se vkrcali v obalno ladjo in tako prispeli v Batum, ki je bil takrat bolj ribiška vas kot mesto. Iz Batuma do Lentehija jih je pripeljal vlak. Denarja so imeli dovolj, 5000 šv. fr. je vzel s seboj vsakrteri od njih.

Iz Gruzije v Svanetijo so prišli preko Leile, 4000 m visok greben, seveda z dvema nosačema. Tu so primerjali piramido Tetnvalda domačemu Weissshornu in občudovali pettisočke v skupini Džanga-Skara. Prišli so v vas Bečo, svoje izhodišče. Pomagal jim je Armenec Abulop, kuhar, nosač, nabavljalec in tolmač, vse obenem. Obiskali so tudi vaškega kneza Dadiš-Kilianija, ki jih je sprejel v postelji, govoril dobro francoski, vse stene pa je imel v sex-illustracijah iz takrat priljubljene revije »Vie parisienne«. Kot ruski gardni oficir je živel dalj časa v Parizu in bil vesel, da je tu našel Švicarje. Iz Beča so šli naprej v dolino Kriš, 2400 m visoko in se tu utaborili. Tatjana je ves čas ostajala v taboru, kuhala, brala romane in se učila iz medicinskih priročnikov. Hug je s prijateljem najprej stopil na ca. 3900 m visoko Dobratu in Kriš-Tau, dva še ne obiskana vrhova, katerima sta dala tudi ime. Plezala sta za vojo na Čarinda-Murkvebi

(3579 m), nato pa se povzpela na ca. 4000 m visok Zalmag-Tau, nekaj Aiguille Verte. Po štirinajstih dnevih sta dejala podse 4277 m visoki Nakra-Tau in prečila greben do 4500 m visokega Dongus-orun-Jesenghi. Pračenje sta po težavah primerjala s prečenjem Monte Rosa. Nato so vsi trije brez nosača in Abulopa šli čez prelaz Bečo v Kabardinsko dolino in prišli v osrsko vas Uružbevo. Tu jih je zapustila Tatjana, ki si je zaželela civilizacije. Ošla je v Pjatigorsk, da ju tam pričaka v družbi svojih staršev. Hug je s prijateljem prenočil na ledeniku Terskolu, naslednji dan pa sta stala na vrhu Elbrusa (5534, 5623 m), odkoder sta ugledala 500 km oddaljeni Ararat, Črno morje, horizonte, kakršnih dotlej še nista videla. Z Elbrusa sta sestopila v Bakso in preko prelaza Dongus-arum prišla spet v Bečo, da bi se poskusila z Užbo. Najprej sta plezala na Šehildi-Tau (4320 m), na Užbi pa jima je 200 m pod vrhom zaprl pot vihar, dež in metež. Morala sta v Bečo v »restoracijo«. Po nekaj dneh sta spet naskočila Užbo, vendar brez uspeha. Pri vzponu na Masevi-Tau (ca. 4000 m) je Hug izgubil fotoaparat, ker jima je vzelo voljo do nadaljnjega potovanja po Kavkazu. Sestopila sta v Bečo, kupila za 100 rubljev še enega konja in se odpravila v vzhodno Svanetijo, prišla v Mestio, ki ju je spominjala na Carcassone v južni Franciji in na San Gimignano v Italiji. Tako sta prišla do pošne ceste, ki ju je preko prelaza Mamison pripeljala v Vladikavkazo na severni strani Kavkaza. Jahala sta po mili volji, taborila v šotoru, ki jima je ostal (enega sta podarila »knjaz« v Beču, zata pa dobila dva kindžala, originalna izdelka brez vsiljivega »Made in Germany«, in nikamar se jima ni mudilo. V Vladikavkazu sta obiskala boksmatch, nato pa v dveh dneh prihajala v Tiflis (Tbilisi), glavno mesto Georgije, kjer sta ostala tri dni, prodala oba konja in prigrisopodarila z njima 20 rubljev. V Tbilisiju sta doživela utrip orientalskega mesta in mimogrede ugotovila, kako se hitro »postaraja« nove preproge: Trgovci so jih polagali na cesto, da so pretrpele največji promet, nato pa so jih prodajali kot »antične«. Antikvarni predmeti pa so šli bolje in hitreje v denar, to so vedeli Armenci, Georgijci, Tatai, Rusi in Nemci, ki so vsi skupaj predstavljali mestno prebivalstvo. Ker je bil guverner Tbilisija na potovanju po Evropi, ju je sprejel adjutant in ju povabil

na partijo tenisa in na večerjo. Iz Tbilisija sta odpotovala v Baku, odtod pa v Caricin, kasnejši Stalingrad in sedanji Volgograd, kjer sta se sešla s Tatjano in njenimi starši. Iz Caricina so v Moskvo potovali z ladjo »Samolet«. Ustavili so se v vsakem večjem mestu za nekaj ur. Švicarja sta si ogledala Saratov, Kazan, Samaro in uživala tudi v družabnem življenju na krovu. Ruska družba ni mogla razumeti, da sta prišla v Rusijo zaradi Kavkaza. Za vsako ceno, a taut prix, so ju imeli za umetnika, to pa je bilo dobro, kajti umetniki so v Rusiji visoko notirali. Iz Nižnega Novgorada so z vlakom potovali v Moskva in sta si jo v desetih dneh ogledala, nato pa skočila še v takratni Petrograd. — Vsekakor potovanje, kakršnega si danes pri današnjih prometnih sredstvih in naših razmerah kamaj zamisljal. Ni čuda, da je tudi Švicarju Hugu ostalo trdno v spominu in da ga je opisal po 60 letih dokaj živo, predvsem pa z zavestjo, kaj za človeka tako pestro potovanje pomeni. Ne nazadnje je treba pomisliti tudi na 5000 predvojnih švicarskih frankov.

ARTENSORAJU (6025 m) je »švicarski« vrh, čeprav je daleč od Švice, v Andih. O njem in o Curicashajan (5500 m) piše Ernst Reiss v spomladanskem zvezku »Les Alpes«. Takole razmišlja: Množina dogodkov v zadnjih letih nam moti pogled na njihova vrednost. Moramo pomisliti, da je človek stopil na oba tečaja Zemlje šele v tem stoletju, da je 14 osemstisočakov v Himalaji »padla« v letih od 1950 do 1965, da je doba velikih podjetij zunaj Alp s svojim nacionalnim prestižem že mimo in da je pomen enkratnega in nenavadnega v javnosti izgubil na svoji mikavnosti. Alpinisti so ob tem sprašujemo, kaj bomo zdaj delali in kaj bodo šele tisti, ki pridejo za nami. Odgovor: Kljub vsemu temu bodo hodili v gore tisočji, prav tako na ekspedicije. Mik gora je nelzärpen. Neštivilni visoki vrhovi nad 5000 m še niso imeli človeškega obiska. Vedno več je tudi privatnih odprav na take vrhove. Vsekakor pomeni ta za ljudi, ki bivajo v vnožju gora, možnost dohodka, novo perspektivo. V naravi stvari pa je, da je po poročilih in slikovni dokumentaciji polno ponavljanj. Publicistično lahko iz majhnega napravimo veliko in narobe. Vse je relativno. Vprašanje je, ali je ekspedicijsko doživljanje večje v primeru »makro-odprave« ali v primeru žepne ali v samostojnem skrajnem tveganju. Vsaka raziskovalna odprava

ima svoje podatke, s katerimi lahko merimo njeno vrednost, vendar je njena vrednost talika večja, kolikor upošteva višje, resnične vrednote alpinizma.

»Mi, ekspedicijski veterani iz Dhaulagirija, Everesta in iz parujskih And smo mislili, da delamo prav, če se lotimo privatne ekspedicije. Hoteli smo doživeti tujino in divjino tujih gora daleč od civilizacije, povezani samo nase. Dr. Ruedi Schatz, ki nas je zbral, je menil, da bi brez žena to pot ne smeli v svet, v Cordillero Blanco.«

Nata sledi opis: Res je, brez ponavljanja ne gre, vsi elementi potopisa so si podobni, enaki. Odpotovali so 7. julija 1965, iz Basla v Lizbono, odtod v Rio Janeiro. Tu so v tropski coni naleteli na mrzlo vreme. Šešli so se v največjem hotelu v Limi, kamor so prileteli iz najrazličnejših smeri. Na roke jim je šla firma Sulzer, tako da so v nekaj dneh že doživljali aklimatizacijo v Callejon de Huaylas v višini 3000 m. Spotoma so izkopali nekaj loncev starih Inkov. V višini 4500 m so hodili med koruznimi polji, ki jih obdelujejo gorjanci »Indios«, vedno bosi. Pred hudim mrazom se umikajo v svoje glinaste ali kamnite kočice in tu zaviti v »poncho« prežde, da pomine mrzli tropski veter z gora. »Gringos«, inazemcev nimajo radi, boje se jih in včasih tudi prezirajo. Pokrajina je navadno lepa. Iz suhe »pune« raste kakih dvajset šeststisočakov.

Ko na mesto Huarcas pade noč, še žari sance na 7000 m visokem Hauscoranu, prizor, ki ga avtomobilisti hodi gledat tudi po deset ur daleč. Vsi šeststisočaki so že doživeli človeški obisk, vendar la od ene strani, nekaj pa jih je, visokih od 5300 m do 5900 m, še nedotaknjenih. Švicarji so postavili glavni tabor v dolini Santa Cruz. Brez posebne aklimatizacije je Ernst Reiss z zdravnikom ekspedicijske tvegal vzpon na 5115 m visoki Yanamarey in ponovno ugotovil, da to na ekspedicijah ni dobro počenjanje.

V vnožju Artesonraju so v višini 5000 metrov postavili tabor za vzpone na vrhove. Artesonraju je prvi zmagal Erwin Schneider pred 34 leti. Proti vrhu je zelo strmo, 60°, vendar so brez posebnih težav zmogli tudi vršne raztežaje. Imeli so lepo vreme, lep razgled in vsi so se dobro počutili. Pri spuščanju z vrhova je bilo nekoliko težje, lovila jih je noč, plazili so se med seraki, ogrožali so jih kosi ledu, ki so leteli s pobočja, vendar — imeli so srečo in na planem jih je z lučjo čokal nosač in jim kazal smer. Tudi

s Curicashajano so imeli srečo, čeprav jih je zamujala 200 m visoka vstopna stena. Za konec ekspedicije so se povzpeli še na 6000 m visoko Ranrapalca in to vsa družba z ženami vred. Pa štirih tednih andinizma so se v Limi poslovlili in odleteli vsak na svojo stran. Ernst Reiss je letel proti Mexico, se ustavil v Taxco, mestu srebrnih rudnikov, In tu za spremembo smučal po jezeru, za las je šlo, šlo pa je le. — Ekspedicija posebne vrste, a značilna za današnje čase, ko se manjšajo razdalje, nastajajo pa nove razsežnosti.

DESETLETJE DIRETTISSIMO bomo lahko kmalu zapisali, če štejemo direktno nemško smer v severni steni Velike Cine iz l. 1958 kot uvod v velike korakcije klasičnih vzponov, ki so največkrat iskali, manjkral pa izsiljevali prehode. Smer v Cini iz l. 1958 je še vedno upoštevana, vendar so jo prav tu in sploh v Dolomitih zasenčile še bolj skrajne storitve v stanih. Idejni vodja te smeri Lother Brandler je lani izpostavil svoje ime kot pobudnik Eigerja 1966. Dieter Hasse nekaj let zaradi študija in dela ni plezal, letos pa njegovo ime spet srečujemo v plezalskih biltenih, udeležuje se tudi kot alpinistični publicist. Lehne in Löw nista več med živimi. — Njihovo smer oživljajo zdaj mlajše naveze, ki se pripravljajo na najtežje. 120 m previsne partije pri 550 m visoki steni je za tako pripravo resna naloga. Raymond Monnerat iz Mautiera pripoveduje o takem vzponu v l. 1966: Kazalo je na dež. Nič ne de, vstopili pa so vseeno, v tej smeri je malo dežja. Prva dva raztežaja se danes lahko kombinirata s »saško superdirettissimo« iz leta 1964, kar težavnost zmanjšuje. Tu so srečali tri mlade Nemce, ki so se namenili v direttissimo. Monneratova naveza je iz saške smeri brez težav naredila 20 metrsko prenico v Brandlerjevo smer, ki jim je takoj pokazala zobe: čisto vertikalno, malo oprimkov, previsnost, brez stopnišč, uporaba stremen je nujna, ves čas en sam lov za ravnotežjem. Po 100 m so našli prostor, kjer so lahko stali na nogah, izpostavljen preko vnožja stene.

Posedali so na prvi terasi za bivak in gledali Nemce v superdirettissimo. Kakšna sigurnost in moč, vzklila Monnerat. S terase za bivač so preko vertikalne partije dosegli prvo streho, »narobe stopnice«. Šlo je pa sreči, nad streho je celo stojšče. Od tu naprej so morali zares stisniti zobe, stena jih je kar naprej pehala od

sebe. Ko so zmogli straha, težav še ni bilo konec, čakala jih je izpostavljenost plezanje do drugega bivaka, 350 m nad vstopom. Tu so pričakali naslednji dan. Nad bivakom je takoj mesto, ocenjeno s VI Aa, še nekaj zahtevnih raztežajev, ob 13. uri pa so bili vsi srečni na vrhu, hvalečni prvemu plezalcem, ki so našli tako lep pristop na veličastno Cino.

LES COURTES spadajo med najlepše stene v Alpah. Uvrščene so v gorsko verigo, ki se na zapadu začneja z Aiguille du Dru, se vleče v jugovzhodni smeri do Aiguille du Triolet in Mont Dolent. Ta velikanski zid deli ledenik de Talèfre od ledenika d'Argentièra. L. 1938 sta les Courtes preplezala Ch. Cornaz in R. Mathey. Doslej so ta smer preplezali le Francoz Bastien, Laffont in Somellier, za njimi še poljska naveza, o kateri smo obširneje poročali v tej rubriki. Švicar Ueli Gantenbein je sklenil l. 1965 preplezati les Courtes pozimi in se mu je to tudi posrečilo od 7. do 9. februarja. V zimsko plezanje ga je uvedel znani Paul Etter. L. 1953 je v treh sestopih po severni steni Eigerja, ko je reševal dva Španca iz »Belega pajka«. Sestop je trajal cele štiri dni, Španca sta bila rešena. L. 1961 je Gantenbein z znanim Hüsslimannom preplezal severno steno Matterhorna. Ti uspehi so mu pomenili spridevalo, da se lahko preluzi v eni od najtežjih ledenih sten v Alpah.

Se v temi sta Ueli in Peter zapustila Cabane d'Argentièra in v temi prečila ledenik d'Argentièra na smučeh vse do 2800 m, nato pa sta nateknila dereže. Sneg je bil osrenjen, mestoma klofzast in sipek, torej za »ogrevanje« pred turo kot nalašč. V steni ju je čakal sam led, še na snežnikih je bila poželj. Klin sta zabila že na prvem metru pri vstopu. Po prvem raztežaju sta lahko nekaj časa plezala oba hkrati, ker sta si drug drugemu zapulala, čeprav je bila strmina 60° in sta imela na hrbtu vsak po 15 kg. Tako sta zdelala 150 m višine, en sam ledeni slap, ki so ga zbrusili ledeni plazovi, oblikovali pa sonce, veter in mraz. Nato je strmina zrasla na 70°. Vsakih 10 m sta zavrtila ledeni svedravec, da sta prihranila sekanje stopinj. Koncentracija, napetost pri vsakem koraku, stojišče za obe nogi je v tej steni pravo darilo usode. In na takem stojišču sta se morala odločiti za bivak. Peter je iskal boljši prostor višje, pa mu je spodletelo, obdržal pa ga je prvi klin in pristal je 10 m niže

brez poškodbe. Prižgala sta črna baterije in si uredila varovanja na stojišču in zavetje za kuhalnik. Imela sta s seboj zračne blazine za izolacijo. Komaj so prišli prav, ker sta si le s težavo izklesala skromno sedišče in zlezla v spalno vrečo. Ponoči ju je nekajkrat rešilo samovarovanje, ker sta drsela s sedeža, noge so bile le slabo uprte v izklesane stope. Dolga je bila ta noč. Naslednji dan sta prišla v svet, v katerem nista mogla varovati. Iz snega in ledu so štrlele skale, ki so rabile za opirke, klini niso prišli v poštev. Živo srebro je zdrknilo na -30°. Vse na njima je ledenelo, obraza je vklekalo in vje in led. Petru je postalo slabo. V tem je pritisnil veter in že se je mračilo, mimo plezalcev so se prošli prvi plazovi in vsiljevali svoj mrzli sneg. Petru slabost ne preide, vendar ima še voljo. Le prstov na roki ne čuti več. Gora je neusmiljena. Pri 750 m višine ju je prikovala na drugi bivak sredi strme ledene puščave. Petru se vračajo moči, skupaj si uredita sedišče in zlezeta v vrečo za bivak. Vso noč ju je budil vihar, ki je z vrha metal ledene karteče na plezalca, ki sta se mučila z vprašanjem: Kako bo jutri na vrhu, na sestopu, če bo tako vreme še trajalo. Vreme pa je bilo bolj usmiljeno kot gora. Naredil se je dan kot naročen in v takem je šlo vse po sreči do vrha. Pri sestopu na grebenu pa se jima je spet postavil po robu vihar. Le počasi sta napredovala in morala vzeti v račun še en bivak pod Aiguille Chenavier. Naslednji dan sta obšla Aiguille Croulante na strani Talèfre, prečila Aiguille du Remue in po grebenu prišla na Col des Cristaux, ki ima na eni strani Aiguille Mummery, na drugi Aiguille Ravanel. Od tu sta prečila pod severno steno Aiguille du Triolet in prišla po 80 urah spet na Glacier de l'Argentièra. Dober »test« za oba Švicarja!

PD Nova Gorica je v navzočnosti 120 članov opravila svoj občni zbor 10. 3. t. l. v veliki sodni dvorani. Društvo ima mnogo skrbi s kočjo na Krnu in na Trstelu, s kočjo na Lepeni, manj pa s hotelom »Kekca«, ki ga je oddalo v zakup. Za seboj imajo v glavnem skrb za elektrifikacijo kočje v Lepeni, pri čemer mu je izdatno pomagalo Elektro-podjetje Nova Gorica. Imajo precej gradbenega materiala za novo kočjo pri Krnskem jezeru in prve dogovore s Transturistom Skofja Loka,

ki namerava povezati Bohinj s Saško dolino, vendar do pravih razgovorov s podjetjem še ni prišlo. V načrtu je popravilo ceste na Trstelu, kar bo odprlo kočjo na Trstelu nove perspektive. Vse te kočje so pasivne ali na meji pasivnosti, društvo pa živi od zakupnine planinskega doma »Kekca«, seveda pa vsak večji izdatek pretrese društveno gospodarstvo. Zelo je bil delaven mladinski odsek, ki ga vodi tov. Ciril Magajna, poleg tega pa še tajništvo, blagajništvo, administrativne in gospodarske posle. Razgibal se je tudi pionirski odsek, ki ga vodi tov. Anica Uršič. Markirali so novo pot iz Kamnega preko Vrsnega in Krna na vrh Krna. Mladinci in pionirji so imeli bogat izletniški program. Bili so v Planici, na Galici, na Krnu, na Triglavu, na Vršču, Razorju in drugod.

PD Kočevje je zborovalo 10. 3. t. l. v Domu telesne kulture. Ima 200 članov, od tega 175 odraslih, mladincev 10, pionirjev 15. Kože, da bo število članstva še naraslo, saj se pripravlja ustanovitev mladinske planinske skupine na kočevski gimnaziji. Za Kočevsko gričevje ali Stojno je dal odbor izdelati letake, zaznamoval potrebna pota in skrbel za kočjo pri Jelenovem studencu, pri čemer so mu pomagala podjetja »Tekstilana«, »Oprema«, in Uprava športnih objektov — so pa tudi nekatera druga podjetja podprla društva z denarjem ali materialom. Člani so opravili 200 ur prostovoljnega dela pri kočji, ki jo je obiskalo blizu 1000 izletnikov. V kočji so se mudili tudi ljubljanski jamarji, ki so v družbi čeških jamarjev obiskali Ledeno jamo, Jamo treh bratov, Zvezdico in druge podzemne lepote. Društvo je imelo v gosteh tudi PD Ljubljana-matica vpisani so obiskovali iz vse Slovenije, pa tudi iz Avstrije, ZDA itd. Zelo je uspela »polharska noč«, ki so jo priredili na kočji. Inventar na kočji je vreden 1 327 130 S din, žal pa je slabo zavarovan, kajti 20 let stara lesena koča se je začela nagibati, ker trohne leseni temelji. Društvo torej stoji pred večjo gospodarsko nalogo, ustanoviti pa mora tudi mladinski odsek.

PD Železnikar — Maribor 18. 2. t. l. v sindikalnem domu za vzdrževanje proge, eno izmed velikih društev, ki ga vodi predsednica, je zaključila poslovno leto z uspehom. Mladinski odsek je prirejal izlete, tekmovanja, smučarski tečaj in redne sestanke na vsakih 14 dni s predavanji in diapozitivi.

Markacijski odsek je izdelal 250 markacijskih znakov za PD Maribor-matica za turni smuk čez Pohorje. Gospodarski referent je vestno skrbel za šotore in za drugo taborno opremo, izletniška komisija za izlete — za l. 1967 je izdala tiskan plan izletov — propagandni odsek pa je skrbel za udeležbo na izletih in prireditvah. 27 članov se je udeležilo zleta železničarjev-planincev na Fruški gori, ki ga je organiziral PD Železničar — Novi Sad, več jih je odšlo v bosanske gore, dva člana sta šla na Breithorn; vsega skupaj so priredili 15 izletov po Sloveniji, dva pa v druge republike. Imeli so 6 predavanj z diapozitivi in filmi s povprečno 63 poslušalci, sodelovali so s koordinacijskim odborom in se povezali z društvi na skupnih akcijah PZS. 38 članov je naročenih na PV. — Predsednica Vida Heric je v obširnem poročilu prikazala bogato delo tega društva, kakršnih bi morali po delovnih kolektivih imeti več.

PD Kranjska gora je zborovalo v počitniškem domu »Šiška« 18. 3. t. l. Društvo šteje 105 članov, 82 mladincev in 20 pionirjev. Navezana je na lastna finančna sredstva, plačevati mora tudi prometni davek od 5 do 20 %, postojanke so potrebne obnove, imele pa so manj prometa, saj se večina smučarjev drži na Padlesu, kjer so žičnice. Razmeroma lepo je število naročnikov PV (24). Propagandnega oddelka društvo nima, pa bi bil zelo potreben tudi iz turističnih vidikov, saj so društvene postojanke za turistični program Kranjske gore zelo važne. Koča v Krnici je odprta le v poletnih mesecih, Mihov dom in koča na Gozdu pa tudi pozimi ob sobotah in nedeljah, pogajno tudi januarja in februarja. MO ni prav zaživel, ker odbor ni vskladal svojega dela s šolskim kalendarjem. Močna postaja GRS ima 9 članov in 7 pripravnikov ter dela bolj ali manj samostojno.

PD Davje — Majstrana je zborovalo 12. 3. t. l. v zdravilišču Triglav v Majstrani. Društvo ima lepo tradicijo in prav tako kot gornjesavska društva tudi velik turistični pomen. Članstvo je padlo za 15 %, vendar bodo to v prihodnji poslovni dobi brez posebnih težav popravili. Pred društvom je 40-letnica obstoja. Ob tem se društvo še posebej spominja velikega daleča, ki ga je z Aljaževim delom vložilo v materialno in duhovno zakladnico slovenskega planinstva.

V preteklem letu so v Aljaževem domu v Vratih prigospodarili precej več kot v letu 1965. Žal pa nič ne kaže, da bi na tem mestu prišlo do sodobne planinske postojanke, kakršna je spriča planinskega in turističnega prometa zares potrebna. Zelo delaven je bil AO 16 članov in pripravnikov, ki so opravili 61 vzponov, med drugim je en prvenstven VI. stopnje. 5 članov je plezalo v Avstriji in Italiji: Dachstein, Wilder Kaiser, Zugspitze, Tri Cline, Viš, žal pa jih je ovirala deževje. Udeležili so se tudi vseh turnih smukov, Titove štafete, delovne akcije za Prešernovo kočo in raznih pohodov. MO vodil sin Janeza Brojana, ki je lani praznoval 60-letnico. Ima 131 mladincev, ki so se udeležili vseh pomembnejših mladinskih prireditev. Postaja GRS ima 17 članov, ki so vsi prišli iz AO. Zato postaja AO finančno podpiral. Vodstvo postaje toži, da vsi člani niso dovolj delavoljni in da je tudi njihova usposobljenost tako za lažje kot težje akcije premajhna. Društvo ima svojo javna knjižnica, ki ima 1000 knjig, dobrega knjižničarja in opravlja hvaljevredno prosvetno delo med planinci in nečlani. Vodstvo društva bo tudi v prihodnje v rokah preizkušenega predsednika tov. Avgusta Delavca.

PD Podbrdo je imelo občni zbor 4. 3. t. l. v znamenju uspeha na Črni prsti, kjer v višini blizu 2000 m stoji od lani mogočena planinska postojanka. Članstvo je poraslo za 60, kar dokazuje da zanimanje za organizacijo raste, čim bolj je ta delavna. MO se je izkazal pri prenosu gradbenega materiala na Črno prst, saj so prenesli k Domu Zorka Jelinčiča 6800 kg takih komadov, ki jih tovarni živini ni možno naložiti. Propagandni odsek je priredil več predavanj v Podbrdu, v Stržišču pod Črno prstjo, v Grahovem in pripravil eno največjih planinskih slavnosti po osvoboditvi — otvoritev Jelinčičevega doma na Črni prsti, katere se je udeležilo blizu 2000 planincev iz vse Slovenije, iz Trsta in Gorice. Dom je obiskalo v l. 1966 — 1159 domačinov in blizu 100 tujcev. Obisk otvoritve seveda ni vstet. V l. 1966 so za postojanko porabili čez 10 milijonov S din, k čemur je sklad PVP prispeval skoraj vsa ta vsota. Skupni stroški gradnje od l. 1960 iz sredstev PVP pri PZS znašajo 24 milijonov S din. Društvo samo je priložilo 1 milijon S din in 3186 ur prostovoljnega dela, kar predstavlja 1,2 milijona S din. Za popolno

dovršitev del rabijo še 3 milijone S din.

Dograditev Doma Zorka Jelinčiča na Črni prsti je res velik dosežek PD Podbrdo, ki letos praznuje 10-letnico obstoja. Razpadajočo postojanko je prevzelo namesto razpuščenega PD Most na Soči l. 1959. Otvoritve so se udeležili tudi sorodniki Zorka Jelinčiča, njegova soproga in otroci. Navzoči so bili tudi predsednik PZJ dr. Marijan Bracelj in predsednik PZS dr. Miha Potočnik. V 10 letih je društvo dvignilo število članstva od 182 na 353, imelo je 20 predavanj in priredilo 24 skupnih izletov. Ves čas ga je vodil predsednik tov. Ivan Anderle.

PD Majšperk je zborovalo 27. 1. t. l. ob navzočnosti 96 članov. Bil je to 17. občni zbor društva, ki žal ugotavlja že več let upadanje članstva in zanimanja za planinstvo. Tudi v l. 1966 je odšlo 25 članov, tako da šteje društvo 64 članov, 25 mladincev in 35 pionirjev.

Vendar društvo kljub temu marljivo dela. Opravilo je vse planirane izlete: na Strahinjščico, Osankarico, Mangrt, Veliko planino, Jalovec, Prisojnik in dvakrat Kamniške planine. PV so med prvimi podprli z oglasom in prostovoljnimi prispevkom. V tekočem letu bodo upoštevali želje mladina, ki bi rada šla na Uršljo goro, na Lisce, Kum in spat v Kamniške Alpe.

PD Javornik je sklicalo občni zbor 28. 1. t. l. v osnovni šoli na Koroški Beli. Društvo stopa v 20. leto svojega obstoja. Začela je z 89 člani, danes jih ima čez 768. Prvi upravni odbor je adaptiral pastirsko kočo v Sp. Krmi. l. 1951 jim je PZS dala v upravo Staničevo kočo, l. 1953 pa Železarna Jesenice Planinski dom Pristava z ekonomijo. Zdaj društvo s ponosom gleda na dve veliki gradnji: na Kovinarsko kočo v Krmi in adaptacijo Staničeve koče. Društvo je razvilo svojo dejavnost tudi v MO, markacijskem in propagandnem oddelku, alpinisti pa se pridružujejo Jeseniškemu AO. V preteklem letu je propagandni odsek sodeloval z DU, ki je priredila 6 planinskih predavanj, priredili so več izletov, se udeležili mnogih planinskih prireditev, obnovili pot preko Jelen Kamna na Debelo peč, Rež in Rjavino. Obisk na postojankah je bil dober. Društvo je tudi najelo 5 milijonov din posojila za gradnjo koč na Stolu. Postojanka Pristava v Javorniških Rovitih je stara 200 let, zato so

z njo stalne skrbi in je komaj rentabilna. Povečanje prometa pričakujejo od ceste, ki bo kmalu segla v Ravte, sicer pa je dober uspeh odvisen od lepega vremena v maju. Koča v Krmi je bila dobro oskrbovana, čista in prava razstava cvetic. Staničeva koča je dobila nov zbiralnik za vodo, uredili bodo tudi žrpanje na motorni pogon. Uspeh pripisujejo tudi oskrbnici Ivanki Konič in Francki Smolejevi, izkazala pa sta se tudi nosač Rekar in gospodar koč. Društva ima 115 mladincev in 51 pionirjev. Priredili so smuk s Črnega vrha na Pristavo, se udeležili štafeta mladosti, triglavskega smuka, pomagali markacistom, pripravili več izletov in se udeležili vseh večjih planinskih prireditev po Sloveniji. Bilanca društva je sicer pasivna, kljub dobremu finančnemu učinku na kočah. Potrebe so pač večje kot družvena sredstva.

PD Emona - Zalog - Ljubljana je bila ustanovljena 22. 2. t. l. v Zalogu. Predsednik iniciativnega odbora tov. Ferdo Cigale je najprej govoril o slovenskem planinstvu, nato pa o pomenu planinstva za delovni kolektiv Emona, ki nima lastnih počitniških domov. Verjetno bodo od živinorejskega obrata dobili leseno barako na Bibi-planini. Tako bo močnejše planinsko življenje zaživila Menina planina, ki je ves čas po vojni mrla bolj ob strani planinske struje. Biba-planina leži na višini 1380 m in je lahko do-

stopna s tuhinjske in kamniške strani, ima pa tudi dovozno cesto. Navemu društvu bo predsedoval tov. Ferdo Cigale, odborniki pa so Miha Berčič,

Minka Zajc, Janez Kepa, Marjan Sočan, Ivan Posavec in Matija Milavec. Zelimu društvu in odbornikom uspešno dela.

IZREDNI PRISPEVKI ZA SKLAD PLANINSKEGA VESTNIKA DO 1. V. 1967

Po 5 N din:

Jeršin Karel, prof. Kalin Franc, Korečan Alenka vsi Ljubljana, Mali Majda, Domžale, Plaustejner Konrad, Celje, Domjan Vinko, Litija, Zbontar Miha, Brežice, Škantar Francka, Maribor, Čuk Liljana, Izola, Urnaut Adela, Ravne, Velnar Miroš, Koper.

Skupaj N din 55.-

Po 6 N din:

Prof. Vida Šturm, Šalamun Franc, Hladnik Nuša, vsi Ljubljana, Plešner Franc, Lesce, Hribnik Janez, Kranj, Herkovič Franc, Slov. Gradec, Oblak Drago, Medvoda, Makos Nada, Zelina.

Skupaj N din 48.-

Po 10 N din:

Dr. Spicar Bojan, ing. Hodej Polde, Poljanec Pavel, vsi Ljubljana, Prof. Sunčič Viktor, Vldmar Ivan, Brežice, Minkar Slavko, Celje, prof. Glaser Janko, Ruše, Otrin Janez, Zaja Franc, Slevce Marjan, vsi Domžale.

Skupaj N din 100.-

Po 16 N din:

Batič Franc, Divača, Škerl Dane, Sarajeva, Ivič Mirko, Varaždin.

Skupaj N din 48.-

Po 20 N din:

Zoržut Ludvik, Kanal, Štros Angela, Bohinj.

Skupaj N din 40.-

Po 26 N din:

Bizovičar Tone in »neimenovani«
APD, Ljubljana, Lovska zveza za Gor.
Kranj, ing. Stefanovič Rastko, Dekar.

Skupaj N din 104.-

Po 50 N din:

Dr. Bocak-Kalan Marija, Dušan Lasič, Ljubljana, Dr. Glušič Anton, Brežice.

Skupaj N din 150.-

Po 55 N din:

Planinsko društvo Brežice.

Skupaj N din 55.-

Po 76 N din:

Zabel Ivo, Ljubljana.

Skupaj N din 76.-

Po 88 N din:

Zbrano na skupščini PZS.

Skupaj N din 88.-

Prispevki iz honorarjev:

Ceklin Franc, Tolmin N din 277,50,
Pretnar Janez, Radovljica N din 25,
Tone Plesnik, Solčava N din 45, Ma-
rušič Branko, Nova Gorica N din 12,
Ekar Franci, Predvor N din 60. Kos
Stanko N din 45.

Skupaj N din 464,50

Prispevki od 1. III. 1967 do 1. V. 1967.
znašajo skupaj N din 1 228,50.

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE RAZPISUJE NATEČAJ PLANINSKE FOTOGRAFIJE

Za natečaj bodo sprejete samo neobjavljene fotografije. Posameznik lahko pošlje do 10 posnetkov, dimenzije 40/50 cm za črno bele, lahko tudi 40/30 cm, oz. vsaj ena stranica naj bo 40 cm, za barvne pa večje od 18/24 cm.

Opozarjamo:

Na hrbtni strani fotografije navedite naslov fotografije, tekočo številko fotografije in geslo. V zaprti kuverti pošljite svoj naslov in seznam fotografij po tekočih številkah. Nagradili bomo 10 fotografij v skupnem znesku 300 000 S din (prva nagrada 60 000 S din, druga 40 000 S din, tretja 35 000 S din, nato dve nagradi po 30 000 S din, ena 25 000 in štiri nagrade po 20 000 S din). Razen tega bo PZS več slik še posebej odkupila.

Dostava fotografij: 15. X. 1967 na naslov PZS Ljubljana, Dvorčakova 9, pp. 214/IV.

Izbor fotografij: 30. X. 1967.

Obvestilo o izboru: 15. XI. 1967.

Vrnitev fotografij: 1. III. 1968.

Planinska zveza Slovenije

AVTOPROMET GORENJSKA

KRANJ

Planinci, poslužujte se prevoznih in turističnih uslug, ki jih organiziramo s sodobnimi avtobusi, po domovini in inozemstvu, z rezervacijami hotelskih uslug, vstopnic za razne prireditve ipd.

Za informacije se obrnite na naslov

»AVTOPROMET GORENJSKA« Kranj, Trg revolucije 4,
telefon 210-81, 210-82 ter na turistično poslovalnico
TURIST KRANJ, Cesta JLA 2

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950, 81-951

Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030

Brzjavi: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

R A D E Č E P R I Z I D A N E M M O S T U